

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

Матеріали XVII науково-практичного семінару

21 жовтня 2022 року

КИЇВ-2022

*Науково-практичний семінар проведено відповідно до
Плану роботи кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС на 2022 рік*

Організаційний комітет:

д.ю.н., доцент Пастух І.Д. (голова)
к.ю.н., доцент Дорогих В.М. (заступник голови)
к.ю.н. Волох О.К. (координатор семінару)

Адміністративно-правове забезпечення діяльності публічної адміністрації: Матеріали XVII науково-практичного семінару (Київ, 21 жовтня 2022 року) / ред. колегія : І.Д. Пастух (голова), В.М. Дорогих, О.К. Волох. - Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. – 234 с. без ілл.

У збірнику знайшли відображення результати науково-практичного пошуку викладачів, здобувачів, ад'юнктів, слухачів магістратури та курсантів Національної академії внутрішніх справ стосовно дослідження проблем у сфері діяльності публічної адміністрації. Збірник розраховано на викладачів, здобувачів, слухачів, курсантів і студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Оргкомітет і редакційна колегія здійснили скорочення об'єму статей, які суттєво перевищували встановлені обсяги. Відповідальність за точність викладення матеріалу, поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

© Національна академія внутрішніх справ, 2022

ЗМІСТ

Пастух І.Д. ЩОДО ПОНЯТТЯ «ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН» У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	9
Александрова К. О., Стрельченко О. Г. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ СФЕРІ.....	13
Бразалук М. Ю., Булик І.Л. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	19
Булик І.Л. ОСОБЛИВОСТІ РЕЄСТРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	24
Вовкотруб Д.В., Волох О.К. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	27
Гайдаш К.О., Савранчук Л.Л. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	30
Гезет І.С., Волох О.К. ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	36
Герус Т. С., Стрельченко О.Г. ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА.....	40
Жульковська А. В., Лукашенко А. А.	

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНИХ ГАРАНТІЙ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	45
---	----

Зайчук А.О., Савранчук Л.Л. ЗАВДАННЯ І ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ З ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	50
---	----

Іванчишина С.О., Савранчук Л.Л. «Є-ДОКУМЕНТ» ЯК ДОКУМЕНТ, ЩО ПОСВІДЧУЄ ОСОБУ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ.....	55
---	----

Качан Д. А., Стрельченко О. Г. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТИМЧАСОВО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	58
--	----

Ключко М., Савранчук Л.Л. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	63
--	----

Козьмін А.В., Волох О.К. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ.....	69
--	----

Король В.В. СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ.....	72
--	----

Лагодич Т.П., Волох О.К. ПОДІБНІСТЬ ПРАВОВІДНОСИН.....	76
---	----

Лупало О.О., ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ЗАКОНОТВОРЧИХ ІНІЦІАТИВ.....	85
---	----

Мазур Т.В. ЗАХИСТ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	91
Мартиненко Д.Б. ОСОБЛИВОСТІ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	98
Матчук С.В. ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	105
Мелянець В. В., Булик І.Л. ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОТИ СЕРВІСНИХ ЦЕНТРІВ МВС В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	108
Могильний А.А., Савранчук Л.Л. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	112
Омельчук Я.О., Стрельченко О.Г. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	120
Пилип'юк В.В., Стрельченко О.Г. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ САНІТАРНО- ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ	126
Рудакова Л.О. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОГО ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	130

Савранчук Л.Л. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО РОЗСУДУ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ.....	136
Самсонова О.І. ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ.....	144
Сичов М. О. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ.....	149
Скорик В.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	152
Сом К.С., Булик І.Л. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ ДОКУМЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	157
Співак М.В. «UNITED 24» ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ОБОРОННОЇ ПОЛІТИКИ.....	162
Стужук А. О., Булик І.Л. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОБОТИ КОМІСІЇ З РОЗГЛЯДУ ПИТАНЬ ПРО НАДАННЯ КОМПЕНСАЦІЇ ЗА ПОШКОДЖЕННЯ ТА ЗНИЩЕННЯ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	166
Толокольнікова А.В., Мартиненко Д.Б.	

ШЛЯХИ ПРИПИНЕННЯ/ПОДОЛАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	171
---	-----

Чантай С.В., Мартиненко Д.Б. ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН З НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ.....	176
--	-----

Чичкало М.А., Булик І.Л. ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ.....	183
---	-----

Яворська Р.О. ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ.....	187
--	-----

Гуз К.Ю. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК НАПРЯМОК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	191
---	-----

Шевченко Л.В. ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ.....	198
---	-----

Чернишов Є.К. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	206
---	-----

Бадьон К.А., Волох О.К. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОСТУПУ ДО БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ.....	211
---	-----

Повх О.В., Волох О.К. ЩОДО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО СТАТТІ 139 КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ.....	216
--	-----

Снитко А.А., Волох О.К.

ЗАУВАЖЕННЯ ДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО
ДЕРЖАВНЕ БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ».....223

Шиманська А.К., Волох О.К.

ЩОДО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОМПЕТЕНЦІЇ ВЕРХОВНОГО
СУДУ.....229

Пастух І.Д.
д.ю.н., доцент,
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування НАВС

ЩОДО ПОНЯТТЯ «ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН» У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Положення ст. 40 Конституції України, у яких гарантовано, що усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до публічної адміністрації, стало підґрунтям для прийняття спеціального законодавчого регулювання у вигляді Закону України «Про звернення громадян». Перший момент, на який хотілося б звернути увагу – це поняття звернення громадян. Так, відповідно до ч. 1 ст. 3 цього Закону під ним слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги [1]. Це поняття викликало в юридичній літературі певні дискусії, що супроводжувались пропозиціями щодо його удосконалення. Така законодавча прогалина викликає дискусію в наукових колах. На цю обставину звернула увагу Г. Котляревська, яка констатувала, що при розкритті поняття права на звернення у більшості наукових робіт взагалі не формулюється загальне поняття «звернення громадян», їх автори одразу звертаються до поділу звернень на види і до характеристики цих видів або обмежуються формальними дефініціями, які фактично не розкривають зміст поняття «звернення» [2, с. 66]. Так, на думку Ю. Лагутова звернення громадян, можна розглядати в таких аспектах: засіб захисту від порушень своїх прав, свобод і законних інтересів з боку органів виконавчої влади; можливість реального впливу на діяльність органів виконавчої влади та посадових осіб; можливість отримати

позитивний для громадянина результат без застосування спеціальних юридичних знань для оформлення певних документів; показник становлення громадянського суспільства [3]. Л. Лазаренко вважає, що звернення розуміють як можливість кожної людини викласти у письмовій чи усній формі пропозицію чи зауваження, заяву чи клопотання, а також скаргу [4, с. 12]. Г. Котляревська зазначає, що право людини (громадянина) на звернення до органів влади – це передбачене Конституцією процесуальне право кожного в рамках участі в правовому процесі ініціювати особисто або колективно, відповідно до закону і за встановленою формою для забезпечення реалізації правового статусу людини (громадянина), звернення публічного чи приватного характеру до суб'єктів публічної влади, котрі зобов'язані реагувати на ці звернення у визначеному законодавством порядку» [5, с. 5]. В.І. Цимбалюк та К.О. Кісілевич зазначають, що інститут звернення громадян є своєрідною формою громадського контролю, за допомогою якого виражаються погляди, пропозиції чи невдоволення громадян тими чи іншими діями органів державної влади, які повинні бути розглянуті та з приводу яких необхідно прийняти рішення. Крім того, право на звернення є важливим конституційно-правовим засобом захисту та однією з гарантій дотримання прав і свобод громадян [6, с. 150]. С.Г. Стеценко відмічає, що звернення громадян мають сприйматись як: 1) засіб захисту від порушень своїх прав, свобод і законних інтересів з боку органів виконавчої влади; 2) можливість реального впливу на діяльність органів виконавчої влади та посадових осіб; 3) здатність отримати позитивний для громадянина результат без застосування спеціальних юридичних знань для оформлення певних документів; 4) показник становлення громадянського суспільства [7, с. 216– 217].

Як бачимо, переважна більшість дослідників привертають більше уваги формі прояву або видам звернень громадян, але оминають питання моменту реалізації права на звернення. Навряд чи закріпленим у Законі положенням про те, що звернення громадян є викладені у певних формах їх види забезпечується реалізація такого права громадян. Звернення (незалежно від його виду), що лише написано особою відповідно до вимог закону, але не відправлене (спрямоване в інший спосіб) до відповідного адресату (органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків) за юридичними ознаками є зверненням громадян, проте про реалізацію викладеного у ньому змісту не йдеться, оскільки відповідний адресат його не отримав і воно перебуває у сфері адміністративної правоздатності (можливості реалізації права на подання звернення). Звернення громадянина має бути направлене до відповідного органу (посадової особи) і лише тоді, коли воно буде доставлене адресату можна говорити про початковий момент реалізації такого права і виникнення правовідносин між суб'єктами. Таким чином, сам лише факт написання, а також направлення того чи іншого звернення не свідчить про реалізацію відповідного права. У цьому контексті визначення звернення громадян потребує доопрацювання в частині законодавчого закріплення моменту реалізації розглядуваного конституційного права. З урахуванням викладеного, під звернень громадян слід розуміти подані в орган державної влади, місцевого самоврядування, громадське об'єднання, підприємства, установи, організації, засоби масової інформації, посадовій особі в усній або письмовій (у тому числі електронній) формі пропозиції, зауваження, заяви,

клопотання, скарги.

Подання звернення таким чином, незалежно від його виду, може бути вже визначено як звернення і стає ним з моменту отримання адресатом. Звісно, кінцевим логічним результатом будь-якого звернення громадянина є отримання ним відповіді за результатами розгляду викладеної у ньому інформації. Тому, можна виділити декілька моментів реалізації права громадян на звернення: 1) початковий як вже зазначалось пов'язується із поданням (представленням) звернення адресату; 2) проміжний – має місце у зв'язку з реєстрацією звернення в органі-адресаті. Він виникає у зв'язку із присвоєнням реєстраційного номера відповідному зверненню і є підставою для порушення адміністративного провадження по його розгляду, що тягне за собою необхідність вчинення процедурних дій, спрямованих на розгляд та вирішення звернення по суті; 3) кінцевий - отримання відповіді (рішення) на звернення громадянина від компетентного органу за наслідками його розгляду, оскільки зворотній зв'язок є неодмінною умовою реалізації права громадян на звернення.

Література:

1. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96–ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256.
2. Котляревська Г.М. Адміністративно-правове забезпечення механізму звернення громадян в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07; Запорізький національний університет. Запоріжжя., 2020. 469 с.
3. Лагутов Ю.Е. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні [Електронний ресурс] / Ю.Е. Лагутов // Національний інститут стратегічних

досліджень.Київ,

2009.URL:

<http://old.niss.gov.ua/monitor/february2009/4.htm>

4. Лазаренко Л. А. Конституційне право на звернення людини і громадянина та його забезпечення в Україні : Автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2010. 21 с.

5. Котляревська Г.М. Конституційне право громадян за звернення до органів влади в Україні (питання теорії та практики). Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. К., 2011. 20 с.

6. Цимбалюк В.І., Кісілевич К.О. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. Молодий вчений. № 5.1 (45.1). 2017. С. 149–153.

7. Стеценко С.Г. Адміністративне право України. Навчальний посібник. Київ: Атіка, 2007. 624 с.

Александрова К. О.,

здобувач вищої освіти ННІ №1 НАВС,

Стрельченко О. Г.,

д.ю.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування НАВС

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ СФЕРІ

Публічне адміністрування у фармацевтичній сфері здійснюють відповідно до принципів (засад), закріплених Конституцією України. Будь-яка діяльність, а тим більш управлінська, має певну основу. Аналіз положень

Конституції України надає можливість віднести до принципів публічного управління такі:

- відповідальність органів виконавчої влади (посадових осіб) за доручену справу перед людиною і державою, цей принцип впливає зі змісту статей 3,17,19 Конституції України. Згідно зі ст. 3 Конституції держава відповідає перед людиною за свою діяльність [1]. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Органи виконавчої влади відповідальні перед Президентом України, підконтрольні й підзвітні Верховній Раді України в межах, передбачених статтями 85, 87 Конституції України, органам виконавчої влади вищого рівня, а також районним і обласним радам у межах, установлених законом. Рішення вищих органів є обов'язковим для нижчих згідно з розподілом їх повноважень. Взаємовідносини вищих і нижчих органів виконавчої влади здійснюються на основі субординації;

- верховенства права, який закріплений у ст. 8 Конституції. Відповідно до нього Конституція України має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України й повинні відповідати їй [1];

- принцип законності безпосередньо пов'язаний з принципом верховенства права і з нього впливає, а також базується на положеннях Конституції України, згідно з якими Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Закон став в Україні основним джерелом права, прийнятим відповідно до Конституції. Реальність законності гарантовано насамперед обов'язком державних органів та їх посадових осіб додержуватися її, відповідальністю перед народом України, а також судовим контролем, прокурорським наглядом, контролем з боку спеціально створених органів виконавчої влади (інспекцій,

адміністрацій, комісій, комітетів) і правом громадян на звернення в державні та громадські органи, в тому числі суд;

- принцип рівноправності пролягає в тому, що громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування. Вони мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними чи іншими ознаками. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані [2];

- принцип гласності в публічному управлінні пов'язаний насамперед з вільним доступом громадян до інформації про діяльність органів виконавчої влади всіх рівнів, окрім відомостей, які є державною таємницею або іншою захищеною законом таємницею. Кожному гарантовано право вільного доступу до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Таку інформацію ніким не може бути засекречено (ст. 50 Конституції).

Принципами державного управління фармацією є загальносоціальні фундаментальні цінності, закріплені фармацевтичним законодавством, на основі яких здійснюється державне управління фармацією [3]. Основною метою фармацевтичної діяльності є збереження та покращення якості життя і здоров'я людини, а другорядною – отримання прибутку. Тому збереження та підтримання такого балансу є одним з основних завдань публічного управління фармацією.

З проаналізованих правових норм, що регулюють фармацевтичні правовідносини, можна визначити такі принципи державного управління у фармацевтичній сфері:

- визнання фармації одним із пріоритетних напрямів діяльності суспільства і держави в рамках сфери охорони здоров'я. Завдяки фармацевтичній діяльності українське суспільство захищене від багатьох захворювань та виробництво ліків є одним із найголовніших напрямків економічного розвитку країни;

- створення сприятливих умов для прогресивного розвитку фармації;

- пріоритету суспільно корисної мети охорони здоров'я людини над метою отримання прибутків у фармацевтичній діяльності;

- забезпечення необхідними лікарськими засобами соціально незахищених верств населення включає в себе створення умов для реалізації конституційного права найбільш вразливих верств населення та пільгових категорій людей на соціальний захист та здоров'я шляхом забезпечення доступності гарантованих обсягів життєво необхідних лікарських засобів для збереження їх життя і здоров'я, поліпшення демографічної ситуації, підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги [3];

- забезпечення наявності, доступності, безпечності та якості лікарських засобів та імунологічних препаратів. Цьому принципу у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні було приділено чимало уваги та прийнято постанову КМУ №471 від 15.04.2022 р. [4], яка встановлює механізм проведення екстреної державної реєстрації лікарських засобів, медичних імунобіологічних препаратів, лікарських засобів, що виробляються або постачаються в Україну протягом періоду дії воєнного стану;

- забезпечення відкритості та прозорості, антикорупційної спрямованості управлінських процесів та процедур у фармації [6];

- організації високоякісної освіти фармацевтичних працівників. Правові компетентності працівників, які зайняті у сфері охорони здоров'я, є нормативно визначеними та мають вагоме значення для якісного виконання ними своїх професійних обов'язків, захисту прав усіх учасників правовідносин у сфері охорони здоров'я. Особливу актуальність правова освіта у сфері охорони здоров'я набуває в умовах сучасної медичної реформи, що потребує додаткових правових знань [3];

- дотримання належних практик фармацевтичної діяльності відповідно до міжнародних стандартів. Сучасний світ постійно і динамічно розвивається, а разом з ним і світова фармація. Змінюється й увага в охороні здоров'я, дедалі більше зосереджуючись на пацієнті та покращуючи доступ його до основних, якісних, ефективних та безпечних ліків. Тому українська фармацевтична промисловість продовжує слідувати світовим тенденціям та активно розвиватися. Належна фармацевтична практика (GPP) у всьому світі входить до комплексу належних практик, який включає виробничу, лабораторну, клінічну, практичну, дистриб'юторську та інші, що встановлюють стандарти якості на різних етапах «життя» лікарських засобів [5].

Та останній головний принцип, це - невідворотності юридичної відповідальності за правопорушення у фармації [6].

Саме ефективна реалізація основних цілей і принципів фармацевтичної діяльності та функціонування її складових, що базується на науково обґрунтованих підходах, сприяє подальшому її розвитку. При цьому, фармацевтичний бізнес повинен бути соціально

відповідальним, державна політика виваженою, а сама держава бути гарантом стабільних та прозорих відносин між усіма учасниками такої складної та багатогранної структури, якою є система публічного управління фармацією.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Вісник АПСВТ від 2020 р., Олексій Ховпун Мета, завдання та принципи державного управління фармацією.URL:

https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_1-2_2020-53-63.pdf

3.Волк Н.В., Світличний О.П. Адміністративно-правове регулювання фармацевтичної діяльності в Україні: шляхи вдосконалення К.: НУБіП України, 2018. 61-67. с. URL:

https://www.businesslaw.org.ua/wp-content/monographia_volk_cvitlychnyi.pdf

4.Постанова КМУ від 15 квітня 2022 року №471, м.Київ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2022-p#Text>

5.Гала Л.О., Волох Д.С.: Дослідження шляхів становлення належної аптечної практики, 49 URL: <https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/download/894/839>

6. Битяк Ю.П.:Адміністративне право України, Київ 2005 р., URL: http://ebk.net.ua/Book/law/bityak_admpu/zmist.htm

Бразалук М. Ю.,
здобувач вищої освіти ННІ №3 НАВС,
Булик І.Л.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Військово-політичне становище, в якому опинилася наша держава з 2014 року зумовило багато перетворень у суспільній, політичній, правовій і, безумовно, військовій сферах. Так, сфера адміністративних правовідносин не стала винятком, оскільки поширеність адміністративних правопорушень серед військовослужбовців займає помітне місце в системі адміністративного права. Саме тому особливість адміністративної відповідальності військовослужбовців привертає значну увагу науковців-правників. Серед них можна назвати: О. М. Бандурку, Ю. П. Битяка, В. О. Шамрая, В. К. Колпакова, М. М. Тищенко та інших.

Слід підкреслити, що тема адміністративної відповідальності військовослужбовців також торкається діяльності, пов'язаної з публічним управлінням і адмініструванням у сфері оборони, службовою діяльністю військовослужбовців, а також комплектуванням Збройних Сил України професійними кадрами, котрі б дотримувались законів України, та, зокрема, дисциплінарних статутів.

Проблематика цього дослідження й зумовила формулювання мети, яка полягає в приверненні уваги вітчизняних фахівців як із галузі військової служби, так і з галузі права щодо важливості адміністративної

відповідальності військовослужбовців у системі адміністративного права. Крім цього, метою цієї статті є систематизація доктринальних положень щодо окремих аспектів адміністративної відповідальності військовослужбовців, які відносяться до різних центральних органів виконавчої влади.

Сам термін «адміністративна відповідальність військовослужбовця» означає форму юридичної відповідальності військовослужбовця за правопорушення, не пов'язане з виконанням його службових обов'язків і за яке не наступає кримінальна відповідальність. Цей вид відповідальності поширюється в тому числі й на військовозобов'язаних під час проходження ними військових зборів. При цьому слід відмежувати адміністративну відповідальність військовослужбовців від дисциплінарної, оскільки дисциплінарна відповідальність настає за порушення саме службових обов'язків [1, С. 110–111].

Зокрема слід зазначити, що військовослужбовці – це особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, тому у випадку вчинення адміністративного правопорушення вони несуть відповідальність за дисциплінарними статутами, крім випадків, прямо передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [2]. Так, положення КУпАП містять вичерпний перелік адміністративних правопорушень, за вчинення яких військовослужбовці несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах (ст. 15 КУпАП), але положеннями КУпАП також передбачено й окремі адміністративні правопорушення, які містяться у главі 13-Б КУпАП.

Слід зазначити, що для військовослужбовців застосовується специфічний перелік адміністративних стягнень. До них не застосовуються громадські та виправні

роботи, а також адміністративний арешт. Таке адміністративне стягнення як штраф не застосовується до виключного кола суб'єктів, які відносяться до військовослужбовців. До цього кола суб'єктів належать військовослужбовці-водії транспортних засобів, які порушили правила дорожнього руху. Крім цього, для військовослужбовців застосовується такий вид адміністративного стягнення як арешт із утриманням на гауптвахті, встановлення та застосування якого прямо передбачене у статті 32¹ КУпАП. Законом визначено лише виключні випадки застосування цього адміністративного стягнення. Воно може бути встановлене та застосоване за деякі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Цей вид покарань призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Виняток становлять лише військовослужбовці-жінки, до яких арешт із утриманням на гауптвахті не застосовується [3]. Важливо зосередити увагу на тому, що до військовослужбовців, які несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах, може бути застосоване також і попередження. Примітною є також та обставина, що в умовах особливого періоду законодавцем було підвищено міру відповідальності за військові адміністративні правопорушення.

Наприклад, за розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів (ст. 172²⁰ КУпАП) найнижча санкція передбачає накладення штрафу у розмірі сімдесят неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а найвища ж – арешт з утриманням на гауптвахті на строк десять діб. Крім цього, на відміну від інших військових адміністративних правопорушень, ця стаття передбачає повторність адміністративного

правопорушення, що робить частину 3 ст. 172²⁰ КУпАП особливо кваліфікуючою.

Відповідно до положень ст. 255 КУпАП, протокол про адміністративне правопорушення щодо військовослужбовців за вчинення ними військових адміністративних правопорушень може складатися уповноваженими посадовими особами органів управління Військової служби правопорядку в Збройних силах України, прокурором, а також командирами (начальниками) військових частин (установ, закладів), а також командирами підрозділів у випадку, якщо їх командири (начальники) підрозділів надали їм такі повноваження. Справи про адміністративні правопорушення, котрі передбачені главою 13-Б КУпАП розглядаються протягом трьох днів із дня одержання справи судом, котрий наділений правомочністю розглядати такі справи [4].

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна стверджувати, що адміністративна відповідальність військовослужбовців має свої особливості, які зумовлені специфікою несення ними служби. Характерною рисою відповідальності військовослужбовців є те, що на них поширюється дія дисциплінарних статутів. Існує лише вичерпний перелік адміністративних правопорушень, за які військовослужбовці несуть відповідальність на загальних підставах. Вони визначені в частині першій ст. 15 КУпАП. Принциповим є той факт, що до військовослужбовців не застосовується громадські роботи, виправні роботи й адміністративний арешт.

Загалом до військовослужбовців за адміністративні правопорушення можна застосувати лише попередження, штраф і арешт з утриманням на гауптвахті, який застосовується лише до військовослужбовців-чоловіків у випадках, передбачених главою 13-Б КУпАП. Крім цього,

для військовослужбовців передбачена підвищена адміністративна відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень у період особливого періоду.

Література:

1. Кандуєв Д.В. Адміністративна відповідальність військовослужбовців Збройних сил України відповідно до чинного законодавства. Всеукраїнський науковий журнал «Право і суспільство» – 2016 – № 2 частина 2. С. 109 – 116.

2. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24.03.1999 № 551-XIV (в редакції від 01.10.2020). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14/con#n664>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24): Закон України від 07.12.1984 № 8073-X (в редакції від 23.05.2021). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/conv#n81>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213 - 330): Закон України від 07.12.1984 № 8073-X (в редакції від 23.05.2021). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#n34>.

Булик І.Л.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ОСОБЛИВОСТІ РЕЄСТРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Сьогодні ми живемо в країні, яка протистоїть військовій агресії Російської Федерації. Через бойові дії проти України наші громадяни змушені покидати свої домівки для збереження свого життя та життя своїх близьких. За даними Верховного Комісара ООН з прав людини станом на кінець квітня 2022 року в Україні налічувалося близько 6 мільйонів внутрішньо переміщених осіб, та, за прогнозами, їх кількість має тільки зростати. Кожен із цих людей вже стикнувся, або скоро стикнеться, щонайменше – із бюрократичними процедурами та колізіями законодавства, не кажучи вже про необхідність розібратися у суцільному інформаційному хаосі, який є таким характерним для часу війни.

На отримання довідки мають право особи, які після введення Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» перемістилися з території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії. Перелік таких населених пунктів визначений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 204 «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми “єПідтримка”».

Відповідно до згаданих вище нормативних актів, внутрішньо-переміщеними особами можуть бути особи, які на день початку війни мали реєстрацію місця проживання у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Київській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Сумській, Харківській, Херсонській, Чернігівській областях та місті Київ.

Також, статус можуть отримати особи, які на момент початку воєнних дій не проживали у вказаних областях, але були зареєстровані як платники ЄСВ в областях, де ведуться бойові дії і які сплатили, або за яких сплачено роботодавцем ЄСВ за IV квартал 2021 року [1].

Довідки ВПО надаються центрами надання адміністративних послуг; виконавчими органами місцевої ради (в тому числі старости); департаментом соціального захисту населення місцевої державної адміністрації; порталом та мобільним застосунком Дія.

Однак існує багато проблем щодо надання такої послуги як отримання довідки ВПО. В першу чергу, це бюрократія, яка існує і до сьогодні в місцевих органах влади, недосконалість національного законодавства, великі черги переселенців, необізнаність людей щодо захисту своїх прав та свобод, втрата документів особами, які звернулися за такою довідкою, навмисне затягування процесу реєстрації внутрішньо переміщених осіб посадовими особами органів місцевого самоврядування.

З огляду на викладене вище, вважаємо, що офіційна реєстрація внутрішньо-переміщених осіб має важливе значення.

Так, офіційну соціальну допомогу від держави, яка наразі складає для ВПО щомісячно 2000 грн на дорослого та 3000 грн на дитину і людину з інвалідністю. Крім того, для ВПО спрощується процедура отримання пенсій та інших соціальних виплат, які людина отримувала раніше.

У той же час, підвищується шанс отримати гарну роботу, оскільки держава виплачуватиме роботодавцям компенсацію в розмірі 6500 грн за кожного працевлаштованого ВПО, а люди, які безкоштовно прихистили у своїй квартирі переселенців, зможуть отримувати щомісячну компенсацію на сплату комунальних послуг в розмірі 450 грн на людину.

Держава та місцева влада розумітимуть справжню ситуацію з кількістю переселенців в кожному регіоні, їх «соціальний портрет», та матимуть можливість в повному обсязі реагувати на потреби ВПО в кожній територіальній громаді.

Інформація про кількість ВПО в Україні є важливим елементом зовнішньої політики держави, зокрема під час запиту міжнародної гуманітарної допомоги, доказу злочинних діянь в міжнародних судових органах, перемовинах з іншими державами тощо [2].

Таким чином, держава надає всім громадянам без виключення можливість залишити небезпечні місця перебування, пріоритет справедливо мають жінки, діти і люди похилого віку, проте таке право є у кожного і ним варто скористатися. Сьогодні кожен має докласти максимум зусиль для того, аби життя в Україні якомога швидше стало безпечним, стабільним і комфортним для всіх, а для цього звичні робочі та економічні процеси мають продовжуватися і кожен має займатися тим, що дійсно приносить користь і є ефективним для таких цілей.

Література:

1. Старий-новий статус ВПО: які права він надає українцям? URL: <https://khhpg.org/160881040>
2. І що вона дає. Як отримати довідку внутрішньо переміщеної особи — інфографіка URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/status-vpo-yak-otrimati->

Вовкотруб Д.В.,
студентка 203 СПРБ НАВС,

Волох О.К.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Кожен житель села чи міста має право користуватися сучасною медициною та освітою, отримувати якісні послуги тощо, але це можливо за умов, коли люди об'єднуються в громади, знаходяться поруч і безпосередньо можуть вплинути на якість цих послуг. Очевидно, що розвиток громад – процес, що не відбувається сам по собі, його хтось повинен здійснювати, повинен бути суб'єкт, який керує цим розвитком.

Розвиток територіальних громад – це довготривалий процес якісних змін, результатом якого є поліпшення якості життя населення регіону. Завдяки управлінню розвитком громади наявна можливість краще зрозуміти цілі, переваги, а також небезпеки й загрози, які можуть чекати їх розвитку, а також сприяти ефективному та економічному використанню власних та зовнішніх ресурсів: фінансів, інфраструктури, людських ресурсів – провадити контроль за його використанням [2, с. 112].

Однією з найважливіших та найуспішніших реформ, проведених в Україні за останні роки, є реформа децентралізації. У 2015 році в цьому напрямку був здійснений справжній прорив - утворено 159 об'єднаних територіальних громад. Основна мета реформи полягала у створенні умов для формування ефективної і відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території України.

Наступним кроком реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади є розробка чіткої стратегії розвитку територіальної громади. Залучення різних суб'єктів місцевого розвитку до процесу стратегічного планування структурує і організовує територіальну громаду. Обговорюючи загальні проблеми та шукаючи рішення, люди та організації починають краще розуміти одне одного. Їхні інтереси можна порівняти та узгодити з інтересами інших груп та всієї місцевої громади [1, с. 65].

На сьогодні переважна більшість територіальних громад України, маючи право вирішувати питання місцевого значення, неспроможна їх виконувати через брак власних коштів, занепад або відсутність інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також брак кадрів відповідної кваліфікації. Тому значна частина питань місцевого значення не вирішується належним чином – не утримуються приміщення шкіл і лікарень та інші будівлі комунальної власності, не забезпечується благоустрій території, нічне освітлення вулиць тощо.

Коли люди працюють разом як команда — шанси розв'язувати проблеми зростають. Багато методів участі громадян дозволяють місцевим органам влади отримувати більше ресурсів та ефективніше використовувати наявні

ресурси. Але в області планування місцевого розвитку є й достатньо перешкод для залучення громадськості до процесу прийняття рішень, а саме: державні службовці неохоче залучають громадян до процесу прийняття рішень; низька спроможність місцевої влади фінансувати проекти розвитку громади; громадські слухання, консультативні комітети та збори громадян можуть обернутися нескінченними дебатами та суперечками. [3, с. 91]

Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів. Безперечно, реформи потрібно проводити. Виходячи з діючого нині законодавства необхідно:

- чітко виписати та обґрунтувати повноваження старости. Тобто на перехідному етапі з метою уникнення конфліктних ситуацій староста повинен призначатися, а в подальшому призначатися на певний період.

- староста повинен отримувати заробітну плату та мати ресурси для виконання своїх повноважень.

- запровадити вибори до сільських, селищних та міських рад виключно на мажоритарній основі, до районних та обласних – за змішаною виборчою системою.

- визначити, які послуги повинні надавати органи влади на рівні сільської громади, району та області. Між територіальними громадами також повинен бути чіткий розподіл прямих та делегованих повноважень.

Отже, залежно від різних факторів, що виникають у житті суспільства та громади, таких як: освіта, культурне середовище, політичні умови, традицій - можуть виникати інші ризики та перешкоди. Однак громадяни мають право брати участь у місцевій автономії, обговорювати важливі

питання територіального розвитку та завдання уряду – забезпечити це право.

Література:

1. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком: [Моногр.]. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – 196 с.

2. Проблеми трансформації територіальної організації влади. Збірник матеріалів та документів /М. Пухтинський. – К. : Атіка, 2005. – 852 с.

3. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об’єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 129 с.

Гайдаш К.О.,

слухач 2 курсу НАВС,

Савранчук Л.Л.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування НАВС

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Побудова суспільства на засадах соціальної справедливості можлива в умовах політичної, економічної і духовної свободи особи, рівноправної участі усіх членів суспільства у вирішенні питань, що стосуються функціонування всього суспільства та всеохоплюючої політичної його організації, якою є держава. Відомо, що

якою б досконалою не була побудова центральної державної влади, вона не може бути ефективною, якщо не буде оптимально організованою на місцях. Саме тому серед принципів і вимог, щодо організації державної влади, важливе місце посідає, безумовно, принцип децентралізації державної влади. Йдеться передовсім про формування повноцінної системи місцевого самоврядування, без якої неможливо уявити сучасну демократичну, соціальну і правову державу. Реальна участь громадян у формуванні владних і самоврядних органів, в управлінні суспільними і державними справами становить норму устрою і функціонування будь-якої демократичної держави, де заснована і ефективно функціонує розвинена система самоврядування [1].

Відповідно до Конституції в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування. Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [2].

Важливими ознаками повноцінності місцевого самоврядування взагалі, його органів та посадових осіб, зокрема, є їх правова, організаційна та матеріально-фінансова самостійність (автономія). Суть правової автономії полягає в тому, що місцеве самоврядування, його органи мають свої власні повноваження, визначені

Конституцією або законами. Ці повноваження, як зазначено в Європейській хартії про місцеве самоврядування, мають бути повними та виключними, тобто такими, що не належать одночасно іншим органам. Орган місцевого самоврядування повинен мати повну свободу дії в межах своїх повноважень (ст. 4). Суть організаційної автономії полягає в тому, що органу місцевого самоврядування має бути гарантована можливість самостійно встановлювати свою структуру, яка б забезпечувала б йому ефективне управління. У міжнародно-правових документах з питань місцевого самоврядування передбачається також, що цей орган не підпорядковується іншим органам, а контроль за його діями припускається лише для забезпечення законності та додержання конституційних принципів місцевого самоврядування [3].

Із 24 лютого 2022 року діяльність органів місцевого самоврядування внесла свої корективи. Відповідно до Указу Президента України в Україні було введено режим воєнного стану строком на 30 діб. Відповідно до ч. 2 ст. 98 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», органи місцевого самоврядування і далі здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України. Військове командування разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування має забезпечити передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» заходи й повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави [4].

На територіях, де введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням

запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян Президентом України можуть утворюватися тимчасові державні органи - військові адміністрації. Військові адміністрації населених пунктів утворюються в одному чи декількох населених пунктах (селах, селищах, містах), в яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, у тому числі внаслідок фактичного саморозпуску або самоусунення від виконання своїх повноважень, або їх фактичного невиконання, або припинення їх повноважень згідно із законом [3].

Відповідно до статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану:

- встановлювати (посилювати) охорону об'єктів державного значення, об'єктів державного значення національної транспортної системи України та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи. Порядок встановлення (посилення) охорони таких об'єктів та їх перелік, що із введенням воєнного стану підлягають охороні, а також порядок особливого режиму їх роботи затверджуються Кабінетом Міністрів України [3];

- запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, тощо [3].

- використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

- примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка [4];

- запроваджувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світломаскування [3];

- встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів [4];

- перевіряти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за

винятком обмежень, встановлених Конституцією України [3];

- забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів [4];

- встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан [3];

- у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронне комунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку [4];

- проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України [3].

Таким чином, необхідність посиленого режиму діяльності органів місцевого самоврядування вкрай висока. Тому, що саме забезпечення провадження заходів воєнного стану, оборони, цивільного захисту громадської безпеки і порядку є головним завданням місцевих органів самоврядування та тимчасових спеціальних органів – військових адміністрацій.

Література:

1. Конституційне право України : О.О. Майданник , Навч. посіб. К. : Аллерта , 2011. 380 с.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 30.04.2022).

3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 30.04.2022).

4. Як працює місцеве самоврядування в умовах воєнного стану? URL: <https://centreua.org/publikatsiyi-golovna/yak-pratsyuye-mistseve-samovryaduvannya-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення 30.04.2022).

Гезет І.С.,
студентка 205 групи ННІ № 1 НАВС,
Волох О.К.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

На даний момент публічне адміністрування в Україні переживає складний процес трансформації. Необхідність реформування та внесення, саме якісних змін, викликані проблемами, які стосуються в першу чергу створення науково-методологічного підґрунтя публічного адміністрування.

Значний вплив на публічне адміністрування здійснюють низки тенденцій і факторів суспільного розвитку. Особливу варто приділити увагу процесам зовнішнього середовища : глобалізації і її викликам, демократизації та емансипації людини. В Україні основними передумовами трансформаційних процесів даної сфери варто виділити соціальні, економічні, політичні, ціннісні та ментальні зміни.

Щодо тенденцій розвитку публічного адміністрування в Україні, то їх можна умовно об'єднати за виділеними складовими публічного адміністрування, а саме: тенденції до змін суб'єктів управлінської діяльності в публічному адмініструванні; тенденції до зміни об'єктів адміністрування; зміна цілей; тенденції до зміни управлінських зв'язків; зміна ціннісних орієнтацій; тенденції до зміни концепцій та теоретичних підходів до публічного адміністрування; тенденції до використання новітніх технологій в даній діяльності, електронного адміністрування та ін.

Слід зазначити, що аналізуючи тенденції до змін суб'єктів управління в публічному адмініструванні на сьогодні спостерігається прискорення процесу демократизації влади, використання партнерських підходів у прийнятті рішень, розвиток форм і методів взаємодії з населенням, сприяння посиленню відкритості влади. В результаті даної своєрідної «відлиги» суб'єкт управління втрачає одноосібну владу та стає частковим суб'єктом сукупного суб'єкта публічного адміністрування. Не можна забувати і про зміни які активно відбуваються у системі публічного адміністрування від бюрократичного патерналізму до представництва територіальних громад й активного залучення недержавних організацій. На сьогоднішній день, важливого значення набуває широке залучення у функціонування публічного адміністрування представників неурядових організацій та громадянського суспільства загалом. Дане явище, відображає застосування у державотворчих процесах новітніх концепцій публічного адміністрування, а саме концепцій “активної держави, “демократичного врядування”, “нового публічного управління”.

Реалізація на практиці даних принципів проявляється у посиленні впливу на публічне управління

громадянського суспільства. Варто наголосити, що значно оптимізувало стан публічного адміністрування в Україні активне залучення в державотворчі процеси великої кількості науковців, бізнесменів, діячів громадських організацій у якості консультантів, аналітиків та радників.

Прагнення України успішно подолати кризові ситуації, орієнтація на європейські цінності є надзвичайно важливою, але їх успішна реалізація гальмується широким колом назрілих болючих питань, які перешкоджають своєчасному, масштабному та якісному впровадженню нововведень.

Зокрема, на сьогоднішній день, можна спостерігати досить низький рівень готовності державних службовців до інноваційної діяльності; яскраво виражену в їх середовищі освітню неоднорідність з незначним відсотком фахівців, що мають спеціальну державно-управлінську освіту.

Досвід адміністративних реформ у провідних країнах Європи базується на намагання застосувати в суспільному адмініструванні підходи ділового менеджменту для вирішення, до прикладу, однієї з ключових проблем – є оцінювання якості адміністрування з точки зору досягнення кінцевого результату. Для цього використовується узагальнений підхід до оцінки успішності адміністрування, який є визнаним у менеджменті. Цей підхід передбачає виділення трьох складових (три “Е”): результативність (effectiveness), ефективність (efficiency) та економічність (economy).

Дослідження цих питань відкриває можливості до пояснення сучасних змін у політичній сфері як в окремій країні, так і у світовому політичному процесі.

Незважаючи на динамічний розвиток теорії публічного адміністрування в Україні, залишається немало відкритих наукових проблем, але головною науковою

проблемою залишається питання про адаптацію світового досвіду, накопиченого теорією публічного адміністрування, до національних умов розвитку нашої держави.

На нашу думку, подальший розвиток публічного адміністрування слід спрямовувати у напрямі формування системи цінностей, які створюють підґрунтя для взаємодії держави, громадянського суспільства та бізнесу, а також становлення нового менеджменту, який спрямовуватиме органи влади на досягнення конкретного результату, з використанням стратегічного адміністрування тощо. Також потребує покращення і система управління якістю адміністративних послуг органів влади. Слід розробити цілісний комплекс критеріїв, програм щодо забезпечення підтримки даної оцінної системи.

Література:

1. Багінський Д. С. Шляхи реформування публічного управління в умовах децентралізації влади в Україні. авто.реф. магістр. робот. на здоб. освіт. ступ. «магістр». Миколаїв: ЧНУ імені Петра Могили, 2020.

2. Публічне управління: навч. посібник / А. В. Стасишин, Г.В. Капленко, Г. О. Комарницька та ін. [за заг. ред. А. В. Стасишина]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. - 460с.

3. Нестеренко К. О., Богатирьова М. О. Реформування публічного управління в Україні у контексті євроінтеграції. Lex Portus : юрид. наук. журн. редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред. ради), Б. А. Кормич (голов. ред.), Т. В. Аверочкіна (наук. ред., відп. секр.) [та ін.] ; НУ "ОЮА", ГО "МА Святий Миколай". - Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. - № 6. – С. 52 - 65.

Герус Т. С.,
курсант ННІ №1 НАВС,
Стрельченко О.Г.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА

У «Юридичному словнику» (США) під сурогатним материнством мають на увазі правовідносини, за яких жінка виношує й народжує дитину для особи чи подружжя, які потім її всиновлюють чи беруть під опіку. Всесвітня організація охорони здоров'я оперує не терміном «сурогатна мати», а терміном «гестаційний кур'єр», розуміючи під ним «жінку, у якої вагітність наступила як результат запліднення ооцитів сперматозоїдами третьої сторони – пацієнтів. Вона виношує дитину під час вагітності з тими умовами або договором, що батьками народженої дитини буде одна чи обидві людини, чії гамети використовувалися для запліднення». За визначенням Європейського товариства репродукції людини (ESHRE), сурогатне материнство – це комплекс методів, а сурогатна матір – це жінка, яка погоджується виносити і народити дитину для певної пари [1, с. 247].

Національне законодавство не визначає необхідності такої складної процедури для генетичних батьків та встановлює презумпцію батьківства подружжя, що надавала біологічні гамети. Тому й в юридичних колах найпоширенішим є розуміння сурогатного материнства як запліднення генетично сторонньої жінки (без використання її біологічного матеріалу), шляхом

імплантації або трансплантації ембріона з використанням генетичного матеріалу чоловіка та жінки, які перебувають у шлюбі, з метою виношування і народження дитини, яка надалі буде визнана такою, що походить від подружжя, на підставі договору між подружжям та сурогатною матір'ю [1, с. 247].

І.В. Чеховська вважає, що «сурогатне материнство – це певна юридична дія, яка має певні ознаки: взаємна домовленість осіб, що беруть участь у програмі сурогатного материнства; чітке визначення осіб, які мають право на участь у програмі сурогатного материнства; факт зачаття методом екстракорпорального запліднення з наступною імплантацією ембріона; мета – виношування і народження дитини тощо [5, с. 60].

Ю.Ю. Таланов зазначає, що сурогатне материнство – це запліднення генетично сторонньої жінки (без використання біологічного матеріалу), шляхом імплантації або трансплантації ембріона з використанням генетичного матеріалу чоловіка та жінки, які перебувають у шлюбі, з метою виношування і народження дитини, яка надалі буде визнана такою, що походить від подружжя, на підставі договору між подружжям та сурогатною матір'ю [4, с. 43].

Я.Р. Марко, сурогатне материнство – це право людини на продовження роду шляхом використання репродуктивних технологій, що полягає у заплідненні генетично сторонньої жінки, шляхом імплантації або трансплантації ембріона з використанням генетичного матеріалу чоловіка, жінки, або донорів, з метою виношування і народження дитини, яка надалі буде визнана такою, що є дитиною цієї пари або окремої особи [1, с. 248].

Реєстрація дитини, народженої за методом сурогатного материнства, здійснюється в установленому чинним законодавством України порядку (з документом,

що підтверджує факт народження дитини іншою жінкою, подається заява про її згоду на запис подружжя батьками дитини, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідчено) за наявності довідки про генетичну спорідненість батьків (матері чи батька) з плодом (генетичні аналізи ДНК, окрім встановлення батьківства і материнства дозволяють встановити або спростувати наявність іншої спорідненості між людьми). Важливим аспектом сурогатного материнства є те, що застосовується воно тільки до подружньої пари (бездітної), самотні ж чоловік/жінка (та/або гомосексуальні пари) не мають права брати участі у програмі сурогатного материнства[2].

На думку багатьох українців, це скоріше недолік, аніж перевага, оскільки в Україні безліч самотніх людей репродуктивного віку, і відмовити людині (чоловіку/жінці) у її природньому та конституційно закріпленому праві бути батьками є фактичним злочином проти людства.

Суб'єктами правовідносин, що виникають з приводу реалізації права на сурогатне материнство, і сурогатні матір та суб'єкти використання зазначеного права. Сімейне законодавство України не допускає можливості оспорювання материнства жінкою, яка виконувала функції сурогатної матері та не зберігає за нею права залишити дитину. Європейська практика дотримується зовсім іншого підходу до регулювання питань встановлення материнства у випадку народження дитини сурогатною матір'ю і виходить з того, що матір'ю дитини є та жінка, яка її виносила та народила, що має переважну силу перед правами матері генетичної [5, с. 61].

Також правові норми звужують суб'єкта використання права на сурогатне материнство. Відповідно до частини 2 статті 123 Сімейного кодексу України, у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті

застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя [Сімейний]. Таким чином, якщо особи з юридичної точки зору не зареєстрували шлюб, а перебувають у фактичних шлюбних відносинах, мають право на продовження роду, проте в разі хвороби чи певної фізичної вади обмежуються в цьому праві [1, с. 247].

Відповідно до статті 139 Сімейного кодексу України, жінка, яка записана матір'ю дитини, може оспорити своє материнство. Жінка, яка вважає себе матір'ю дитини, має право пред'явити позов до жінки, яка записана матір'ю дитини, про визнання свого материнства [3]. Проте не допускається оспорування материнства біологічної матері сурогатною матір'ю. Вважається, що зазначене положення регламентовано законом, виходячи з моральних позицій. Передбачена можливість виникнення у жінки, що виношувала дитину (сурогатної матері), материнських почуттів до дитини, що є для неї біологічно чужою. У такому разі права біологічної матері захищено законом; та перш за все захищено права та інтереси дитини з урахуванням її генетичної та біологічної спорідненості з матір'ю.

Отже, на сьогоднішній день питання сурогатного материнства досить вузько закріплено на законодавчому рівні та потребує удосконалення. Крім цього дуже гостро постає питання визначення права на дитину та отримання дозволу біологічної матері на залишення дитини. При вирішенні цього питання необхідно враховувати морально-етичний та психологічний аспект природи жінки. Саме в цьому питанні законодавство у сфері сурогатного материнства потребує удосконалення.

Література:

1. Марко Я.Р. Право на сурогатне материнство: проблеми розширеного розуміння. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць. 2016. № 850. С. 245-249.

URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravo-na-surrogatnoe-materinstvo/viewer> (дата звернення: 20.06.2022).

2. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ МОЗ від 09 вересня 2013 року № 787 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text> (дата звернення 21.06.2022)

3. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. Дата оновлення: 19.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 21.06.2022).

4. Таланов Ю.Ю. Сурогатне материнство: морально-правові аспекти. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». 2012. Випуск 19. С. 42-47.

5. Чеховська І.В. Сурогатне материнство: теоретико-правові підходи до розуміння сутності. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2017. Випуск 2-3 (6-7). С. 58-64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2017_2-3_20 (дата звернення: 21.06.2022).

Жульковська А. В.,
слухач 2-го курсу МПД ННІ №3 НАВС,
Лукашенко А. А.,
к.ю.н., доцентка, доцентка кафедри публічного
управління
та адміністрування НАВС

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНИХ ГАРАНТІЙ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Участь громадськості у процесі здійснення контролю є одним з актуальних питань в реаліях України. У цьому контексті варто звернути увагу і на діяльність Національної поліції України, створення якої дає можливість перевірити доцільність, продуктивність і прозорість роботи нових представників правоохоронних органів. Наявні проблеми в реалізації прозорості процесу контролю органами Національної поліції, дотримання законності та підвищення рівня довіри населення залишаються актуальними, тому що від цього залежить ефективності їхньої діяльності, відкритість цих структур для громадськості, що впливає на демократичні процеси у державі. Розбудова України як правової, демократичної держави вимагає структурних перетворень і нових підходів до роботи правоохоронних органів, зокрема до здійснення громадського контролю за їх діяльністю та визначення у нормах національного законодавства чітких прав громадян у цій сфері.

Метою даного дослідження є визначення актуальних проблем державних гарантій здійснення громадського контролю у сфері правоохоронної діяльності.

Вивченню даного питання присвятили свої праці: С. С. Вітвіцький, Ю.О. Горбань, В. Л. Грохольський, І. М. Доронін, В. О. Заросило, А. М. Ключко, В. М. Кравчук, О. М. Куракін, В. В. Марков та інші.

Громадський контроль становить собою інструмент громадської оцінки ступеня виконання органами влади та іншими підконтрольними об'єктами їхніх соціальних завдань. Характерні відмінності громадського контролю від будь-якого іншого виду контролю лежать у суб'єктно-об'єктній сфері і полягають у тому, що, по-перше, громадський контроль здійснюється саме громадськістю (організованою та неорганізованою), і, по-друге, що у процесі здійснення громадського контролю відбувається контроль виконання соціальних завдань, безпосередньо пов'язаних із захистом і реалізацією прав і свобод громадян, задоволенням та узгодженням соціальних потреб та інтересів населення [7, с. 4]. Можливість проведення громадського контролю унормована в указах Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади» та «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування», а саме:

- визначено створення додаткових умов для реалізації конституційних прав громадян на інформацію та участь в управлінні державними справами;

- забезпечено та гарантовано право громадян на участь в управлінні державними справами шляхом підвищення ефективності роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування зі зверненнями громадян та їх об'єднань [3; 6].

Стосовно громадського контролю неодноразово зустрічалася думка вчених юристів про те, що його

суб'єктами можуть бути і пересічні громадяни, і громадські організації [1, с. 5]. Вказана наукова позиція нормативно визначена в Законі України «Про громадські об'єднання», зокрема у їх правах (стаття 21) [2], а отже, громадський контроль виступає однією з гарантій законності, у тому числі і у сфері правоохоронної діяльності. Гарантію визначають як систему умов, засобів і способів, які забезпечують усім рівні правові можливості для виявлення, набуття та реалізації своїх прав і свобод. Здійснення громадського контролю дозволяє визначити відповідність адміністративної діяльності правоохоронних органів таким загальносоціальним принципам, як соціальна справедливість, повага прав людини, гласність, взаємодія з населенням [8, с. 143].

Відтак, громадський контроль створює умови надійності стану суб'єктів правоохоронної діяльності, забезпечення сприятливого та ефективного здійснення ними відповідних правоохоронних дій. У зв'язку з цим громадський контроль можна розглядати як юридичну гарантію законності, тобто як сукупність умов, засобів, організаційно-правових заходів, безпосередньо спрямованих на забезпечення законності правоохоронної діяльності. За наявності взаємодії відомчого та державного контролю набуває своєї виключної важливості гарантії участі населення у процесі управління державою. У даному випадку варто говорити про принцип підзвітності суспільству, який може бути застосований за наявності взаємодії державного, громадського та відомчого контролю за діями поліції, а також у разі готовності та відкритості самої поліції до здійснення таких форм контролю. Як приклад, наведемо норми статті 87 Закону України «Про Національну поліцію» [5], які вказують на можливість прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції. Зазначена діяльність передбачає

можливість представницьких органів територіальних громад, а саме органів місцевого самоврядування, висловлювати незадоволення діяльністю поліції відповідного територіального підрозділу.

Одним із найбільш важливих завдань становлення Національної поліції України є покращення стосунків поліції з населенням, забезпечення їх партнерського характеру, тому що ефективність роботи правоохоронного органу значною мірою залежить від активної позиції самих громадян [7, с. 2]. Закон України «Про доступ до публічної інформації» [4] гарантує громадянам отримання інформації за запитом до відповідного органу, розпорядника інформації. Отже, додаткове закріплення у зазначеному законі норми стосовно можливості отримання інформації від органів та підрозділів поліції не є першочерговим, тому що не вся інформація, до якої має право доступу поліція, може бути публічною. Нагальною є потреба законодавчої регламентації самого процесу отримання інформаційних звітів від керівництва поліцейських підрозділів. Формальні відповіді на запити та номінальні звіти, які мають місце в сучасному житті жодним чином не відповідають вимогам здійснення громадського контролю за діяльністю поліції.

За різних об'єктивних та суб'єктивних причин будь-якій державі властиві зловживання владними повноваженнями і реалізація своїх інтересів на шкоду суспільним. Така негативна тенденція веде до зміни сутності і соціального призначення держави. Для подолання такого явища необхідні заходи для обмеження влади, зокрема шляхом контролю зі сторони громадськості, що обумовлює необхідність формування і розвитку громадського контролю за діяльністю органів державної влади в цілому, в діяльності Національної

поліції зокрема, що обумовлює потребу проведення подальших наукових досліджень.

Література:

1. Клочко А. М. Громадський контроль за діяльністю Національної поліції України. *Вісник НУЦЗУ. Серія: Державне управління. Вип. 1(6), 2017.* URL:http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2423/gromads_kiy_kontrol_za_diyal_nistyu_poli.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 27.06.2022).

2. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 берез. 2012 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 1. Ст. 1.

3. Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади: Указ Президента України від 01 серпня 2002 р. №83. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/683/2002#Text>

4. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2011. № 32. Ст. 314.

5. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2015. № 40-41. Ст. 379.

6. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Указ Президента України від 07 лютого 2008 р. № 109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/109/2008#Text>

7. Шатрава С. О. Зовнішній контроль за діяльністю органів Національної поліції як складова мінімізації корупційного ризику. 2018. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4482> (дата звернення: 27.06.2022).

8. Ярмачі В. Х. Громадський контроль як одна з гарантій дотримання законності в адміністративній діяльності правоохоронних органів України. *Південноукраїнський правничий часопис*. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/952/1/%D0%AF%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D1%96.pdf> (дата звернення: 27.06.2022).

Зайчук А.О.,
слухач 2 курсу НАВС,
Савранчук Л.Л.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

ЗАВДАННЯ І ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ З ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Одним з основоположних елементів змісту політичної безпеки України є її вплив на національну безпеку в цілому, а також взаємодія і взаємозалежність з іншими видами національної безпеки. Вона є певним станом, внутрішньою властивістю, найважливішою і необхідною умовою існування і функціонування політичної системи і всього соціуму, яка забезпечує їх збереження, захищеність, розвиток і вдосконалення в несприятливих внутрішніх і зовнішніх умовах [1, с. 52].

Великої значимості розгляду цієї проблеми додають соціальнополітичні процеси, що відбуваються в Україні. Адже з набуття державної незалежності держава зобов'язана побудувати та здійснити розгалуження, в першу чергу, системи органів влади та її легітимізацію, врегулюванням взаємовідносин наявних політичних

інститутів. Адже ці процеси співпричетні з постійним пошуком адекватного для країни варіантом політичних відносин і типу політичного режиму, що об'єктивно зумовлює необхідні зміни в сфері забезпечення політичної безпеки.

Завдання держави у сфері забезпечення її політичної безпеки полягають у визначенні змісту державної політики, яка має програмний характер і стосуються насамперед всіх найважливіших сфер життєдіяльності суспільства, які закріплені на рівні Конституції України.

Головним завданням забезпечення політичної безпеки України є: з одного боку, це формування і функціонування механізму вироблення і реалізації державної політики, що має відповідати національним інтересам України, а з іншого – запобігання трансформації цієї політики під впливом зовнішніх і внутрішніх деструктивних чинників в небезпечний, загрожуючий демократичному розвитку і існуванню суспільства спосіб [2, с. 82].

В Законі України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. визначено, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист:

1) людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності;

2) суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку;

3) держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності;

4) території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій [3].

Забезпечення політичної безпеки держави розкривається через її основні функції, які вимагають

свого уточнення в силу забезпечення основної сутності держави. Під функціями держави розуміються певні напрями її діяльності з вирішення загальносуспільних справ суспільства, узгодження та забезпечення інтересів його суб'єктів. На думку А. Головістікової під «функціями держави розуміються основні напрями діяльності держави з вирішення основних завдань, що стоять перед державою на тому чи іншому етапі її розвитку і являють собою засіб їх реалізації» [4, с. 152].

Слід відмітити, що функції держави реалізуються як засоби реалізації покладених на неї завдань. Вони мають прикладний та конкретний характер і стосуються всіх сфер суспільного життя, а також мають закріплюватися нормативно-правовому рівні, за допомогою законів та підзаконних актів. Вивчення функцій дає можливість визначити характер діяльності держави, її пріоритети на певному етапі розвитку, а також оцінити рівень її організованості й ефективності [5, с. 133]. Особливо актуальним на сьогодні є це питання, коли органи публічної адміністрації перебувають в стані реформування.

Функції держави у сфері забезпечення політичної безпеки здійснюються в чітко визначених формах та специфічними методами. Розрізняють наступні форми здійснення цих функцій держави:

1. Політична. Складається з наступних елементів: забезпечення народовладдя, тобто участь народу у формуванні органів влади, у прийнятті державних рішень шляхом проведення референдуму, забезпечення права контролю за здійсненням державної влади і реалізацією прийнятих рішень; захист прав і свобод людини в державі; забезпечення державного суверенітету, визначення правового статусу конкретних територій та управління ними; формування політичної системи суспільства;

створення демократичних умов для самоорганізації і самоврядування, а також формування громадянського суспільства; формування державної політики в різних сферах [6].

2. Правотворча, за допомогою якої держава розробляє та приймає правові акти, що визначають зміст державної політики в цій сфері.

3. Правореалізаційна – полягає у здійсненні діяльності спеціальних державних органів щодо конкретизації та виконанню державних приписів шляхом видання індивідуальних нормативних актів [1, с. 55].

4. Правозахисна, її змістом є державна політика, яка спрямована на забезпечення охорони конституційного ладу, законності і правопорядку, встановлених і регульованих правом усіх суспільних відносин [7, с. 48].

Таким чином, внутрішній зміст функцій держави у сфері забезпечення політичної безпеки змінюється взаємозалежності від конкретних політичних, економічних та соціально-культурних умов України. Держава, у свою чергу, визначає методи управління, що спрямовані на забезпечення політичної безпеки держави та суспільства, а також формує та реалізує політичні цілі до врахування ціннісних орієнтацій нормативно-правових положень і принципів, які сприяють здійсненню регламентації діяльності політичної системи країни в цілому та її окремих елементів.

Отже, враховуючи те, що соціальною сутністю держави є захист всіх сфер життєдіяльності суспільства, ми приходимо до висновку, що функція держави щодо забезпечення політичної безпеки є невід'ємним та важливим напрямом її діяльності, тобто її функцій мають полягати в забезпеченні безпеки у відповідних сферах. Крім того слід пам'ятати, що політична безпека як особливе суспільне явище може час від часу зміцнюватися та

розширюватися в міру зростання небезпек для людини, суспільства та держави в цілому.

Література:

1. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Львів : Сполом, 2020. 418 с.

2. Кравчук О.Ю. Політична безпека України як наукова і практична проблема. Політичні науки. Міжнародний науковий журнал. 2016. № 6. т. 3. С. 82-84.

3. Про національну безпеку: Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

4. Теория государства и права: учебник / А.С. Пиголкин, А.Н. Головистикова, Ю.А. Дмитриев. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Высшее образование, 2008. 743 с.

5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-ге вид., доповнене і перероблене. К.: Правова єдність, 2010. 520 с.

6. Кузенко У. І. Політична функція сучасної держави: поняття, зміст, структура. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014 Випуск 28. Серія право. С.23-27.

7. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навч. посібник. 3-тє вид. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 247с.

Іванчишина С.О.,
студентка 2 курсу НАВС,
Савранчук Л.Л.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

«Є-ДОКУМЕНТ» ЯК ДОКУМЕНТ, ЩО ПОСВІДЧУЄ ОСОБУ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна застала українців зненацька. Багато біженців, які евакуювалися у більш безпечні регіони України, не завжди мають із собою необхідні документи, також чимало громадян України повністю втратили документи, що посвідчують особу. А поліція та бійці територіальної оборони на блокпостах зараз перевіряють їх майже у кожного [4].

Від початку активних бойових дій державні реєстри відключили з метою збільшення захищеності даних українців під час війни. Тож цифровий паспорт чи водійське у "Дії" не завжди під рукою, як у мирні часи. Саме тому була необхідна альтернатива, яка забезпечить швидке підтвердження особи [3].

І тут одним з рішень став «єДокумент» у застосунку «Дія», як документ, що посвідчує особу в період дії воєнного стану. Цей вихід допоміг принаймні «цифровізованим» громадянам України.

10 березня 2022 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову за № 248 «Деякі питання застосування єДокумента в період дії воєнного стану» та передбачено, що єДокумент є документом, що посвідчує особу в період дії воєнного стану, у формі відображення в електронній формі інформації, що ідентифікує особу та міститься в паспорті громадянина України та/або в паспорті

громадянина України для виїзду за кордон, та/або в посвідченні водія [1].

«ЄДокумент» є доступним через мобільний застосунок Порталу Дія. Пред'являється на період дії воєнного стану на електронному пристрої без додаткового пред'явлення документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України [2].

Для формування та використання «ЄДокумента» особі необхідно встановити мобільний додаток Порталу Дія на електронний пристрій, критерії якого підтримують використання такого додатка, підключений до Інтернету, і пройти електронну ідентифікацію та автентифікацію користувачів із застосуванням механізму, передбаченого для безконтактних електронних носіїв, імплантованих до документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України відповідно до рекомендацій Міжнародної організації цивільної авіації або з використанням інтегрованої системи електронної ідентифікації, електронних підписів, що базуються на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, відповідно до вимог Закону України “Про електронні довірчі послуги”, а також інших засобів ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити фізичну особу [1].

Згідно з абзацом другим пункту 1, пунктів 2 та 3 Порядку застосування ЄДокумента в період дії воєнного стану, затвердженого зазначеного постановою, процедура замовлення та формування ЄДокумента є безоплатною [1].

Формування «ЄДокумента» здійснюється засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Дія) за бажанням особи, яка є громадянином України та досягла 14-річного віку. «ЄДокумент» формується автоматично (або достатньо оновити застосунок до останньої версії) [1].

Цей електронний документ містить такі дані:

- назва документа,

• реквізити (назва, серія та/або номер) паспорта громадянина України або паспорта громадянина України для виїзду за кордон, або посвідчення водія,

• фото (за наявності),

• прізвище, ім'я по батькові,

• стать,

• громадянство,

• дата народження,

• ідентифікаційний код (за наявності),

• адреса зареєстрованого місця проживання та дата реєстрації (за наявності),

• QR-код на зворотній частині для підтвердження особи [1].

Відповідно до підпункту 2 пункту 3 Постанови № 248, на період дії воєнного стану суб'єкти, які здійснюють надання послуг, що потребують відповідно до вимог законодавства пред'явлення особою документа, що посвідчує особу, за умови наявності технічних засобів забезпечують перевірку «єДокумента» відповідно до вимог законодавства з урахуванням вимог Порядку затвердженого цією постановою [1].

Перевірка єДокумента здійснюється з використанням унікального електронного ідентифікатора (QR-коду) і є обов'язковою умовою його використання особою та забезпечується з використанням мобільного застосунку «Дія» [1].

Таким чином, застосування «єДокумента» за допомогою мобільного додатку Порталу Дія є достатньою підставою для ідентифікації особи без використання паперових документів. Тому цей електронний документ має особливу актуальність в період дії воєнного стану в Україні.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання застосування єДокумента в період дії воєнного стану» від 10 березня 2022 р. № 248. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2022-п#Text> (дата звернення 01.05.2022 р.)
2. Портал Дія. URL: <https://diia.gov.ua> (дата звернення 01.05.2022 р.)
3. Сайт Міністерства та Комітету цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua> (дата звернення 01.05.2022 р.).
4. Інтернет Видання «24 Канал». URL: https://24tv.ua/obstril-aeroportu-odeshhini-bratchuk-poyasniv-chomu-ppo-spratsyuvali_n1969013/amp?siteId=1 (дата звернення 01.05.2022р.).

Качан Д. А.,
курсант 212 групи ННІ № 1 НАВС,
Стрельченко О. Г.,
д.ю.н., професор, професор кафедри публічного
управління
та адміністрування НАВС

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТИМЧАСОВО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Якщо казати щодо особливостей адміністративно-правового статусу тимчасово переміщених осіб в Україні, то в нас діє Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

Взагалі, почнемо з визначення про осіб які потребують тимчасового захисту. **Особи, які потребують тимчасового захисту**, - іноземці та особи без громадянства, які масово вимушені шукати захисту в Україні внаслідок зовнішньої агресії, іноземної окупації, громадянської війни, зіткнень на етнічній основі, природних чи техногенних катастроф або інших подій, що порушують громадський порядок у певній частині або на всій території країни походження.

Щодо прав осіб, яким надано тимчасовий захист, то вони такі:

1) безоплатне проживання у придатних для тимчасового перебування місцях. Вимоги до місць тимчасового перебування осіб, яким надано тимчасовий захист, встановлюються Кабінетом Міністрів України. Перелік місць для тимчасового перебування осіб, яким надано тимчасовий захист, та порядок утримання таких місць визначаються Кабінетом Міністрів України з урахуванням пропозицій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

2) забезпечення достатнім харчуванням, ліками, одягом з урахуванням спеціальних потреб дітей, у тому числі новонароджених, осіб із захворюваннями, осіб похилого віку;

3) отримання роботи в Україні на строк, на який надано тимчасовий захист;

4) отримання грошової допомоги, якщо в них немає інших доходів в Україні;

5) свободу пересування територією України на тих самих умовах, що визначаються законами України для іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах;

6) безоплатну невідкладну медичну допомогу в державних закладах охорони здоров'я;

7) добровільне повернення в країну походження;

8) подання заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, у порядку, встановленому цим Законом;

9) отримання інформації про свої права та обов'язки рідною або зрозумілою їм мовою;

10) користування іншими правами, які їм гарантуються відповідно до міжнародних договорів, законів та інших нормативно-правових актів України [1].

Обов'язки, які надаються особам з тимчасовим захистом:

1. дотримуватися вимог Конституції та законів України;

2. подати всі наявні документи та достовірну інформацію про себе;

3. пройти ідентифікацію особи в разі відсутності документів, що посвідчують особу, або в разі пред'явлення фальшивого документа;

4. пройти реєстрацію;

5. обов'язкове медичне обстеження;

6. виконувати інші зобов'язання нарівні з іноземцями та особами без громадянства, які на законних підставах тимчасово перебувають в Україні [2, 3].

7. У зв'язку з війною, яка проходить на території України, питання щодо тимчасового захисту в країнах ЄС є досить нагальним. Тому 4 березня 2022 року Рада Європейського Союзу проголосувала за застосування Директиви від 20 липня 2001 року № 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несення їх наслідків. Статтею

4 Директиви передбачена можливість

отримання тимчасового захисту. За загальним правилом тривалість тимчасового захисту становить 1 рік, який може бути автоматично подовжений кожні 6 місяців ще на 1 рік. Однак, Директива має рекомендаційний характер, а тому кожна країна-член ЄС самостійно визначає тривалість надання тимчасового захисту [2, 3, 4].

Особи на яких поширюється тимчасовий захист:

- громадяни України, які вимушено покинули Україну 24 лютого 2022 року або після цієї дати в результаті військової агресії російської федерації;

- особи без громадянства та громадяни третіх країн, крім України, які користувалися міжнародним захистом або еквівалентним національним захистом в Україні до 24 лютого 2022 року;

- члени сімей зазначених осіб, у тому числі чоловік/дружина та їх неповнолітні неодружені діти або діти їх чоловіка/дружини, а також їх близькі родичі, які проживали разом з ними у складі сім'ї на момент вторгнення РФ до України, і які повністю або переважно перебували на утриманні таких осіб;

- громадяни третіх країн, які на законних підставах проживали в Україні до 24 лютого 2022 року на підставі дійсного дозволу на постійне проживання відповідно до законодавства України та які не можуть повернутися в безпечних та довготривалих умовах до своєї країни або регіону походження;

8. в залежності від рішення влади кожної окремої країни ЄС [2, 3, 4].

Особи, на яких не поширюється тимчасовий захист:

1. особи без громадянства або громадяни третіх країн, які не мали дозволу на постійне проживання в Україні, якщо їхня батьківщина є безпечною країною;

2. громадяни України – сезонні працівники, студенти по обміну, що перебувають у країнах ЄС [2, 3].

Щоб скористатися тимчасовим захистом необхідно звернутися за отриманням тимчасового захисту до органів влади відповідної країни ЄС, які займаються такими питаннями за результатами розгляду звернення особі мають видати відповідний документ, який підтверджує статус особи у країні та містить перелік прав, який цей статус передбачає.

Права осіб, які користуються тимчасовим захистом: дозвіл на проживання на період тимчасового захисту; доступ до роботи; доступ до освіти; забезпечення житлом; доступ до соціального забезпечення; доступ до медичного обслуговування; право на відповідну інформацію про тимчасовий захист; можливість отримати статус біженця у майбутньому; можливість повернутися в країну громадянства в будь-який момент; інші права особи, яка звернулась за наданням тимчасового захисту, відповідно до законодавством конкретної країни ЄС [4].

Висновки: В Україні питання щодо забезпечення тимчасового захисту врегульовано законом, який є досить доцільним. В ЄС в кожній країні ситуація своя. Країни які не входять в шенгенську зону (Швейцарія, Норвегія, Ліхтенштейн, Ісландія) там тимчасовий захист не застосовується. Щодо Директиви то вона діє в усіх країнах ЄС, окрім Данії. Зараз багато українців які тимчасово проживають в ЄС і які користуються цими правами.

Література:

1. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України 8 липня 2011 року № 3671-VI Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст.146.

2. Директива Ради Європейського Союзу від 20 липня 2001 року № 2001/55/ЕС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несення їх наслідків. URL : <http://document.vobu.ua/wp-content/uploads/2022/04/>

3. Отримання тимчасового захисту або статусу біженця в країнах ЄС. URL : <https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/otrymannya-tymchasovogo-zahystu-abo-statusu-bizhentsya-v-krayinah-yes/>

4. Статус біженця чи тимчасовий захист у Європі: за і проти. URL : <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/status-bizhencya-chi-timchasoviy-zahist-u-evropi-za-i-proti.htm>

Ключко М.,
слухач 2 курсу НАВС,
Савранчук Л.Л.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

На сьогоднішній день негативна динаміка адміністративних правопорушень в Україні чітко виражає потребу удосконалення адміністративно-правового механізму притягнення до відповідальності особи, яка вчинила правопорушення. Провідною позицією, яка вимагає уваги у цьому питанні є інститут заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні

правопорушення. Даний інститут покликаний припиняти адміністративні правопорушення, у випадках, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлювати особу правопорушника, сприяти складенню протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості його складення на місці вчинення правопорушення, якщо це є обов'язковим, а також забезпечує своєчасний і правильний розгляд справи та виконання постанов у справах про адміністративне правопорушення.

Можна зазначити, що у справах про адміністративні правопорушення важливу роль відіграють заходи його забезпечення, правова регламентація яких, в основному, міститься у главі 20 КУпАП [1], де йдеться про:

- адміністративне затримання (ст. 261-263 КУпАП);
- особистий огляд і огляд речей (ст. 264 КУпАП);
- вилучення речей і документів (ст. 265 КУпАП),

різнovidами якого слід вважати: 1) тимчасове вилучення посвідчення водія (ст. 265-1 КУпАП), 2) тимчасове затримання транспортних засобів (ст. 265-2 КУпАП), 3) тимчасове вилучення ліцензійної картки на транспортний засіб (ст. 265-3 КУпАП);

- відсторонення осіб від керування транспортним засобом, річковими і маломерними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 266 КУпАП).

Проте, до глави 20 КУпАП не увійшли ще такі заходи провадження як доставлення порушника (ст. 259 КУпАП) та привід особи, яка притягується до адміністративної відповідальності(ч. 2 ст. 268 КУпАП) - на доктринальному рівні вони визнаються такими, що за своїм функціональним призначенням забезпечують провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Важливість цих заходів для провадження у справах про адміністративні правопорушення пояснюється їх функціями, серед яких виділяють наступні:

- адміністративно-процесуальне припинення, яке найбільш притаманне таким заходам, як доставлення порушника й адміністративне затримання та тимчасове затримання транспортних засобів;

- формування доказової бази - цю функцію виконують особистий огляд і огляд речей, відсторонення від керування транспортним засобом, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції);

- забезпечення виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення; цю функцію виконують вилучення речей і документів, привід [2];

Проблеми удосконалення провадження у справах про адміністративні правопорушення, в тому числі й заходів його забезпечення, розглядалися у роботах відомих вчених-адміністративістів, зокрема: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, І.Л. Бородіна, Н.П. Бортник, В.В. Галунька, В.М. Гаращука, Є.С. Герасименка, І.П. Голосніченка, Т.О. Гуржія, Є.В. Додіна, В.О. Заросила, В.В. Зуй, Т.О. Коломоець, В.К. Колпакова, О.В. Кузьменко, В.О. Круглов, В.І. Олефіра та ін.

Велика кількість вітчизняних наукових робіт з досліджуваної проблематики мають значні досягнення, але вони є дещо застарілими.

Останнім часом законодавство зазнало суттєвих змін, особливо у зв'язку з реалізацією адміністративної реформи та реформуванням правоохоронних органів і судової системи. Крім цього, напрацювання вчених стосувались

здебільшого реалізації в межах адміністративно-деліктного провадження юрисдикційних повноважень колишньою міліцією, що призвело до значної плутанини у відмежуванні їх з поліцейськими примусовими заходами [3].

Зусилля держави щодо протидії зростанню адміністративної деліктності поки не принесли бажаних результатів. Деліктологічна ситуація в Україні, насамперед у сфері громадського (публічного) порядку та забезпечення громадської безпеки, залишається складною – зростає кількість вчинюваних адміністративних деліктів, поглиблюються тенденції демонстративної зневаги до норм моралі, норм права з боку значної частини раніше законослухняного населення.

Актуальність цієї проблемі додає й та обставина, що, не дивлячись на заходи, які вживаються до нейтралізації адміністративних деліктів, результати боротьби з ними ще неадекватні вжитим зусиллям, а ігнорування проблем, що виникають в цій сфері, призводить до негативних явищ. Саме тому проблема активізації роботи щодо запобігання адміністративним деліктам та зниження в цілому адміністративної деліктності в суспільстві давно стала актуальним завданням як для учених, так і суб'єктів адміністративної юрисдикції [4].

Попри вагому наукову зацікавленість вчених окресленою проблематикою, назвати чинне адміністративно-деліктне законодавство досконалим важко, підтвердженням чому є застарілість багатьох його норм, слабка ефективність їх реалізації, невідповідність значної частини передбачених КУпАП проступків реаліям сьогодення, непоодинокі випадки помилкової кваліфікації адміністративних проступків, численні скарги громадян на рішення, дії (бездіяльність) посадових осіб суб'єктів адміністративної юрисдикції, порушення під час

застосування окремих заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення тощо [5].

Характерними проблемами адміністративно-деліктного законодавства, обумовленого відсутністю будь-якого покращення адміністративної деліктності в країні на сьогодні можна вважати наступні:

1. Недосконалість Кодексу України про адміністративні правопорушення та й всього адміністративно-деліктного законодавства;

2. Розпорошеність значної кількості нормативно-правового матеріалу та неповна відповідність адміністративно-деліктного законодавства потребам сьогодення;

3. Проблема загальних розмірів системи суб'єктів адміністративно-деліктної юрисдикції.

4. Невідповідність санкцій адміністративно-деліктних норм сучасним соціально-економічним умовам.

5. Проблема виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

6. Недосконалість застосування норм адміністративно-деліктного законодавства до неповнолітніх;

7. Проблема притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб.

8. Відсутність чіткого нормативно-закріпленого механізму дій органів адміністративної юрисдикції (зокрема, працівників поліції) відносно осіб, що вчинили адміністративні правопорушення, перебуваючи у стані сп'яніння;

9. Невизначеність місця та ролі понятого під час провадження у справах про адміністративні правопорушення [6];

Отже, розв'язання окреслених проблем реалізації адміністративно-деліктного законодавства сприятимуть

підвищенню ефективності діяльності органів адміністративної юрисдикції, покращенню деліктологічної ситуації та забезпеченню належного рівня безпеки в країні.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р.

2. Бортняк Д.Ф. Заходи забезпечення адміністративно-деліктного провадження : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. К., 2011. 16 с.

3. Галабурда Н.А. Діяльність міліції щодо застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпропетровськ, 2011. 218 с.

4. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право). К., 2008. 256 с.

5. Круглов В.О. До питання про вдосконалення заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Юридичний вісник. 2012. № 2 (23). С. 51-55

6. Кузьменко О.В. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення. Загальна характеристика заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення. URL: https://pidruchniki.com/91083/pravo/zahodi_zabezpechennya_provadzhennya_spravah_administrativni_prapovorushennya.

Козьмін А.В.,
студент 2-го курсу факультету №1 НАВС,
Волох О.К.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНО- КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

Особливість соціально-культурної сфери публічного адміністрування полягає в тому, що в ній концентруються конкретні питання забезпечення та захисту гарантованих Конституцією прав і свобод громадян у культурній, соціальній та пов'язаних з ними сферах. Це сфера суспільного (нематеріального за своїм характером) життя людей, пов'язана з їх освітою, вихованням, інтелектуально-культурним розвитком, охороною їх здоров'я, соціальним захистом та задоволенням інших соціально-культурних потреб людини [1].

Культурні права – комплекс конституційних прав і свобод, що забезпечують можливості вільного духовного розвитку людини (громадянина) за рахунок доступу до духовних здобутків свого народу і всього людства, їх засвоєння, використання й участі у подальшому їх розвитку [2].

Законодавство у цій сфері покликано забезпечити естетичне й моральне виховання людини, її навчання, охорону здоров'я, задоволення соціально-культурних потреб. Спільність галузей законодавства в сфері соціально-культурного будівництва проявляється в єдності мети, принципів, методів правового регулювання, у єдиній їх службовій ролі в суспільстві. Можна визначити такий зміст державного керівництва соціально-культурним будівництвом в Україні:

- правове регулювання відносин шляхом прийняття законодавчих актів, рішень державних органів, спрямованих на реалізацію державної політики у цій сфері;
- створення системи центральних та місцевих органів управління конкретними галузями соціально-культурного будівництва, визначення їх структури й компетенції;
- вжиття організаційних та інших заходів щодо вдосконалення структури та поліпшення організації, підвищення ефективності роботи;
- розгляд Верховною Радою, Президентом, Кабінетом Міністрів найважливіших питань щодо соціально-культурного будівництва, визначення пріоритетів державної політики в цій сфері в конкретний період розвитку держави шляхом розробки та реалізації цільових комплексних програм;
- створення системи соціальних гарантій та захисту прав громадян у конкретних галузях соціально-культурного будівництва;
- здійснення фінансування й матеріально-технічного забезпечення соціально-культурної сфери; виділення у державному та місцевих бюджетах цільових коштів на фінансування державної політики в конкретних галузях соціально-культурного будівництва, залучення матеріальних і фінансових ресурсів підприємств, установ й організацій, об'єднань громадян, що функціонують у соціально-культурній сфері;
- творення достатньої мережі державних соціально-культурних закладів та установ широкого й різноманітного призначення з урахуванням специфіки того чи іншого регіону (економічної та соціальної структури, традицій, демографічного складу населення, особливостей географічного й кліматичного характеру тощо);
- утворення спеціальних фондів [3].

Сьогодні до системи органів виконавчої влади в соціально-культурній сфері входять:

- Міністерство культури та інформаційної політики України;

- Міністерство освіти і науки України;
- Міністерство охорони здоров'я України;
- Міністерство соціальної політики України;
- Міністерство молоді та спорту України.

Окрім того, певними повноваженнями у зазначеній сфері також наділені:

- Державне агентство України з питань кіно;
- Національна комісія зі стандартів державної мови;
- Державна інспекція України з питань праці;
- Державна служба з питань інвалідів та ветеранів

України;

- Державна служба України з лікарських засобів;
- Український інститут національної пам'яті;
- Державна служба України з етнополітики та

свободи совісті;

- Державний комітет телебачення і радіомовлення України;

- Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно зазначити, що адміністрування в соціально-культурній сфері – це різновид публічного адміністрування, сукупність функцій, що здійснюються органами державної влади з метою здійснення управління освітою, наукою, культурою, охороною здоров'я та соціальним захистом населення України, фізкультурою та спортом, спрямованих на забезпечення соціально-культурних прав і свобод громадян. Це складна та динамічна сфера публічного адміністрування, без якої неможливе існування цивілізованої європейської держави. [1]

Література:

1. URL: https://pidru4niki.com/1756062755897/pravo/publichne_administruvannya_sotsialno-kulturniy_sferi
2. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=51487
3. URL: <https://library.if.ua/book/27/1882.htm>

Король В.В.,

аспірант кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Запровадження в митному законодавстві України інституту забезпечення сплати митних платежів стало логічним продовженням наближення митних процедур до світових стандартів у бік їх спрощення. Саме тому у ст. 305 Митного кодексу України [1] закріплено положення про те, що надання митним органам забезпечення сплати митних платежів є обов'язковим, якщо інше не передбачено цим Кодексом, при ввезенні на митну територію України та/або переміщенні територією України транзитом товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Встановленими законодавством гарантіями забезпечення зобов'язань перед митними органами забезпечується мета, що після митного оформлення товари якнайшвидше залишають митний кордон, а митні органи вживають необхідних заходів, зобов'язують декларанта виконати зобов'язання по сплаті митних платежів. Застосування розглядуваної процедури забезпечення сплати митних платежів не здійснюється не в кожному випадку переміщення товарів і транспортних засобів через

митний кордон України. Таке забезпечення відповідно до законодавства не надається щодо:

1) товарів, що переміщуються публічною адміністрацією нашої держави, утвореними відповідно до закону військовими формуваннями, розвідувальними органами безпосередньо для виконання своїх повноважень або на їх користь іншими юридичними особами-розпорядниками міжнародної технічної допомоги в рамках легально діючих проектів (програм);

2) товарів, що переміщуються особами, яким надано митні пільги;

3) товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, якщо інше не передбачено Кабінетом Міністрів України;

4) товарів для митного режиму тимчасового ввезення (устаткування, транспортних засобів призначених для підготовки радіо- чи телепередач і репортажів, контейнерів; піддонів та упаковок; науково-педагогічного устаткування; особистих речей; транспортних засобів комерційного призначення та інших товарів, визначених законодавством);

5) товарів, що переміщуються транзитом повітряним транспортом, щодо яких використовується електронний перевізний документ;

6) товарів, що не підлягають оподаткуванню або сума митних платежів щодо яких не перевищує 1000 євро;

7) гуманітарна допомога для України;

8) товарів, що переміщуються транзитом митною територією України морським, річковим або повітряним транспортом і під час зберігання залишаються в межах одного пункту пропуску чи зони митного контролю морського (річкового) порту, аеропорту, або пересилаються в міжнародних поштових відправленнях.

Способами забезпечення сплати митних платежів є:

1) грошова застава; 2) індивідуальна гарантія; 3) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення "загальна гарантія"; 4) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків"; 5) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення "загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків"; 6) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення "звільнення від гарантії"; 7) забезпечення сплати митних платежів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року; 8) забезпечення сплати митних платежів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А. або книжки (карнета) CPD.

При цьому вибір конкретного способу забезпечення сплати митних платежів здійснюється особою, на яку покладається обов'язок їх сплати.

Система способів забезпечення сплати митних платежів зазначла суттєвих змін у зв'язку із впровадження європейських практик у здійснення митної справи в Україні, підготовки національного законодавства до виконання організаційних процедур для приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року й участі України у Новій комп'ютеризованій транзитній системі (NCTS), яка використовується договірними сторонами Конвенції, і сприяння ефективному захисту прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Для цього Законом України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про

асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 15 серпня 2022 року було уніфіковано передбачені Митним кодексом України правила щодо отримання статусу фінансового гаранта, забезпечення сплати митних платежів, отримання авторизації на застосування спрощень гарантій з вимогами, визначеними Конвенцією про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року; дозволено користування спрощеннями під час здійснення митних формальностей усім надійним підприємствам, а не тільки авторизованим економічним операторам, визначено перелік умов надання авторизації (дозволу) для застосування окремого спрощення; запроваджено процедуру кінцевого використання тощо.

Таким чином, розширення способів забезпечення сплати митних платежів з урахуванням міжнародних стандартів потребує детального дослідження, з'ясування практики їх застосування як митними органами так суб'єктами господарювання, виявлення відповідних прогалин та колізій з метою їх усунення і забезпечення функціонування дієвого механізму гарантування сплати митних платежів.

Література:

1. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 552.
2. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від від 15 серпня

2022 року № 2510-IX // Голос України від 31.08.2022. № 179.

Лагодич Т.П.,
слухач магістратури НАВС,
Волох О.К.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ПОДІБНІСТЬ ПРАВОВІДНОСИН

Велике значення при розгляді окремих категорій судових справ має встановлення подібності правовідносин.

Так, наприклад в ухвалі Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 02.12.2021 р. у справі № 160/1/21 вказується:

«Подібність правовідносин означає, зокрема, тотожність суб'єктного складу учасників відносин, об'єкта та предмета правового регулювання, а також умов застосування правових норм (зокрема, часу, місця, підстав виникнення, припинення та зміни відповідних правовідносин). Зміст правовідносин з метою з'ясування їх подібності в різних рішеннях суду (судів) визначається обставинами кожної конкретної справи» [1].

Таким чином, в ухвалі відтворено правову позицію, раніше висловлену і вже повторювану у постановках Великої Палати Верховного Суду та Касаційних судів (див., наприклад, постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2018 року у справі № 910/17999/16, від 25 квітня 2018 року у справі № 910/24257/16, постанову Касаційного адміністративного суду у складі Верховного

Суду від 23 червня 2020 року у справі № 1.380.2019.000591).

Така правова позиція є дійсно зручною, якщо метою діяльності Верховного Суду є відхилення касаційних скарг, де присутні аргументи заявників - громадян України про «подібність» правовідносин.

Адже у наведеній вище формулі термін «подібність» правовідносин визначається через *тотожність* їх елементів.

У свою чергу, після перевірки правовідносин на «тотожність» у переважній більшості справ неодмінно виявляється їх невідповідність даному критерію (хоча у КАС України про «тотожні правовідносини» жодного слова немає), що є формальною підставою для повернення касаційної скарги заявнику.

Прирівнювання «подібних» правовідносин до «тотожних» є помилковим. В даному випадку очевидно є підміна поняття.

Крім того, і практика Великої Палати Верховного Суду є неоднозначною у даному відношенні. Причиною цього, на нашу думку, могло стати також недостатнє розуміння значення застосовуваних термінів.

Так, у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 травня 2018 року у справі № 910/5394/15-г було вказано:

«8.2. ...При цьому під судовими рішеннями в подібних правовідносинах слід розуміти такі, де тотожними є предмет спору, підстави позову, зміст позовних вимог та встановлені фактичні обставини, а також має місце однакове матеріально-правове регулювання спірних відносин» [2].

Натомість, у п. 5.5 постанови Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2018 року у справі № 922/2383/16 та у п. 6.30 постанови Великої Палати

Верховного Суду від 19 травня 2020 року у справі № 910/719/19 – вказано:

«При цьому під судовими рішеннями в подібних правовідносинах слід розуміти такі рішення, де подібними є предмети спору, підстави позову, зміст позовних вимог та встановлені фактичні обставини, а також має місце однакове матеріально-правове регулювання спірних відносин» [3, 4].

А у постановках Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2018 року у справі № 2-3007/11 та від 16 січня 2019 року у справі № 757/31606/15-ц, а також в ухвалах Великої Палати Верховного Суду від 11 лютого 2020 року у справі № 760/18364/16-ц, від 25 березня 2020 року у справі № 307/3957/14-ц, від 28 квітня 2020 року у справі № 554/6777/17 – зазначається:

«При цьому під судовими рішеннями в подібних правовідносинах слід розуміти такі, де аналогічними є предмет спору, підстави позову, зміст позовних вимог та встановлені фактичні обставини, а також має місце однакове матеріально-правове регулювання спірних відносин» [5-9].

Оскільки терміни «подібний», «тотожний», «аналогічний» є загальновживаними, необхідно звернутися до їх визначень, зафіксованих у тлумачних словниках.

Визначення терміну «*тотожний*» практично збігається у Великому тлумачному словнику української мови та Новому тлумачному словнику української мови і звучить, як:

1) Такий самий, однаковий з чимсь, цілком подібний до чогось, схожий один з одним за своєю суттю й зовнішніми ознаками та виявом. // Відповідний чому-небудь, цілком схожий на щось [10, с. 1259];

2) Такий самий, однаковий з чимсь, цілком подібний до чогось, схожий один з одним за своєю суттю й

зовнішніми ознаками та виявом; однаковий, цілком подібний, ідентичний, такий самий [11, с. 557].

Крім того, у Філософському енциклопедичному словнику термін «*тотожність*» прирівнюється до терміну «*ідентичність*» і тлумачиться як «однаковість, повне співпадіння чого-небудь з чим-небудь. А. є ідентичним, якщо воно за всіх найрізноманітніших ситуацій і обставин завжди залишається одним і тим самим, так що може бути ідентифіковане як таке саме [12, с. 170].

На відміну від терміну «*тотожний*» термін «*подібний*» тлумачиться таким чином:

1) Який має спільні риси з ким-, чим-небудь, схожий на когось, щось. 2. Такий самий; такий, як той (про якого йде мова). 3. У математиці: який має подібність (у другому знач.) [10, с. 822];

2) Який має спільні риси з ким-, чим-небудь, схожий на когось, щось. *Сухе [маміне] тіло гріло мене теплом, таким знайомим і ні на що не подібним* (Коцюб.). 2. Такий самий; такий, як той (про якого йде мова); аналогічний, тотожний, ідентичний. *Наче в такт природі серце моє стрепенулось од бажання подібної ж гармонії в людському житті* (Коцюб.). 3. У математиці: який має подібність (у другому знач.) [11, с. 743].

Термін «*аналогія*» в енциклопедичних джерелах має такі визначення:

1) АНАЛОГІЯ – 1) Подібність, схожість відмінних у цілому предметів, явищ за певними властивостями, ознаками або відношеннями. 2) У логіці – умовивід, коли на основі схожості предметів за одними ознаками роблять висновок про можливу схожість цих предметів за іншими ознаками [13, с. 56];

2) АНАЛОГІЯ (від грецьк. відповідність, подібність) – міркування, в якому робиться висновок про наявність

деякої ознаки у досліджуваного одиничного предмета (ситуації, події) на підставі його подібності за суттєвими рисами з іншим одиничним предметом (ситуацією, подією)... Аналогія відношень – це міркування, в якому об'єктом уподібнення виступають схожі відношення між двома парами предметів, а переносною ознакою – властивості цих відношень [14, с. 21-22];

3) АНАЛОГИЧНЫЙ, -ая, -ое, -чен, -чна. Сходный, подобный;

АНАЛОГИЯ, -и. Сходство в каком-нибудь отношении между явлениями, предметами, понятиями [15, с. 26];

4) АНАЛОГИЯ (греч. analogia – соответствие, сходство), сходство предметов (явлений, процессов) в каких-либо свойствах [16, с. 51].

Отже, виходячи з наведених визначень, слід констатувати таке.

По-перше, терміни «*тотожний*» і «*подібний*» лише у літературному, поетичному, контексті (але необов'язково) і в математиці (наприклад, *подібні* трикутники) можуть мати однакове значення.

По-друге, термін «*аналогічний*» може вважатися синонімом тільки відносно терміну «*подібний*», і в жодному разі не може означати «*тотожний*».

Таким чином, висновки, неодноразово повторені у постановках та ухвалах Великої Палати Верховного Суду та Касаційних судів у складі Верховного Суду (у т.ч. і в ухвалі Касаційного адміністративного суду в моїй справі, № 160/1/21) щодо іменування *подібних* правовідносин *тотожними*, є хибними.

У загальній теорії права, **правовідносини** розуміються як різновид передбачених юридичними нормами чи зумовлених принципами права ідеологічних суспільних відносин, що встановлюються між суб'єктами

права щодо об'єктів права на підставі юридичних фактів і виражаються у взаємних правах і обов'язках цих суб'єктів [18, с. 334-350].

Правові відносини – це свідомі вольові суспільні відносини, що виникають і здійснюються на основі норм права, учасники яких пов'язані закріпленими в нормах права взаємними правами та обов'язками, реалізація яких забезпечується можливістю застосування державного примусу [19, с. 66].

Правові відносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини (соціальні зв'язки), учасники яких виступають носіями суб'єктивних прав, юридичних обов'язків, повноважень та юридичної відповідальності [20, С. 254].

Отже, до структури правовідносин включають їх суб'єктів, об'єкти та їх юридичний зміст (взаємні права й обов'язки цих суб'єктів).

З огляду на це може скластися враження, що для цілей застосування ч. 4 ст. 328 КАС України подібність правовідносин слід встановлювати одночасно за трьома критеріями: суб'єктним, об'єктним і змістовним.

Проте *подібність* правовідносин, виявлена одночасно за трьома критеріями, об'єктивно буде свідчити про їх *тотожність* (однаковий вид суб'єктів, однаковий вид об'єкта й однакові права та обов'язки щодо нього).

Слід наголосити, що **процесуальний закон не вимагає встановлення такої тотожності**.

Навіть при визначенні терміну «типова справа» – де важливим є високий ступінь схожості певних ознак у різних справах – законодавець використовує термін «аналогічний». Тобто, необхідною умовою для визнання справи типовою по відношенню до зразкової є з'ясування того, що спір у такій адміністративній справі «виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються

одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги» (п. 21 ч. 1 ст. 4 КАС України).

З іншого боку, сутність терміну «аналогічний» вище з'ясовано за допомогою різних тлумачних словників, а головне – доведено те, що він аж ніяк не означає «тотожний».

Якщо ж при вирішенні питання про те, чи відкривати касаційне провадження, в якості наріжного каменю ставиться *подібність* правовідносин, то неправомірно, несправедливо звужувати їх до *тотожних (тобто, ідентичних)* правовідносин.

Врешті-решт, саме в такий спосіб – шляхом прирівнювання *подібності* і *тотожності* правовідносин – звужується обсяг права на доступ до правосуддя.

Література:

1. Ухвала Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 02.12.2021 р. у справі № 160/1/21. URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101568573> (дата звернення: 30.06.2022).

2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 травня 2018 року у справі № 910/5394/15-г. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74537190> (дата звернення: 30.06.2022).

3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2018 року у справі № 922/2383/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75241935> (дата звернення: 30.06.2022).

4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19 травня 2020 року у справі № 910/719/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89961609> (дата звернення: 30.06.2022).

5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2018 року у справі № 2-3007/11. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82998289> (дата звернення: 30.06.2022).
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 757/31606/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79250496> (дата звернення: 30.06.2022).
7. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 11 лютого 2020 року у справі № 760/18364/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87857807> (дата звернення: 30.06.2022).
8. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 25 березня 2020 року у справі № 307/3957/14-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88570896> (дата звернення: 30.06.2022).
9. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 28 квітня 2020 року у справі № 554/6777/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89035064> (дата звернення: 30.06.2022).
10. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. Ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1728 с.
11. Новий тлумачний словник української мови (у 3 томах). Близько 200 тис. слів. Київ: Аконіт. Головредатор: Василь Яременко, Оксана Сліпушко. 2003. - Т. 3 : П–Я. – 862 с.
12. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 569 с.
13. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. — 2-е видання, випр. і доп. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985. – 966 с.

14. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.

15. Ожегов Сергей Иванович Словарь русского языка. Около 57000 слов. Изд. 10-е, стереотип. Под ред. д-ра филолог. Наук Н. Ю. Шведовой. – М.: Сов. энциклопедия, 1973. – 846 с.

16. Большой энциклопедический словарь: В 2-х т. / Гл. ред. А. М. Прохоров. – М.: Сов. энциклопедия, 1991. – т. 1. – 862 с.

17. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. – 584 с.

18. Теорія держави та права : [навчальний посібник] / Є. В. Білозьоров, О. Б. Горова, В. П. Власенко, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. – 268 с.

19. Теорія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О. М. Головка та ін.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Майдан, 2018. – 436 с.

Лупало О.О.,

к.ю.н., доцент, професор кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ЗАКОНОТВОРЧИХ ІНІЦІАТИВ

Агресія Росії проти України вимагає засвідчити міжнародному суспільству, що наша держава є та в подальшому буде цивілізованою правовою країною, яка дотримується всіх взятих міжнародних зобов'язань. У зв'язку з цим у Верховній Раді України розглядається проект Закону України «Про застосування міжнародного гуманітарного права в Україні». Актуальність зазначеного законопроекту не потребує додаткового обговорення, є вкрай актуальним, а його реалізація дозволить закріпити Україну, як цивілізоване й демократичне суспільство в Європейській спільноті. Водночас, доцільно висловити деякі зауваження до зазначеного законопроекту станом на 19 жовтня 2022 року.

1. Міжнародне гуманітарне право включає, по-перше, норми міжнародного договірної права, які містяться в численних міжнародних конвенціях та протоколах до них, по-друге, норми звичаєвого міжнародного гуманітарного права, які також є обов'язковими, але не складаються з писаних правил, а виходять із загальноприйнятої практики, заповнюють прогалини існуючого договірної права та в сучасних збройних конфліктах мають вкрай важливе значення. І приписи міжнародних договорів, і правила міжнародних звичаїв містять норми і є джерелами міжнародного гуманітарного права.

З позиції традиційної теорії права формою реалізації права як практичного втілення його в життя є застосування норм права.

У зв'язку з цим доцільно у назві законопроекту використати терміносполучення «застосування норм» та викласти назву у такому вигляді: Закон України «Про застосування норм міжнародного гуманітарного права в Україні».

Це також узгоджується з підходом, закріпленим у вже чинних нормативно-правових актах України. Зокрема, наказом Міністерства оборони України № 164 від 23.03.2017 р. було затверджено Інструкцію про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України». А Постановою Кабінету міністрів України № 329 від 26.04.2017 р. в Україні утворено Міжвідомчу комісію з питань застосування та реалізації норм міжнародного гуманітарного права в Україні.

Слід взяти до уваги також і той факт, що у змісті законопроекту містяться положення про утворення Комісії з питань застосування та дотримання норм міжнародного гуманітарного права (статті 2 та 14).

2. Окремої уваги заслуговує стаття 2 законопроекту, яка має назву «Законодавство про застосування міжнародного гуманітарного права». Передбачається, що відповідно до цієї норми законодавство України про застосування міжнародного гуманітарного права включає «закони, чинні міжнародні договори, акти Президента України, Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади з питань застосування міжнародного гуманітарного права, звичаєве міжнародне гуманітарне право, а також роз'яснення Комісії з питань застосування та дотримання норм міжнародного

гуманітарного права щодо застосування міжнародного гуманітарного права».

При цьому відповідно до статті 14 законопроекту ця Комісія утворюється під головуванням Уповноваженого з питань дотримання міжнародного гуманітарного права та діє як консультативно-дорадчий орган при міністерстві, яке забезпечує формування державної політики у сфері дотримання норм міжнародного гуманітарного права.

Тобто роз'ясненням, які надає Комісія, що є дорадчим органом, а отже не має владних повноважень, буде надано силу нормативно-правового акту. Таким чином, по-перше, у положеннях статті 2 статті 14 закладено очевидну суперечливість, оскільки дорадчий орган не в змозі приймати загальнообов'язкових актів. По-друге, у статті 2 законопроекту пропонується наділити компетенцією нормотворення інституцію, яка не є державним органом, виконує виключно консультативні, дорадчі функції і виключно для міністерства, яке забезпечує формування державної політики у сфері дотримання норм міжнародного гуманітарного права.

Відтак, правове значення роз'яснень Комісії з питань застосування та дотримання норм міжнародного гуманітарного права має бути переглянуте та уточнене – такі роз'яснення не можуть мати силу законодавства, адже такого юридичного значення не мають навіть роз'яснення вищих судових інстанцій в Україні.

3. Більш того, потребує роз'яснення правовий статус самої «Комісії з питань застосування та дотримання норм міжнародного гуманітарного права», яку пропонується створити під головуванням Уповноваженого з питань дотримання міжнародного гуманітарного права.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 року № 329 вже створено Міжвідомчу комісію з питань застосування та реалізації норм міжнародного

гуманітарного права в Україні. Правовий статус зазначеної Міжвідомчої комісії з питань застосування та реалізації норм міжнародного гуманітарного права в Україні визначено як дорадчий орган, що діє при Кабінеті Міністрів України, у сфері сприяння забезпеченню реалізації міжнародно-правових зобов'язань України у галузі міжнародного гуманітарного права. Таким чином, законопроектом пропонується створити ще одну Комісію з набагато нижчим правовим статусом, але тими самими завданнями.

4. На наш погляд, не чітко викладена преамбула запропонованого законопроекту. У проекті пропонується запровадити інституції, механізми запобігання та контролю, закріпити нові завдання щодо вивчення норм гуманітарного права в державі. У зв'язку з цим пропонується преамбулу до законопроекту викласти у наступній редакції:

«Цей Закон приймається Верховною Радою України в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, визначає правові та організаційні засади функціонування системи застосування норм міжнародного гуманітарного права в Україні, зміст та порядок застосування превентивних механізмів щодо його забезпечення, правила щодо усунення наслідків можливих порушень, закріплює порядок контролю за дотриманням норм гуманітарного права під час та після завершення збройного конфлікту, а також визначає компетенцію державних органів у сфері поширення знань з міжнародного гуманітарного права».

4. Потребує додаткового пояснення стаття 1. «Визначення термінів» запропонованого законопроекту. Конвенції, які ратифіковані Верховною Радою України, а саме «Женевська конвенція про поводження з військовополоненими», «Конвенція про поліпшення долі

поранених і хворих у діючих арміях», «Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі» не містять використання спеціальних термінів. Тому доцільно визначитися у застосуванні зазначеної статті.

5. Не чітко визначені повноваження Кабінету Міністрів України. Так, доцільно законодавче закріпити повноваження Кабінету Міністрів України щодо забезпечення проведення державної політики у сфері розробки, затвердження та реалізації програм з гуманітарного права.

6. Привертають увагу також положення законопроекту щодо Уповноваженого з питань дотримання міжнародного гуманітарного права. Так, відповідно до статті 12 проекту Закону Уповноважений вживає заходів із запобігання катуванням та іншим жорстоким, нелюдським або таким, що принижують гідність, видів поводження та покарання щодо військовополонених. Для запобігання катуванням та іншим жорстоким, нелюдським поводження Уповноважений здійснює відвідування місць тримання військовополонених, проводить їх опитування та вносить відповідним державним органам пропозиції щодо попередження порушень міжнародного гуманітарного права.

При цьому у частині 3 статті 13 законопроекту, яка має назву «Приписи Уповноваженого з питань дотримання міжнародного гуманітарного права», встановлене загальне правило, за яким припис має бути виконаний у місячний строк, якщо в ньому не зазначений інший строк виконання. Враховуючи той факт, що реагування Уповноваженого у формі приписів стосуються порушень міжнародного гуманітарного права, які, насамперед, пов'язані із загрозами для життя і здоров'я людей (катування, жорстоке, нелюдське, принизливе поводження тощо)

доцільно встановити у частині 3 статті 13 загальне правило, відповідно до якого «Припис має бути виконаний негайно, якщо в ньому не зазначений інший строк виконання».

Відповідно до частини 4 статті 12 законопроекту невиконання приписів та інших законних вимог Уповноваженого з питань дотримання міжнародного гуманітарного права тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Оскільки у чинному законодавстві такої відповідальності ще не передбачено, остільки необхідно визначити види такої відповідальності та внести відповідні доповнення до законодавства України: до Кодексу України про адміністративні правопорушення та до Кримінального кодексу України. Однак, у прикінцевих та перехідних положеннях законопроекту внесення таких доповнень до законодавства не передбачено. А без встановлення конкретних видів відповідальності за порушення приписів Уповноваженого з питань дотримання міжнародного гуманітарного права ефективність його діяльності втрачається.

У цілому, слід дійти висновків, що законопроект потребує доопрацювання, усунення суперечностей та внесення відповідних доповнень.

Мазур Т.В.,

д.ю.н., доцент, професор кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

ЗАХИСТ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Перші міжнародні норми про захист культурних цінностей почали з'являтися наприкінці XIX століття, та набули свого активного розвитку на початку – в середині XX століття. Кінець XX століття ознаменувався рядом збройних конфліктів та масовим знищенням культурних цінностей, що виявило неадекватність існуючих механізмів та спричинило необхідність розробки нових. Результатом стало прийняття у 1999 році Другого протоколу до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту [1] (далі – Другий протокол). Україна ратифікувала Другий протокол у квітні 2020 року [2] та може використовувати всю повноту закріплених ним механізмів.

Однією з головних новел Другого протоколу стало запровадження механізму посиленого захисту культурних цінностей. Вказаний механізм не скасовує спеціального захисту, передбаченого статтею 8 Конвенції [3], проте значно розширює перелік культурних цінностей, яким може бути надано посилений захист.

Так, згідно статті 10 Другого протоколу [1], під посилений захист можуть бути взяті будь-які культурні цінності, за умови, що вони відповідають таким трьом критеріям:

1) вони є культурною спадщиною, що має величезне значення для людства;

2) вони охороняються завдяки прийняттю на національному рівні належних правових та

адміністративних заходів, що визнають їхню виняткову культурну й історичну цінність і забезпечують захист на найвищому рівні;

3) вони не використовуються для військових цілей або прикриття військових об'єктів і Сторона, яка здійснює контроль над культурними цінностями, зробила заяву на підтвердження того, що вони не використовуватимуться подібним чином.

Для посиленого захисту культурні цінності мають бути внесені до Міжнародного перелік культурних цінностей, які перебувають під посиленим захистом (далі – Міжнародний перелік), що ведеться Комітетом захисту культурних цінностей у разі збройного конфлікту.

Згідно інформації Міністерства культури та інформаційної політики України (далі – МКІП) станом на 23 квітня «внаслідок бойових дій на території України руйнації та пошкоджень зазнали 94 об'єкти культурної спадщини. Серед них: 16 пам'яток національного значення, 72 – місцевого значення та 6 – щойно виявлених об'єктів культурної спадщини» [4].

Варто зауважити, що станом на сьогодні жодному із об'єктів на території України, у тому числі об'єктам всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, не надано статусу посиленого захисту. Хоча, процедура внесення культурних цінностей до Міжнародного переліку є значно спрощеною, порівняно із включенням цінностей до Міжнародного Реєстру культурних цінностей для надання їм спеціального захисту за Конвенцією про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту [3].

18.03.2022 року на Другому позачерговому засіданні Комітет захисту культурних цінностей у разі збройного конфлікту (далі – Комітет) схвалив Декларацію про захист культурних цінностей в Україні [5], офіційно визнавши факт збройної агресії Російської Федерації проти

України, та ще раз наголосив, що злочини проти культурних цінностей є міжнародними військовими злочинами, за які винні особи мають бути піддані покаранню. Комітет закликав світову спільноту з повагою ставитися до міжнародного гуманітарного права та вживати всіх заходів з метою недопущення пошкодження чи руйнування культурних цінностей, а Росію – утриматися від агресії та знищення (у тому числі вивезення) культурних цінностей, а також дотримуватися положень Конвенції та Протоколу до неї. Україні ж Комітет запропонував якнайшвидше ініціювати надання посиленого захисту її найважливішим пам'яткам, а також маркувати їх спеціальним знаком.

Одночасно з декларацією Комітетом було прийнято рішення [6] ще з двох питань – про надання надзвичайної міжнародної допомоги Україні, а також схвалено звернення Австрії та Міжнародного комітету Блакитного щита про надання посиленого захисту окремим пам'яткам на території України (національна бібліотека України імені В.І. Вернадського та місця пам'яті жертв Голокосту) після надіслання відповідного подання Україною.

Зауважимо, що Україна, будучи членом Комітету захисту культурних цінностей у разі збройного конфлікту з листопада 2021 року, більш ніж за три місяці повноцінної війни на її території та масового руйнування об'єктів культурної спадщини так і не спромоглася внести подання щодо надання посиленого захисту культурним цінностям.

Уся справа в тому, що станом на сьогодні Україна не може повноцінно використовувати міжнародні механізми захисту культурних цінностей, оскільки попри ратифікацію відповідних міжнародних норм, вони так і не були належним чином імplementовані у національне законодавство. Зокрема, відсутній порядок внесення об'єктів до Міжнародного переліку, не визначені критерії

для віднесення об'єктів до числа таких, що потребують посиленого захисту, не сформовано відповідного переліку (а згідно статті 5 Другого протоколу [1] складання переліків культурних цінностей віднесено до підготовчих заходів, які вживаються ще в мирний час), не затверджено порядку надання дозволу на використання спеціального знаку для маркування культурних цінностей.

Варто зауважити, що питання реалізації положень Другого протоколу, у тому числі звернення до Комітету з проханням про включення культурних цінностей до Міжнародного переліку, а також критерії, за яким Комітет оцінює відповідність об'єкту вимогам для посиленого захисту, визначені Керівними принципами з реалізації Другого протоколу 1999 р. до Конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року [7](далі – Керівні принципи).

Керівні принципи не є нормативно-правовим документом, а відтак не обов'язкові для застосування на території України, мають рекомендаційний характер.

Відповідно до частини другої статті 19 Конституції України [8] органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

З огляду на наведене, цілком логічною видається необхідність закріплення на національному рівні визначених Керівними принципами [7] критеріїв для включення об'єктів культурної спадщини (культурних цінностей) до переліку культурних цінностей, які потребують посиленого захисту. Так само, МКІП має бути наділене повноваженням складати відповідні переліки, а також надавати дозвіл на використання спеціального знаку – для чого необхідно внести зміни до Положення про МКІП [9].

Ці першочергові кроки є критично важливими для ефективного захисту культурних цінностей в умовах збройного конфлікту, а в наступному – для притягнення осіб, винних у знищенні культурних цінностей, до кримінальної відповідальності.

Прикметно, що Другий протокол запровадив персональну кримінальну відповідальність за визначені протиправні діяння відносно культурних цінностей, які перебувають під захистом відповідно до положень Конвенції та Другого протоколу (тобто, мова йде виключно про культурні цінності, яким надано посилений захист, а також про цінності, які були марковані спеціальним знаком на момент завдання їм шкоди). Така кримінальна відповідальність передбачена і щодо осіб, які безпосередньо вчинили протиправні діяння щодо культурної цінності, і щодо інших причетних осіб. За злочини, вчинені проти культурних цінностей, до відповідальності підлягає притягненню і держава-агресор.

Чинний Кримінальний кодекс України [10] також відносить до воєнних злочинів злочини проти культурних цінностей, щоправда дещо звужуючи зміст цього злочину порівняно з положеннями Другого протоколу [1]. Так, статтею 438 Кримінального кодексу передбачено кримінальну відповідальність виключно за розграбування національних цінностей та виключно на окупованій території. А зважаючи на той факт, що профільне національне законодавство не містить визначення національних цінностей, а до культурних цінностей відносить виключно рухомі культурні цінності, - довести склад відповідного злочину на практиці може бути складно.

Наведене свідчить про необхідність внесення змін до відповідних положень Кримінального кодексу України з метою приведення його у відповідність до положень

Другого протоколу та створення дієвого механізму захисту культурних цінностей в умовах збройного конфлікту.

Література:

1. Другий протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-99#n2

2. Закон України «Про приєднання України до Другого протоколу до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року» від 30.04.2020 № 585-IX. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-20#Text>

3. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157

4. МКП зафіксувало 242 епізоди воєнних злочинів росіян проти культурної спадщини. URL:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3465888-mkip-zafiksuvalo-242-epizodi-voennih-zlociniv-rosian-proti-kulturnoi-spadsini.html>

5. Declaration on the protection of cultural heritage in Ukraine. URL:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380949?4=null&queryId=N-EXPLORE-138e858b-8cb1-4d80-84a4-ab88f763c564>

6. Decisions adopted during the 2nd extraordinary meeting of the Committee for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict C54/22/2.EXT.COM/Decisions. URL:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380952?posInSet=2&queryId=N-EXPLORE-6bf039cf-c7ac-4a26-9d00-53cdf3a87ac1>

7. Керівні принципи з реалізації Другого протоколу 1999 р. до Конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року. URL: https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000186742_rus&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_99594b9d-902c-44dc-a9d1-7af48b2e0bd1%3F_%3D186742rus.pdf&locale=ru&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000186742_rus/PDF/186742rus.pdf#%5B%7B%22num%22%3A116%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22Fit%22%7D%5D

8. Конституція України від 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

9. Положення про Міністерство культури та інформаційної політики України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 року № 885. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF#Text>

10. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

Мартиненко Д.Б.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ОСОБЛИВОСТІ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Діяльність публічної адміністрації в умовах воєнного стану зводиться до сприяння уповноваженим суб'єктам, на яких покладено забезпечення режиму воєнного стану, у безпосередньому виконанні завдань оборони держави. Національна поліція, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Національну поліцію» [1], сприяє забезпеченню відповідно до Законів України «Про правовий режим воєнного стану» [2], «Про правовий режим надзвичайного стану» [3], «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» [4] в разі їх оголошення на усій території України або в окремій місцевості. Від ефективності роботи Національної поліції залежить дуже багато, адже на визначеній території головним її завданням є забезпечення внутрішньої безпеки держави. У зв'язку з цим актуальним є питання уточнення компетенції Національної поліції при введенні режиму воєнного стану, адже уточнення цих повноважень є гарантією законності в реалізації її посадовими особами своїх повноважень при воєнному стані, сприяє ефективності діяльності відповідних служб та підрозділів.

Особливості діяльності Національної поліції в умовах режиму воєнного стану визначені чинним законодавством, насамперед це Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Згідно з цим законом, органи Національної поліції під час введення режиму воєнного стану сприяють діяльності військової

адміністрації, суду, органів прокуратури, юстиції тощо; перед військовою адміністрацією звітують про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території [2].

Для того, щоб органи Національної поліції могли ефективно забезпечувати публічний порядок та безпеку в умовах воєнного стану, необхідно щоб дана діяльність була належним чином організована. Для цього, з урахуванням оперативної обстановки, соціальних, політичних та економічних умов, що склалися, необхідно вжити заходів щодо розстановки особового складу поліцейських, забезпечення їх необхідними матеріально-технічними ресурсами, відпрацювати алгоритм дій поліцейських у надзвичайних ситуаціях, які можуть трапитися (захват будівель органів влади, особливо важливих об'єктів, заручників тощо). У зв'язку з цим потребує уваги здійснення ретельного планування дій поліцейських у відповідних ситуаціях [5].

У таких планах визначаються наявні сили та засоби, склад зведеного загону, додаткові сили та засоби, резерви, варіанти посиленого несення служби, підвищена готовність особового складу, бойова готовність, схеми зв'язку, конкретні виконавці й їх обов'язки, календарний графік виконання заходів на той чи інший варіант розвитку особливих подій. До плану додаються оперативні карти, схеми збору особового складу по тривозі, основні та запасні місця дислокації, порядок взаємодії з іншими правоохоронними органами. У плані вказуються також підстави і порядок введення його в дію. Заздалегідь розроблені планові заходи, випробувані на практичних заняттях з особовим складом, максимально наближені до реальної оперативної обстановки, є запорукою ефективної діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного

стану. Типові плани багаторазового використання дають можливість економити час під час розроблення управлінських рішень, виборі оптимальних варіантів і порядку дій, попередніх розрахунків сил і засобів, підготувати особовий склад до діяльності в умовах воєнного стану [6].

Важливого значення набуває психологічна підготовка особового складу, спеціальна фізична та професійна натренованість і загартованість [7, с. 146].

В цілому можна констатувати, що основною **метою** діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану є підтримання публічного порядку та публічної безпеки в умовах введення цього режиму, а також попередження та припинення правопорушень.

До основних завдань діяльності Національної поліції в зазначених умовах можна віднести такі:

1. Попередження, припинення та ліквідація групових порушень громадського порядку та масових заворушень.

2. Розшук та затримання озброєних та особливо небезпечних злочинців.

3. Затримання злочинців, які намагаються захопити повітряне судно чи інші важливі об'єкти.

4. Забезпечення посиленої охорони особливо важливих та інших об'єктів.

5. Забезпечення публічного порядку та безпеки під час значних виробничих аварій, катастроф, токсичних та радіаційних заражень місцевості.

6. Забезпечення публічного порядку та безпеки.

7. Участь у рятуванні людей та надання їм допомоги.

8. Забезпечення охорони майна, яке залишилося без догляду [8].

Зокрема, як складовій системи державного правління в умовах режиму воєнного стану, органам Національної поліції надаються додаткові повноваження для проведення

заходів, необхідних для швидкої нормалізації обстановки, поновлення порядку.

Успішне виконання цих завдань вимагає того, щоб відповідна діяльність органів Національної поліції базувалася на єдиних **принципах**:

1) законність: усі дії органів Національної поліції в умовах воєнного стану повинні здійснюватися у межах повноважень, відповідати законам та підзаконним актам; у правовому відношенні повинні регулюватися завдання органів, їх обов'язки та права під час діяльності в період введення режиму воєнного стану;

2) оперативність – дії органів Національної поліції повинні бути швидкими і рішучими. Забезпечення принципу оперативності під час дій поліції в умовах воєнного стану припускає здійснення цілого комплексу заходів, що включають в себе: завчасну розробку планів дій, створення нових структурних утворень (оперативних штабів, спеціальних підрозділів), нової системи управління та зв'язку;

3) єдиначальність управління силами і засобами при таких умовах повинна зосереджуватися в одних руках – старшого оперативного начальника;

4) превентивність – пріоритет в управлінні повинен віддаватися заходам попереджувального характеру;

5) встановлення пріоритетності завдань, що покладаються на органи Національної поліції в умовах ускладнення оперативної обстановки, а саме – рятування людей та збереження матеріальних цінностей;

6) комплексне використання сил та засобів Національної поліції, Міністерства внутрішніх справ України, інших міністерств та відомств. До дій по стабілізації оперативної обстановки залучаються сили Служби безпеки, Збройних Сил України, інших міністерств;

7) концентрація сил та засобів на вирішальних напрямках діяльності органів Національної поліції – для успіху дій необхідно зосередити основні зусилля на вирішенні тих завдань, які в той чи інший момент набувають ключового значення. Концентрація сил і засобів досягається за рахунок їх маневру, перегруповання. Показником концентрації сил і засобів є їх щільність на головних напрямках (в районі дій);

8) раціональне використання сил та засобів – дозволить визначити необхідну кількість сил та засобів, здійснювати вибір більш доцільних тактичних прийомів і способів дій, вирішувати завдання, що виникають, у мінімально стислі терміни [57].

У кожній конкретній ситуації зазначені принципи можуть модифікуватися та доповнюватися.

Отже, поліцейські, які виконують обов'язки з охорони публічного порядку в умовах воєнного стану, мають знати організацію і тактику діяльності правоохоронних відомств у таких умовах, завдання, функції, форми і методи діяльності поліції, рішення місцевих органів влади з питань охорони публічного порядку, чинне законодавство, зокрема те, яке регламентує дії поліції та інших правоохоронних структур в умовах режиму воєнного стану. Тобто надзвичайна складність забезпечення публічного порядку в умовах воєнного стану вимагає високої професійної підготовки працівників поліції. Дії поліцейських в умовах воєнного стану повинні бути юридично грамотними, сприйматися громадянами, чий права та свободи обмежуються, як справедливі та законні.

Отже, функціями органів Національної поліції під час забезпечення публічної безпеки та порядку у разі введення воєнного стану є:

1) сприяння встановленню місця перебування осіб, які уникають військового призову;

2) протидія внутрішнім загрозам, що досягається виконанням таких завдань, як протидія злочинності, особливо її організованим формам; протидія різним проявам тероризму тощо;

3) враховуючи підстави і порядок застосування поліцейськими заходів примусу, можна виділити підстави їх застосування під час підтримання публічного порядку та безпеки в умовах воєнного стану: попередження правопорушень, припинення правопорушень, особисте затримання, вилучення підготовлених для вчинення злочину різних знарядь і предметів, забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності;

4) організація органів поліції в умовах воєнного стану потребує організаційного виділення спеціальних підрозділів, груп чи окремих працівників, які мають підвищену професійну, фізичну чи спеціальну підготовку і здатні успішно виконувати окремі види адміністративної діяльності. До них належать підрозділи патрульної поліції, спеціальної поліції, групи застосування спеціальних хімічних речовин, снайпери, спеціалісти з фото- і відеофіксації тощо;

5) активне використання превентивних поліцейських заходів з метою вироблення у населення необхідності свідомого і добровільного виконання правових вимог, припинення антигромадської поведінки.

Література:

1. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 року № 389- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 року № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1550-14>

4. Про зону надзвичайної екологічної ситуації : Закон України від 13.07.2000 року № 1908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14>

5. Мінка Т. П. Забезпечення режиму воєнного стану органами Національної поліції. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2016. № 1. С. 9–13.

6. Ковалів М. В., Іваха В. О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LIN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=vn ulturn_2016_837_12](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LIN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=vn%20ulturn_2016_837_12)

7. Адміністративна діяльність : навч. посіб. / М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін. К. : Правова єдність, 2009. - С. 340.

8. Заброда Д. Г. Права і обов'язки працівників і курсантів навчальних закладів МВС України при несенні служби з охорони громадського порядку : навч. посібник. Дніпропетровськ, 2005. - С. 37.

Матчук С.В.,

к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні, під час агресії Російської Федерації проти України активно зростає та розвивається благодійний рух в Україні. Допомогти тим, хто цього потребує, можна в один клік – відправивши посильну суму на адресу відповідної організації. Проте не завжди такої допомоги достатньо – часто потрібні конкретні дії «на місцях»: доставка продуктів, одягу та ліків, допомога медикам, догляд за пораненими і хворими, пошук житла для осіб, які втратили його внаслідок бойових дій, або які змушені покидати свої домівки через бойові дії, та багато іншого. Цю роботу виконують волонтери – люди, які добровільно та безкоштовно займаються громадсько-корисною діяльністю [1].

Волонтерство - одна з важливих складових функціонування громадянського суспільства. Це одне з найбільш почесних занять у будь-якому суспільстві та в будь-який час [2].

Українцям здавна притаманні традиції взаємодопомоги. Спочатку волонтерство мало дещо соціальний характер, проте з часом волонтерські організації почали розв'язувати гострі проблеми суспільства.

Кульмінаційним моментом для розвитку волонтерської діяльності в Україні став кінець 2013 — початок 2014 року: Революція Гідності та війна на східних теренах держави. У надзвичайно складний період волонтерський рух об'єднав суспільство, створив дієву

структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави [2].

Наразі, саме під час російської агресії проти України, як ніколи, волонтерська діяльність має особливе та дуже важливе значення. Розвиток допомоги та взаємодопомоги в країні поступово виріс у потужний громадянський рух.

Шляхетна жертвовність, активна громадянська позиція, фанатична відданість справі — риси, які характеризують українського волонтера зразка 2014-2022 років.

Однак, важливо зауважити, що існують певні проблеми із здійсненням волонтерської діяльності. Так, після 24 лютого 2022 року багато людей почали самостійно збирати кошти і закуповувати необхідні речі для фронту, займатися перевезеннями або ж допомагати цивільним. Зазвичай це робиться так: людина заводить карту, збирає на неї кошти, купує речі, віддає тим, хто потребує. Але дуже часто серед таких людей-волонтерів зустрічаються шахраї, які витрачають кошти на свої потреби. Вони часто пишуть однакові повідомлення про допомогу в різних чатах і відразу просять скинути гроші на картку. А ще створюють фейкові акаунти з іменами відомих волонтерів і особисто просять кошти. Як правило, такі особи не зареєстровані як благодійна організація або громадське об'єднання.

Крім того, є випадки, коли продають гуманітарну допомогу. Зазвичай це закордонні товари без необхідних українських маркувань або ж з написами чи етикетками, які вказують на те, що товар отриманий саме як гуманітарна допомога.

Треба зазначити, щоб не натрапити на шахраїв необхідно: погуглити номер телефону або скористатися мобільним додатком «Ти хто»; перевірити соціальні

мережі: чи звітує волонтер про свою діяльність; переказувати гроші на офіційні рахунки організацій; знайти організацію за кодом ЄДРПОУ; перевірити, чи звітує вона про діяльність та витрачені кошти; попросити надати документи; а також уточнювати деталі та просити додаткове підтвердження інформації. При продажі гуманітарної допомоги необхідно зафіксувати товари на фото чи відео. У випадку ймовірного вчинення правопорушення зйомка в публічному місці дозволена, така інформація не може вважатися конфіденційною. Після, якщо це сталося в магазині, можна попросити в адміністрації, сертифікати чи документи на товари. Далі — в будь-якому разі треба повідомити поліцію або СБУ. В повідомленні вказати адресу місця, обставини побаченого та особисті дані. Крім того, також не завадить звернутись до засобів масової інформації — розголос такого факту спрацює як припинення правопорушення та попередження іншим охочим підзаробити [3].

Таким чином, у надзвичайно складний період військової агресії Росії проти України, незважаючи на існуючі проблеми, саме волонтерський рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави. Кожен волонтер сьогодні всіма силами прагне наблизити перемогу над агресором. Проте наближати цю перемогу краще у правильній організаційно-правовій формі. Вірно підібраний формат волонтерської діяльності дозволить не лише швидше перемогти у війні, а й уникнути небажаних юридичних проблем після її закінчення.

Література:

1. Не грошима єдиними... URL:
<https://ioanivcenter.com/news/69-ne-groshima-yedinimi.html?ut>

2. Волонтерство як практика громадянського суспільства. URL: [tps://uplan.org.ua/analytics/volonterstvo-iak-praktyka-hromadiansko-ho-suspilstva/](https://uplan.org.ua/analytics/volonterstvo-iak-praktyka-hromadiansko-ho-suspilstva/)

3. Допомогти та не нашкодити. Як стати волонтером під час війни. URL: <https://suspilne.media/231159-dopomogti-ta-ne-naskoditi-ak-stati-volonterom-pid-cas-vijni/>

Мелянець В. В.,
здобувач вищої освіти ННІ №3 НАВС,
Булик І.Л.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОТИ СЕРВІСНИХ ЦЕНТРІВ МВС В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

З початком війни велика кількість людей втратила свої документи, і послуга відновлення посвідчення водія стала однією з найбільш запитуваних. Крім того, Кабінет Міністрів України змінив порядок підготовки та допуску водіїв до керування транспортними засобами під час війни: скоротив строки підготовки водіїв вантажних авто, спростили процедуру складання практичних іспитів на період воєнного стану та ін. Таким чином збільшилась і кількість бажаючих не тільки замінити, але й отримати посвідчення водія.

До того ж, 24 березня 2022 року ухвалено Закон №2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану», яким передбачено звільнення від сплати митних платежів для фізичних осіб під час ввезення транспортних засобів [1].

У зв'язку з цим, досить гостро постало питання розмитнення авто в період воєнного стану, оскільки українці почали зловживати створеними для Збройних Сил та волонтерів пільгами. «За 8 днів після скасування митних платежів було ввезено 14,3 тисячі легкових авто», - міністр інфраструктури Мустафа Найєм. Як ми знаємо, процедура розмитнення складається з декількох етапів, останнім з яких є перша реєстрація транспорту в державних органах України [2].

У період воєнного стану сервісні центри МВС працюють за звичним графіком – з понеділка до суботи. У святкові дні також працюють у звичному режимі. Попереднього запису немає. Аби отримати послугу, варто взяти талон у терміналі безпосередньо в сервісному центрі МВС.

Станом на сьогодні, сервісні центри МВС в період воєнного стану можуть надати наступні послуги:

- Реєстрація (перереєстрація, зняття з обліку) транспортних засобів, крім вибракунання ТЗ;
- Обмін та відновлення посвідчення водія;
- Видача міжнародного посвідчення водія;
- Видача індивідуальних номерних знаків;
- Видача свідоцтва про погодження конструкції транспортного засобу;
- Видача висновку про погодження переобладнання транспортного засобу;

- Складання теоретичних та практичних іспитів (Загалом екзаменація відбувається у 19 областях та місті Києві).

Тобто, майже всі послуги, які надавались до введення воєнного стану, крім онлайн послуг. Наразі їх отримання неможливо, оскільки доступ до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, як і до низки реєстрів, закритий з метою збереження цілісності та конфіденційності інформації, недопущення несанкціонованого втручання та спотворення даних внаслідок рейдерства [3].

Повертаючись до процедури реєстрації (перереєстрація, зняття з обліку) транспортних засобів, у зв'язку з великою кількістю нових авто, ввезених з країн ЄС, навантаження на сервісні центри МВС порівняно збільшилось. Станом на 27 квітня, було здійснено більше 33 тисяч операцій з надання даної послуги. Сама процедура залишилась незмінною. Що стосується транспортних засобів, які підлягають першій реєстрації на території України, сплата мита відміняється, проте сплачуються витрати, не пов'язані з розмитненням. Громадянам доведеться сплатити до пенсійного фонду 3-5% від вартості авто для першої реєстрації, 190,15 грн за реєстрацію, 114 грн за бланк свідоцтва та 135 грн за номерні знаки.

Ще одна послуга, на яку варто звернути увагу, стосується видачі посвідчення водія. Особи допускаються до керування транспортними засобами за наявності у них національного посвідчення водія України, навіть якщо строк дії таких посвідчень закінчився. Крім того, Кабінет міністрів України на період воєнного стану спростив процедуру: дозволив обмін та заміну водійських посвідчень без надання медичної довідки. До того ж, законодавством закріплено, що у період воєнного стану до

керування транспортними засобами категорії С, С1 на території України допускаються особи, які мають посвідчення водія категорії В[4,5]. Тобто, сервісним центрам МВС не потрібно приймати іспити у водіїв і змінювати посвідчення водія.

До компетенції сервісних центрів МВС відноситься також розробка маршрутів для складання практичного іспиту водіями. Такі маршрути погоджуються з військовими адміністраціями. Відповідно до законодавства цей період складати практичний іспит з керування транспортними засобами категорій А1, А і В1 можна виключно на майданчиках для навчання з початкового керування транспортними засобами, а категорій В, ВЕ, С, С1, СЕ, С1Е, D, D1, DE, D1Е – виключно в умовах дорожнього руху на маршрутах, визначених територіальним органом з надання сервісних послуг МВС [4, 5].

Підводячи підсумки, варто зазначити, що сервісні центри МВС поновили свою роботу, незважаючи на воєнний стан. Законодавчо закріплено спрощення певних послуг, що надаються такими центрами, зокрема в частині складання практичних іспитів майбутніми водіями, а також з приводу заміни посвідчення водія. Також більшого попиту набрала послуга з видачі міжнародного посвідчення водія. Таку тенденцію можна пов'язати з вимушеною еміграцією мільйонів осіб з території нашої держави. Тим самим, навіть у такий час, навантаження на сервісні центри МВС не зменшилось, незважаючи на те, що змоги виконати онлайн послуги неможливо. Попит на деякі послуги збільшився, наприклад на реєстрацію транспортних засобів, у зв'язку з відміною митних платежів та ввезення більшої кількості транспортних засобів. Через велику кількість бажаючих отримати

послуги, відмінено попередній запис, а самі центри працюють у звичному режимі.

Література:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення: 02.05.2022).

2. Про правовий режим воєнного стану. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 02.05.2022)

3. Про зупинення строків надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/165-2022-п#Text> (дата звернення: 02.05.2022).

4. Деякі питання підготовки та допуску водіїв до керування транспортними засобами в період дії воєнного стану на території України або окремих її місцевостях. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-pidgotovki-ta-dopusku-vodiyiv-do-keruvannya-transportnimi-zasobami-v-period-diyi-voyennogo-stanu-na-teritoriyi-ukrayini-abo-okremih-yiyi-miscevostyah-360> (дата звернення: 02.05.2022).

5. Про затвердження зразків бланків і технічних описів бланків національного та міжнародного посвідчень водія, свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу, тимчасового реєстраційного талона транспортного засобу та зразка розпізнавального автомобільного знака України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/844-2020-п#Text> (дата звернення: 02.05.2022).

Могильний А.А.,
слухач 2 курсу НАВС,
Савранчук Л.Л.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Система організації публічної влади і керування нею тісно пов'язані з територіальним управлінням держави, між ними існують тісний взаємозв'язок і взаємообумовленість. Процес децентралізації є доволі складним та конфліктним процесом, а адміністративно-територіальний устрій не дає можливості створити територіальні спільноти, що мають достатній обсяг матеріальних, фінансових ресурсів та розвинутої соціальної інфраструктури [1].

В умовах проведення реформи місцевого самоврядування виникла необхідність створити необхідні умови для територій і громад, для цього було ухвалено Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та надано можливість утворювати з цього приводу місцеві референдуми. Отже, в Україні фактично стартувала реформа місцевого самоврядування [2].

Поняття децентралізація згадується у ст. 132 Конституції України, де зазначається, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів [3]. Проблема децентралізації тривалий час

обговорюється та перебуває в полі зору вітчизняних науковців, де обговорюються її переваги та недоліки.

Загалом, що управління місцевими справами може здійснюватися двома способами: призначуваними «згори» чиновниками державного апарату, які функціонують на місцях та на основі самоврядування населення адміністративно-територіальних одиниць. Відмітимо, що місцеве самоврядування вважається необхідною складовою частиною демократичної системи управління суспільством, адже воно забезпечує управління значною частиною справ у місцевих територіальних одиницях на основі самоорганізації населення територіальних колективів.

Територія адміністративно-територіального об'єднання визначається на основі доступності послуг. Таким чином, ще одним критерієм децентралізації є рекомендація наближення адміністративного центру адміністративно-територіального об'єднання до її географічного центру, але нажаль, зараз часто не дотримується.

Варто зазначити, що Європейська хартія місцевого самоврядування, яка була ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 р., визначає місцеве самоврядування як право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ [4]. Конституція України в ст. 140 також закріплює місцеве самоврядування як право територіальної громади «самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [3]. Зауважимо, що положення законодавства України фактично забороняють органам місцевого самоврядування вирішення питань, повноваження на розв'язання яких прямо не передбачено законом. Також відповідно до конституційних положень

впливає єдиний спосіб здійснення всіх повноважень органів місцевого самоврядування, який має бути визначений саме на рівні закону.

Наступна проблема, про яку часто згадують, - кадровий голод для нових виконкомів, бо робота в них потребує більшого обсягу знань та досвіду. На сьогодні є різноманітні можливості проходження курсів, семінарів та здобуття інших форм навчання для активістів, працівників виконкомів колишніх сільрад та посадовцям органів місцевого самоврядування.

Оскільки місцеве самоврядування є однією з фундаментальних засад сучасної демократичної системи управління, втіленням влади народу на відповідному рівні та у специфічній формі, воно передбачає можливість самостійного вирішення питань місцевого значення в інтересах населення територіальної одиниці. Водночас місцеве самоврядування є формою публічної влади, що реалізується специфічними суб'єктами: територіальними громадами та сформованими ними органами [5, с. 19].

У межах демократичної системи управління вважається, що місцеві проблеми доцільніше та ефективніше вирішувати не з центру за допомогою державних чиновників, які працюють на місцях, а передусім шляхом підтримки та активізації діяльності територіальних громад. Цінність місцевого самоврядування полягає в тому, що, будучи рівнем публічної влади, найбільш наближеним до людини, а, отже, й найліпше обізнаним із повсякденним проблемами життєдіяльності мешканців територіальних колективів, воно може якнайкраще забезпечити населення широким спектром публічних послуг: соціальних, побутових, торговельних, культурних, освітніх та ін. [4, с. 19].

Таким чином, необхідно пам'ятати, що політична централізація для демократичних держав є небезпечною,

оскільки діяльність усіх органів влади у суспільстві залежить від волі держави та владних інституцій підпорядкованих їй. Натомість демократична держава намагається залучити громадськість до здійснення публічних функцій з метою доцільного задоволення всебічних потреб сучасної людини. Саме тому децентралізація влади на сьогодні є актуальною проблемою, яка потребує свого вирішення шляхом дослідження, аналізу та використання досвіду зарубіжних країн із розвинутою системою місцевого самоврядування.

Відзначимо, децентралізація як складова частина публічного адміністрування за певних обставин може мати ризики і небезпеки. У цьому разі деякі сфери державного та суспільного життя не можуть піддаватися децентралізації. Європейська наука оптимізації публічної адміністрації в загальних рисах сформулювала такі недоліки децентралізації управління:

Першим ризиком, на який зазвичай вказують опоненти децентралізації, є **послаблення здатності держави перерозподіляти доходи і багатство**, тобто зменшувати економічну нерівність. Адже закріплення за субнаціональними одиницями певних доходів зменшує спільний «котел» державного бюджету, що означає меншу державну допомогу малозабезпеченим, інвалідам, безробітним і т.д. Натомість здійснення цієї функції місцевими ресурсами може бути несправедливим через відмінності між багатими і бідними регіонами.

Також в контексті вітчизняного дискурсу про доцільність збереження місцевого самоврядування на районному рівні слід пам'ятати про функцію перерозподілу функцій від вищого рівня щодо нижчих. Іншими словами, одним з напрямків використання ресурсів районного бюджету в майбутньому може якраз бути підтримка бідніших громад [6, с. 135].

Іншим ризиком є зменшення ефективності управління у порівнянні з централізованою державною вертикаллю. І такі твердження не позбавлені сенсу. Адже основний аргумент передачі влади на нижчий рівень, відповідно до якого самостійне розпорядження ресурсами здатне ефективніше задовольняти специфічні потреби місцевих жителів, має вразливе місце. Справа в тому, що відмінності у потребах між різними територіальними одиницями насправді перебільшені і обумовлюються не так різними смаками їхніх жителів, як різним станом економічного розвитку. А навіть якщо такі смаки і існують, то вони рідко мають вирішальний вплив на перемогу на виборах кандидата, який їх відстоює, у порівнянні з його особистісними якостями або партійною приналежністю. Насправді основний обсяг обов'язків субнаціональних урядів, особливо рівня громад, становить задоволення базових потреб жителів, як от в сфері водо- і електропостачання, громадського транспорту тощо, які в принципі є однаковими на всій території [5, с. 14].

При децентралізації також втрачається позитивний економічний ефект від масштабу – явища, коли при збільшенні розмірів організації і кількості продукції, що випускається, витрати на одиницю продукції зменшуються. Передача публічних послуг під управління і відповідальність місцевої влади зазвичай означає появу відмінностей у їх наданні у різних територіальних утвореннях, що створює додаткові витрати як для надавачів, так і для отримувачів. До цього слід додати меншу завантаженість бюрократичного апарату місцевого самоврядування та неглибокий поділ праці, що теоретично призводить до зниження професійного рівня працівників у порівнянні з централізованою моделлю.

Таким чином, на нашу думку, держава не повинна самоусуватись від виконання функцій на місцях, а

надавати методичну допомогу і здійснювати нагляд за місцевим самоврядуванням, особливо в частині делегованих повноважень. Також законодавче регулювання місцевих виборів і структури органів місцевого самоврядування повинне забезпечувати їх прозорість, підзвітність і збалансованість.

Наступним ризиком є **зменшення макроекономічної стабільності**. Поряд з монетарною політикою, яку здійснює центральний банк, другим інструментом макроекономічної політики в державі є фінансова політика – регулювання державних витрат і оподаткування. Наприклад, в ситуації стрімкого економічного зростання національний уряд з метою уповільнити темпи інфляції та запобігти «перегріву» економіки скорочує свої витрати і збільшує податки [5, с. 17].

І останнім ризиком, що може бути пов'язаний з децентралізацією, є **корупція**. Наближеність представників влади до локальних груп інтересів, неформальність відносин, залежність службовців від політиків, велика дискреція у прийнятті рішень, відсутність або слабкість місцевих засобів масової інформації можуть бути чинниками, що сприяють поширенню корупції на субнаціональному рівні.

Висновок: необхідно зазначити, що політична централізація для демократичних держав є небезпечною, оскільки за таких умов діяльність усіх органів влади у суспільстві залежить виключно від волі держави, а всі владні інституції в державі підпорядковані їй. Натомість демократична держава намагається залучити громадськість до здійснення публічних функцій з метою оптимального задоволення всебічних потреб сучасної людини. Саме тому децентралізація влади на сьогодні є актуальною проблемою, яка потребує свого вирішення шляхом

дослідження, аналізу та використання досвіду країн із розвинутою системою місцевого самоврядування

Література:

1. Гриневич В.В. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: проблеми і перспективи. Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління: матеріали Всеукр. підсумк. наук.-практ. конф. за між нар. участю. 25 жовтня 2013 р. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. С. 23-24.

2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#top>

3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. № 30. Ст. 141.

4. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. Організація місцевого самоврядування в Україні: зб. нормат.- прав. актів/ упоряд.: П.М. Любченко, К.Є. Солянник, Л.В. Челомбитько. Х.: Юрайт, 2012. 296 с.

5. Величко В.О. Децентралізація влади: міжнародний досвід. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 28. С. 12-22 с.

6. Русинюк М.М. Проблеми та недоліки децентралізації публічного управління та адміністрування. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/27.pdf

Омельчук Я.О.,
курсант 212 групи ННІ №1 НАВС,
Стрельченко О.Г.,
д.ю.н., професор, професор кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Сучасне вимушене переміщення осіб в Україні, спричинене окупацією Автономної Республіки Крим та триваючу збройну агресію Російської Федерації проти України для значної частини внутрішньо переміщених осіб внутрішнє переміщення триває роками та вже набуло характеру затяжного. Проте більшість заходів, які вживалися державою до цього часу, є заходами реагування, які певною мірою не відповідають ситуації сьогодення. Водночас пріоритетним напрямом у політиці щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб на найближчий період повинне стати прийняття середньострокових рішень, спрямованих на забезпечення житлом, працевлаштування, соціальний захист внутрішньо переміщених осіб, доступ до освіти, медичної допомоги, документів, які посвідчують особу та підтверджують громадянство України, залученості до прийняття рішень на місцевому рівні та користування інструментами місцевої демократії, впровадження яких значним чином сприятиме інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючі територіальні громади.

Окремої міжнародної конвенції про права внутрішньо переміщених осіб немає. Основними міжнародними стандартами щодо прав і свобод внутрішньо переміщених осіб є Керівні принципи з питання переміщення осіб у середині країни, сформовані

Представником Генерального секретаря ООН з питань внутрішньо переміщених осіб 1998 р. Головною ідеєю керівних принципів є те, що національна влада зобов'язана і відповідальна щодо надання правового захисту та гуманітарної допомоги переміщеним у середині країни особам, які перебувають під її юрисдикцією, а у випадках, коли держава немає можливості забезпечити фізичний захист і надати допомогу своїм громадянам, вона повинна звернутись за допомогою та приймати її ззовні. Основним актом, який регулює відносини, пов'язані із забезпеченням прав та свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні, є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [1].

З 2005 року керівництво країни починає розробку держаної Стратегії щодо внутрішньо переміщених осіб, а в 2009 році створено окремий Керівний комітет зі справ ВПО, основними задачами якого було надання постійного житла ВПО, або раціональне розміщення з урахуванням умов проживання та соціально-економічним станом окремих регіонів країни; соціально-економічна інтеграція і доступ до кваліфікованої медичної допомоги і якісної освіти; перебудова системи управління; створення інфраструктури, яка в подальшому стала використовуватися для рушення низки інших важливих соціально-економічних проблем; участь ВПО у прийнятті рішень для уникнення ускладнень [2, 3].

3. Основні проблеми, що визначалися керівництвом України є: у період першого конфлікту розселення проводилося хаотично, оскільки передбачалося, що це тимчасовий захід, тому спершу людей заселяли в готелі, санаторії та будинки відпочинку, потім в дитячі садки, а потім прийшла черга пристосованих громадських будівель, при цьому абсолютно не враховувалися специфіка початкового місця

проживання ВПО (місто-село), наявність робочих місць (тотальне безробіття того часу), необхідність подальшого використання будівель за прямим призначенням (наприклад, дитячих садків, лікарень), приналежність до громади, можливості інфраструктури [3, 4].

Виокремимо основні дії держави стосовно внутрішньо переміщених осіб в Україні.

4. Для врегулювання проблеми ВПО у 1992 р. було прийнято Закон «Про статус біженців та вимушених переселенців», нині діє його редакція від 1999 р. Закон передбачає цілу низку соціальних гарантій. Зокрема, надання тимчасового місця проживання; безкоштовний проїзд і провіз майна до тимчасового місця проживання; медичне обслуговування та надання лікарських препаратів; першочергове розміщення в спеціальні соціальні установи інвалідів та людей похилого віку з числа ВПО; отримання матеріальної допомоги. Зокрема, на сьогодні за рішенням комісій, утворених районними, районними у м. Києві державними адміністраціями, виконавчими органами міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад житлова субсидія може призначатися одному з членів домогосподарства, які не зареєстровані в житловому приміщенні (будинку), але фактично проживають у ньому без укладеного договору найму (оренди) житла, якщо вони є внутрішньо переміщеними особами. У такому випадку склад домогосподарства декларується заявником (внутрішньо переміщеною особою) при зверненні за призначенням житлової субсидії. ВПО надається сприяння в працевлаштуванні, у разі перекваліфікації на час навчання виплачується середня заробітна плата за новою спеціальністю. Хоча раніше Україна не стикалася з проблемою ВПО, у державі накопичено значний досвід з адаптації та інтеграції в українське суспільство колишніх депортованих, який також вартий врахування. Зокрема, це

програмний підхід, порядок реєстрації, міжвідомча координація, взаємодія з неурядовими організаціями. У 2022 році внаслідок повномасштабного вторгнення військ РФ в Україну, кількість внутрішніх переселенців зростає. Міста на заході України як Чернівці, Львів, Ужгород та інші стали центрами приймання переселенців. Переселенцями стали не лише дорослі, але й діти, для яких, наприклад у Чернівцях, організовують дозвілля. За даними Міністерства соціальної політики, у кінці березня як ВПО зареєструвалися лише 130 тис громадян, тоді як за підрахунками Міжнародної організації міграції, такими є понад 6,5 млн. осіб. Покращити ситуацію мають додаткові канали реєстрації. Крім органів соціального захисту, за довідкою можна звернутися до центрів надання адміністративних послуг, уповноважених осіб у громаді або дистанційно через "Дію". Проте, як показує практика, ці процеси відбуваються з великими труднощами. Доступ до реєстру ВПО мають лише міста і райцентри, а на рівні інших територіальних громад дані вносяться довго. Це відбувається через те, що там встановлене інше програмне забезпечення – "Соціальна громада". Воно повноцінно не синхронізується з головним реєстром, і через велику завантаженість сервери просто "лежать". Крім того, на рівні територіальних громад досі багато ручної роботи. Потрібен єдиний програмний продукт з достатньою потужністю серверів, інакше ВПО ще довго чекатимуть на реєстрацію, а отже – на допомогу. Зареєстровані як внутрішньо переміщені особи громадяни пенсійного віку, особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші особи, які перебувають у складних життєвих обставинах, мають право на отримання соціальних послуг відповідно до чинного законодавства України за фактичним місцем проживання чи перебування. Соціальний захист малозабезпечених сімей внутрішньо переміщених осіб, в

тому числі багатодітних, забезпечується шляхом надання їм допомоги відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» (далі – Закон) з урахуванням сукупного доходу та майнового стану сім'ї [4,5,6,7,8].

Висновки: Забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб є однією з важливих проблем в Україні сьогодні, тому що часто виникають труднощі, пов'язані із соціальними виплатами, соціальними послугами (наприклад, медичними), відновленням документів, отриманням субсидій, працевлаштуванням, наданням житла, які наша держава повинна вирішувати, оскільки саме вона відповідальна за захист прав внутрішньо переміщених осіб.

Література:

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 1. Ст.1.

2. Вдосконалення національного законодавства України стосовно захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб : Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні» в межах Плану Дій Ради Європи для України 2015–2017. URL : <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/idps-old-ukr>

3. Висновок Директорату з прав людини щодо проекту Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 10 жовтня 2014 р. Генеральний секретаріат, Генеральний Директорат з прав людини та верховенства права Ради Європи. URL : <https://rm.coe.int/1680098ea6>

1. Герасименко Є. С. Визначення притулку в законодавстві України: його співвідношення з правовим

статусом біженців і внутрішньо переміщених осіб. Адміністративне право і процес. 2014 № 3(9). URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014-jubilee/item/390-vyznachennya-prytulku-v-zakonodavstvi-ukrayiny-yoho-spivvidnoshennya-z-pravovymstatusom-bizhentsiv-i-vnutrishno-peremishchenykh-osib-herasymenko-ye-s> (дата звернення: 07.06.2022).

2. 4.Грабова Я. О. Конституційно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні. Митна справа. 2015. № 2(2.2). С. 47-51. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2015_2%282.2%29__10

3. Балусєва О.В., Аракєлова І.О. Шляхи вирішення проблем ВПО : міжнародний досвід. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 12. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_12_4

4. Дані Центру моніторингу внутрішнього переміщення – незалежної неурядової гуманітарної організації, яка є частиною Норвезької ради справах біженців. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/minregion-ta-norvezka-rada-u-spravah-bizhenciv-spivpracyuvatimut-u-virishenni-zhitlovih-pitan-vpo>

5. Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року : Розпорядження Кабінет Міністрів України від 28 жовтня 2021 р. № 1364-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1364-2021-%D1%80#Text>

Пилип'юк В.В.,
здобувач вищої освіти ННІ №1 НАВС,
Стрельченко О.Г.
д.ю.н., професор, професор кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕРОЮ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ

У зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби SARS-CoV-2 та проявом пандемії COVID-19 в Україні виникає необхідність для детального розгляду особливостей публічного адміністрування сферою санітарно-епідеміологічного благополуччя населення. Для початку потрібно охарактеризувати термін «публічне адміністрування» - регламентована законами та іншими нормативно-правовими актами діяльність суб'єктів публічного адміністрування, спрямована на здійснення законів та інших нормативно-правових актів шляхом прийняття адміністративних рішень, надання встановлених законами адміністративних послуг [1]. Результатом здійснення публічного адміністрування сферою санітарно-епідеміологічного благополуччя населення виступає виконання розпоряджень, дотримання обмежень і регламенту, виконання управлінських рішень, нерідко пов'язаних із досягненням соціальних ефектів, що мають якісний характер.

Виходячи з загальної характеристики досліджуваної теми, розглянемо принципи публічного адміністрування. Науковець К.Л. Бугайчук стверджує, що виділяють такі принципи публічного адміністрування загалом:

1. Загально-методичні принципи публічного адміністрування (пріоритет державної політики, принцип об'єктивності, принцип найменшої дії, принцип цілеспрямованості, принцип зворотного зв'язку, принцип економії ентропії).

2. Принципи, що регулюють адміністрування як соціально-політичний процес (вивчення досвіду державного будівництва передових країн світу, принцип плюралізму, принцип демократизму, принцип законності, принцип системного підходу, принцип єдності).

3. Принципи, що регулюють адміністрування як соціально-економічний процес (принцип соціального партнерства, принцип вільного ринку, принцип конкуренції) [2, с. 164-165].

Ми вважаємо, що до принципів публічного адміністрування сферою санітарно-епідеміологічного благополуччя населення можна віднести:

1) Принцип пріоритету державної політики. Означає спрямування діяльності держави, визначення принципів, її цілей, завдань, основних форм і методів діяльності в сфері санітарно-епідеміологічного благополуччя населення . Політика служить формою узагальнення та вираження інтересів і волі представників населення. Розроблена вищими органами влади стратегія є важливим фактором узгодження діяльності та співпраці суб'єктів в даній сфері.

2) Принцип об'єктивності. Полягає в управлінні суспільством і державою, володіючи достовірною об'єктивною інформацією, виходити з реального стану справ на даний момент, а не з умовних передбачень; постійно аналізувати дії, приймати рішення для вирішення питань відповідно до інтересів населення та завдань держави.

3) Принцип раціонального використання часу. Передбачає необхідність всебічної оптимізації витрат часу на розробку та впровадження рішень щодо термінового діяння (дії чи бездіяльності) в сфері щодо благополуччя та безпеки здоров'я громадян.

4) Принцип самоорганізації громадянського суспільства. вбачає пріоритетність результатів та об'єктивних напрямів суспільного розвитку над діями і рішеннями органів публічного адміністрування.

5) Принцип зворотного зв'язку. Потреба постійного контролю з боку управляючого суб'єкта над виконанням завдань та прийняттям рішень.

З урахуванням наведеного, ми можемо наглядно виокремити особливості публічного адміністрування у сфері санітарно-епідеміологічного благополуччя населення та розглянути їх ґрунтовніше.

По-перше, потрібно зазначити, що головним спрямуванням даного публічного адміністрування є покращення стану здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини.

По-друге, важливо наголосити на тому, що діяльність суб'єктів спрямована саме на:

- прийняття адміністративних рішень стосовно сфери санітарно-епідеміологічного благополуччя населення;
- надання адміністративних послуг в цій же сфері;
- здійснення внутрішнього адміністрування суб'єкта публічного адміністрування.

По-третє, якщо розглядати у вузькому значенні, то передбачається взаємодія суб'єктів виключно з виконавчою гілкою влади, тобто з Кабінетом Міністрів України та структурою, що є йому підпорядкована; якщо розглядати в широкому розумінні, то співпраця відбувається з трьома гілками влади – законодавчою, виконавчою, судовою.

Висновок. Отже, публічне адміністрування сферою санітарно-епідеміологічного благополуччя населення як процес має здійснюватись із дотриманням багатьох принципів, які спрямовуються на покращення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення. Актуальною проблемою публічного адміністрування в досліджуваній сфері залишається дотримання якості послуг, що забезпечуються за допомогою діяльності суб'єктів.

Література:

1. Шатило О.А. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» (для студентів спеціальностей «Менеджмент організацій і адміністрування» та «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»). Житомир : Кафедра менеджменту організацій і адміністрування ЖДТУ, 2014. 51 с.
2. Бугайчук К.Л. Інституціональні принципи публічного адміністрування в органах Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 1. С. 163—169.

Рудакова Л.О.,

аспірант кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ КОРПОРАТИВНОГО ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Медичне страхування до сьогоднішнього дня не набуло масовості. Так, як в Україні існує ряд економічних, правових і соціальних чинників, вплив яких стримує розвиток корпоративного медичного страхування, а саме: незавершеність процесу створення нормативної бази щодо корпоративного медичного страхування; відсутність у населення позитивного досвіду взаємовідносин із страховими компаніями; відсутність механізмів заохочення роботодавців щодо корпоративного медичного страхування працівників і членів їхніх сімей; обмеженість можливостей запровадження медичного страхування за рахунок коштів громадян внаслідок низького рівня доходів населення, а також механізму фінансової підтримки за рахунок державного і місцевих бюджетів; незначна кількість страхових організацій, що мають досвід впровадження корпоративного медичного страхування [1, с. 75].

Звичайно, спостерігаються позитивні тенденції, але вони незначні в порівнянні з потенціалом та реальними можливостями цього ринку. 90% договорів медичного страхування вітчизняних страхових компаній укладені з корпоративними клієнтами. Чому ж основними споживачами є саме юридичні, а не фізичні особи? [2].

Ще однією причиною перекосу державного медичного страхування у бік корпоративного клієнта є той факт, що поки небагато громадян готові оплачувати медичну страховку з власної кишені. Водночас роботодавці починають усе більше цінувати своїх співробітників і готові запропонувати їм цей захист, підвищуючи тим самим лояльність персоналу. А разом з цим, економлять свої кошти: якщо хтось із співробітників серйозно захворіє, будь-яка пристойна компанія йому допомагатиме, і, відповідно, нестиме витрати. Оформивши корпоративне медичне страхування, фірма звільняє себе від необхідності нести додаткові непередбачені витрати, а також може бути упевнена, що співробітник оперативно отримає необхідну кваліфіковану медичну допомогу, і з найменшими втратами зможе повернутися до виконання своїх трудових обов'язків [3, с. 273].

Необхідно відзначити те, що в Україні уже є актуальний, дієвий та результативний досвід щодо впровадження корпоративного медичного страхування на прикладі Укрзалізниці.

Так, керівництво Укрзалізниці, приділяючи значну увагу здоров'ю залізничників, стану медичної допомоги у медичних закладах залізничного транспорту, ще у 2000 році стало ініціатором розроблення та впровадження моделі бюджетно-корпоративного фінансування галузевих медичних закладів, яка базується на принципах страхової медицини [1, с. 75-76]. Представлені програми добровільного медичного страхування включають в себе покриття дефіциту коштів за рахунок страхових платежів для забезпечення медикаментами, витратними матеріалами, іншим інвентарем, спеціалізованим харчуванням, при потребі під час стаціонарного лікування тощо.

Під час корпоративного страхування відбувається покриття видатків на надання медичної допомоги та створюється багатоканальна система фінансування, завдяки якій основні статті видатків на охорону здоров'я «прив'язуються» до різних джерел фінансування (бюджетного, корпоративного, страхового тощо).

Щоб продемонструвати масштаби експерименту з корпоративного медичного страхування залізничників, вважаємо за доцільне навести деякі кількісні річні показники, наприклад для 2021 року: кількість застрахованих осіб — 892 339; кількість страхових випадків — 81383; загальний обсяг страхового відшкодування — понад 35 млн грн. [1, с. 77].

Звичайно як при реалізації будь-якої програми щодо страхування є як позитивні так і негативні сторони. В загальному, підводити кінцеві підсумки ефективності впровадження корпоративного страхування на загальнообов'язкових засадах є ще рано, але можна зробити деякі висновки.

Головним підсумком є те, що система корпоративного медичного страхування залізничників виявилася беззаперечно дієздатною.

Уже стає помітним те, що корпоративне медичне страхування покриває значні витрати під час лікування застрахованих осіб як на стаціонарному так і на амбулаторному лікуванні. Як бачимо, експеримент з корпоративного медичного страхування на залізницях України показав можливість удосконалення соціального захисту працівників за рахунок залучення додаткових коштів безпосереднього підприємства, установи та організації де працюють застраховані особи. Саме такий експеримент довів те, що навіть у різні складні часи, які переживає український народ, можна якісно досягти

реалізації конституційного права населення на якісну медичну допомогу.

Аналізуючи впровадження корпоративного медичного страхування на прикладі Укрзалізниці, вбачаємо за доцільне впровадити корпоративне медичне страхування працівників сфери охорони здоров'я на обов'язкових засадах. Виникатиме питання: чому на загальнообов'язкових засадах? На загальнообов'язкових засадах тому, що усі працівники сфери охорони здоров'я є потенційними особами, що найбільше потрапляють під негативні впливи інфекційних захворювань, травматизму, професійним захворюванням тощо. Хоча, нажаль, не усі працівники сфери охорони здоров'я розуміють негативний вплив під час їхньої професійної діяльності, і відмовляються від страхування власного життя та здоров'я. Так, у разі якщо, усі працівники як хворі так і здорові, будуть застрахованими, а лікуватися будуть не усі, тому, що не усі хворіють – фінансування того хто це буде потребувати буде на високому рівні. Саме тому, потрібно впроваджувати такий експеримент на усіх, без виключення, працівників сфери охорони здоров'я.

Впровадження такого експерименту потребує створення моделі корпоративного медичного страхування на загальнообов'язкових засадах.

Дана модель страхування має поширюватися не лише на працівників сфери охорони здоров'я, а на наш погляд, вона має охоплювати усіх працюючих громадян України. При такій моделі страхові кошти будуть наповнювати страхові фонди, в результаті чого потребуючі особи будуть у достатній мірі забезпечуватися відповідним лікуванням та іншими медичними послугами, які передбачені в умовах договору.

Для якісної та ефективної професійної діяльності необхідно відповідним чином мотивувати працівників. У

таких важких умовах сьогодення головним чинником успішності діяльності працівників сфери охорони здоров'я є продуктивність їхньої діяльності, яка можлива лише за умови належної мотивації.

Знайти таких фахівців, мотивувати їх на продуктивну роботу - все це одне з головних стратегічних завдань керівництва закладів охорони здоров'я. Для вирішення таких «кадрових питань» у найбільш успішних європейських і американських компаніях застосовують можливості які дає страхування життя персоналу тобто корпоративне страхування усіх працівників сфери охорони здоров'я [4].

Для якісного функціонування запропонованої моделі корпоративного страхування працівників сфери охорони здоров'я необхідно сформулювати позитивні та негативні сторони цієї моделі, а також визначити вигідні позиції обох сторін та їх ризики.

Щодо позитивних елементів моделі корпоративного страхування працівників сфери охорони здоров'я слід визначити наступні:

1) з боку підприємства: є інструментом роботи з персоналом; передбачаються мінімальні витрати (дешевше працівника застрахувати, як лікувати за кошти закладу); відбувається оптимізація непередбачених витрат на персонал; наявні ефективні схеми мотивації персоналу; існують конкурентні переваги щодо прийняття на роботу висококваліфікованих фахівців сфери охорони здоров'я; формується підвищення мотивації персоналу; наявні переваги щодо утримання у закладах охорони здоров'я цінних фахівців своєї справи; передбачається зменшення плинності висококваліфікованих кадрів у закладах охорони здоров'я; наявність соціальних виплат працівнику сфери охорони здоров'я і членам його родини у разі настання

непередбаченої події, які проводяться страховою компанією; відбувається примноження вкладених коштів за рахунок додаткового інвестиційного доходу; наявність матеріального заохочення співробітників сфери охорони здоров'я без втрати контролю над засобами;

2) з боку застрахованої особи: впевнене та безпечне лікування у разі настання страхового випадку; відбувається забезпечення надійного соціального захисту рідних у разі втрати годувальника, починаючи з першого страхового внеску; відбувається накопичення значного капіталу для забезпечення фінансової стабільності і впевненості в майбутньому; відчуття психологічного комфорту від визнання цінності працівника для відповідного закладу; наявність спокою, стабільності і впевненості працівників сфери охорони здоров'я у майбутньому.

Література:

1. Кісельов Є. М., Бурлаєнко С. В., Кірпа І. Г., Свиридчук В. В., Солоненко І. М. Актуальні проблеми розвитку медичного страхування в Україні. *Страхова медицина*. 2004. № 1. С. 74-78.

2. Новосад Я. С. Корпоративне медичне страхування як складовий елемент добровільного медичного страхування в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «економіка» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НУ«ОА», вересень 2016. № 2(30). С. 93-97.

3. Дяченко Є. В. Сучасний стан корпоративного медичного страхування в Україні. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2010. № 26. С. 272–275.

4. Корпоративне страхування персоналу URL : <http://www.tig-life.com/90lh17p8>

Савранчук Л.Л.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
публічного управління та адміністрування НАВС

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО РОЗСУДУ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Обсяг можливостей органів публічної адміністрації обмежується законодавчими нормами, так, відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України передбачено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1]. З даної конституційної норми випливає, що органи публічного адміністрування повинні діяти або ж утримуватись від тих дій, якщо це прямо передбачено Основним Законом та законами України, а міри можливостей цих суб'єктів повинні обмежуватися правовими актами. Крім того, положення частини другої статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України передбачає, що адміністративні суди повинні перевіряти рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень на предмет того, чи прийняті (вчинені) вони з дотриманням принципів добросовісності, неупередженості, розсудливості тощо [2].

Отже, у разі здійснення управлінської діяльності суб'єкти публічної адміністрації мають право діяти на власний розсуд та приймати зважені рішення. Таким чином, представники органів державного управління наділені правом застосовувати адміністративний розсуд в процесі реалізації дискреційних повноважень.

Звернемося до визначення поняття «адміністративний розсуд», яке має безліч підходів його

розуміння в науці адміністративного права. Проте чіткого визначення даного поняття на сьогодні не існує, внаслідок чого потребує чіткого розуміння його сутності.

Так, Н. А. Бааджи визначає адміністративний розсуд як дозволена законом інтелектуально-вольову діяльність компетентного суб'єкту, змістом якої є здійснення вибору одного з декількох варіантів рішення, встановленого правовою нормою для забезпечення законності, справедливості, доцільності та ефективності адміністративного регулювання з метою ухвалення оптимального рішення у справі, максимально повно забезпечуючи досягнення встановлених правом цілей [3, с. 141].

У свою чергу, О.М. Семеній розкриває адміністративний розсуд як владу суб'єктів публічної адміністрації здійснювати аналітичну, інтелектуальну, творчу діяльність у межах і способами, установлені законодавством, через оцінювання фактичних обставин справи на виконання законної мети з дотриманням принципів верховенства права, справедливості, розсудливості, оперативності, з подальшим вибором оптимального рішення в конкретній адміністративній справі [4, с. 137].

А. Н. Одарченко визначав адміністративний розсуд як «надане законом посадовій особі право самостійно і індивідуально визначати необхідність, корисність або доцільність прийнятого ним заходу» [5, с. 4].

Отже, підсумовуючи зазначене, можна стверджувати, що адміністративний розсуд - це інтелектуальна, творча діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб, установлена законодавчими актами, щодо самостійного оцінювання та прийняття рішення та певного вибору

варіантів своєї поведінки, що має юридично значущий результат.

У свою чергу, поняття «адміністративний розсуд» має тісний зв'язок із «дискреційними повноваженнями», оскільки обидва поняття виражають спосіб здійснення компетенції в діяльності органів публічного адміністрування. Так, дискреція суб'єкта управлінської діяльності має місце тоді, коли в частині норми права передбачається кілька варіантів допустимої поведінки такого органу щодо подій чи вчинків інших суб'єктів правовідносин. У такому разі суб'єкт владних повноважень може вчинити певні дії й при цьому вибрати можливий варіант поведінки, а може й утриматися від їх виконання [6, с. 18].

Адміністративний розсуд (дискреційні повноваження) має нормативне закріплення та міститься у Методології проведення антикорупційної експертизи. Зазначається, що це сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта [7].

Враховуючи викладене, доцільно виокремити властивості, що притаманні адміністративному розсуду:

1) є правом органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб приймати рішення, здійснювати діяльність (бездіяльність);

2) реалізовується відповідним колом осіб, яких уповноважено на це законодавством;

3) межі розсуду обмежені рамками закону, тобто він відповідає нормам права та не суперечить їм;

4) процес застосування адміністративного розсуду є інтелектуальною та творчою діяльністю;

5) має юридично значущий результат.

Таким чином, маємо змогу зазначити, що здійснюючи дискреційні повноваження суб'єкт владних повноважень зобов'язаний правильно оцінити обставини і факти певних подій та застосувати щодо них чинні правові приписи, уникаючи зловживання владою.

Особливу увагу слід звернути на те, що дискреція реалізується суб'єктом управлінської діяльності як під час ухвалення актів індивідуальної дії, що спрямовані на одноразове застосування щодо конкретно визначених обставин і ситуацій, так і під час видання підзаконних актів нормативного характеру (тут йдеться насамперед про здатність органу публічного адміністрування самостійно визначати зміст таких актів) [8, с. 241].

Нормативно-правові акти або їх проекти можуть закріплювати дискреційні повноваження у способи, що визначені Методологією проведення антикорупційної експертизи. Ними є:

1) за допомогою оціночних понять (наприклад: "за наявності поважних причин орган вправі надати ...", "рішення може бути прийнято, якщо це не суперечить суспільним інтересам ..." тощо;

2) шляхом перерахування видів рішень, що приймаються органом (особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування), не вказуючи підстав для прийняття того чи іншого рішення або шляхом часткового визначення таких підстав;

3) шляхом надання права органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або

місцевого самоврядування) при виявленні певних обставин (настанні конкретних юридичних фактів) приймати чи не приймати управлінське рішення залежно від власної оцінки цих фактів;

4) за допомогою нормативних приписів, що містять лише окремі елементи гіпотези чи диспозиції правової норми, що не дозволяють зробити однозначний висновок про умови застосування нормативного припису або правові наслідки застосування такого припису [7].

У свою чергу, вчені-адміністративісти виділяють наступні види дискреційних повноважень органів публічного адміністрування:

1) дискреційні повноваження щодо рішення чи дії, які полягають у тому, що орган управлінської діяльності вправі на власний розсуд вирішувати, чи буде він діяти або ухвалювати рішення [9, с. 61];

2) дискреційні повноваження стосовно одного з варіантів рішення чи дії, що надає адміністративному органу право ухвалити одне з можливих та юридично допустимих рішень чи вчинити одну з дій [10, с. 8-9];

3) дискреційні повноваження стосовно способу дії, що надає можливість органу управлінської діяльності самостійно вибрати, як він буде діяти в тому чи іншому разі [11, с. 183].

Відповідно до цього доречно зазначити, що єдиного переліку нормативного закріплення стосовно наявності права на реалізацію адміністративного розсуду в органу публічної адміністрації немає, що надає змогу певного ступеня свободи у праві того чи іншого вибору. Доцільно зазначити, що адміністративне розсуд як певна ступінь свободи виявляється в можливості вибору однієї з кількох законних альтернатив (наприклад, вибір однієї з кількох санкцій, передбачених адміністративною нормою), тому його межі повинні бути чітко визначені законодавцем.

Розмитість, неконкретність та неясність меж адміністративного розсуду призводить до недопустимих наслідків, що підриває авторитет і ефективність державної влади, такими явищами як корупція, свавілля чи підміна інтересів тощо.

Крім того, розглядаючи межі адміністративного розсуду, варто звернути увагу на Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи від 11.03.1980 № R (80) 2 [12], де зазначено, що адміністративний орган влади, приймаючи конкретне рішення, має прагнути досягнення мети, задля якої його наділено відповідними повноваженнями; дотримуватися принципу об'єктивності й безсторонності, враховуючи лише ті фактори, які мають відношення до цієї конкретної справи; дотримуватися принципу рівності перед законом, не допускати несправедливої дискримінації; забезпечувати належну рівновагу (пропорційність) між метою рішення та його негативними наслідками для прав, свобод чи інтересів осіб; приймати рішення в межах розумного строку з урахуванням характеру справи; послідовно та узгоджено застосовувати загальні адміністративні приписи, враховуючи конкретні обставини кожної справи [12].

У науці також досить активно розглядається проблема визначення меж адміністративного розсуду, зокрема, Л.В. Аллахвердова, наводить шість основних обмежень розсуду органів публічної влади: «1) зона розумності; 2) фундаментальні проблеми в нормативній системі; 3) фундаментальні проблеми в інституціональній системі; 4) взаємовідносини між інституціональними системами; 5) правозастосовна політика та моделі правозастосування; 6) подолання прецеденту» [13, с. 36].

Т.М. Фуфалько, аналізуючи механізми обмеження адміністративного розсуду, акцентує увагу на статусі, ролі та значенні самих інститутів публічної влади. Зокрема,

автор пропонує виділення двох основних сфер: визначення змісту та обсягу розсуду (матеріальна), встановлення процедурних меж (процесуальна сфера обмеження) [14, с. 57].

Таким чином, функціонування органів публічної влади щодо реалізації ними адміністративного розсуду має бути предметом нормативного регулювання та належного контролю, оскільки, досить часто, виникає проблема зловживання адміністративним розсудом, причинами якого є: неясність законів, що створює ілюзію наявності великих повноважень у посадової особи; відсутність належного рівня підготовленості і знань у посадової особи; перевищення меж дискреційних повноважень.

Висновок. Отже, дискреційні повноваження органів публічної адміністрації є невід’ємною частиною будь-якої управлінської діяльності та мають бути врегульовані на законодавчому рівні. Шляхом застосування дискреційних повноважень суб’єкт публічного адміністрування має змогу на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень при цьому не виходити за загальні межі, котрі встановлені законодавчими актами держави.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.03.2022).

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р., № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

3. Бааджи Н. А. Гарантії законності застосування адміністративного розсуду в діяльності органів публічної адміністрації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 1. С. 140-143.

4. Семеній О.М. Ознаки адміністративного розсуду в діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 6. С.136-139.

5. Одарченко А. Н. О пределах административного усмотрения. *Право и жизнь*. 1925. № 6. С. 3-12.

6. Тодощак О.В. Дискреційні повноваження суб'єктів публічної адміністрації. Правове життя сучасної України. 2020., №1, т.2. С. 17-20.

7. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи: Наказ Міністерства юстиції України від 24.04.2017 № 1395/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17#top> (дата звернення: 04.04.2022).

8. Шкурська І.С. Адміністративний розсуд у діяльності органів публічної адміністрації. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2021. С. 240-242.

9. Селіванов А.О. Адміністративний процес в Україні: реальність і перспективи розвитку правових доктрин. Навч. посібник. К.: Ін Юре, 2000. 68 с.

10. Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 21 с.

11. Резанов С.А. Класифікація адміністративного розсуду: поняття та його види. *Митна справа*. 2015. № 5(2). С. 181-184.

12. Про здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень : Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи від 11 березня 1980 року № R (80) 2. URL:

https://nkrzi.gov.ua/images/upload/573/7873/Dyskretsiyini_Povnovazhennia.pdf (дата звернення: 06.04.2022).

13. Аллахвердова Л. В. Обмеження дискреційних повноважень як вимога верховенства права. Наукові записки НаУКМА. 2015. № 2. С. 34-36.

14. Фуфалько Т. М. Обмеження дискреційних повноважень як складова принципу пропорційності. Вісник Харківського національного ун-ту внутрішніх справ. 2012. № 1. С. 52-59.

Самсонова О.І.,
слухач 1 курсу ННІЗДН НАВС

ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Розвиток державної служби як ефективного механізму здійснення функцій та завдань державного управління передбачає ефективне використання людських ресурсів на основі всебічного розвитку особи, підвищення рівня її професіоналізму, реалізації здібностей та особистих інтересів державного службовця в процесі трудової діяльності. Державна служба ґрунтується на основі законодавчо визнаних принципів, які визначають основні риси, сутність, зміст і значення державної служби.

Державна служба в Україні — це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів. Ці особи є державними службовцями і мають відповідні службові повноваження.

Державна служба може бути розглянута в декількох аспектах:

- соціальному, тобто державна служба як соціальна категорія — це професійне здійснення за дорученням держави громадсько-корисної діяльності особами, які обіймають посади в державних організаціях;

- політичному — як діяльність з реалізації державної політики, досягнення відпрацьованих усіма політичними силами державно-політичних цілей і завдань у суспільстві і державі;

- соціологічному — це практична реалізація функцій держави, компетенції державних органів;

- правовому — юридичне встановлення державно-службових відносин, при реалізації яких і досягається практичне виконання посадових обов'язків, повноважень службовців і компетенції державних органів.

Щодо поняття державної служби в Україні необхідно зазначити, що відповідно до ст. 1 [закону](#) України «Про державну службу» під нею необхідно розуміти професійну діяльність осіб, які обіймають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів [2].

Разом з тим необхідно зазначити, що в теорії адміністративного права існує набагато більше визначень ніж їх пропонує український законодавець. До ознак державної служби можна зарахувати такі: — є різновидом державної, суспільно-корисної діяльності; — здійснюється на професійній основі особами, які обіймають посади в державних органах; — спрямована на практичне виконання завдань та функцій держави; — за виконану роботу державні службовці отримують заробітну плату.

Державна служба здійснюється на професійній основі. Такий порядок обумовлюється необхідністю

забезпечення неперервної, компетентної діяльності державних організацій. Правовий інститут державної служби складають норми конституційного, трудового, цивільного, фінансового та інших галузей права. Вони регламентують правовий статус державних службовців, у тому числі й порядок проходження державної служби, види заохочень і відповідальності службовців, обмеження, пов'язані з прийняттям і проходженням державної служби, підстави припинення державної служби.

Одним із завдань державної служби є досягнення стійкості засад і цілісності держави. Державний апарат має поряд з виконанням вимог Конституції та законів України виконувати постанови органів державного управління. У цьому полягає основний обов'язок держслужби, який забезпечує управління державою.

Ще одним вагомим завданням державної служби є забезпечення ефективності діяльності державних органів на основі постійного вдосконалення функціонування апарату, впровадження нових досягнень науки, прогресивних методів вирішення управлінських завдань [1].

Основні принципи, що лежать в основі державної служби, закріплені в Конституції України та в Законі України «Про державну службу». Зокрема, державна служба спирається на такі основні принципи:

. 1) верховенства права - забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави;

2) законності - обов'язок державного службовця діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;

3) професіоналізму - компетентне, об'єктивне і неупереджене виконання посадових обов'язків, постійне підвищення державним службовцем рівня своєї професійної компетентності, вільне володіння державною мовою і, за потреби, регіональною мовою або мовою національних меншин, визначеною відповідно до закону;

4) патріотизму - відданість та вірне служіння Українському народові;

5) доброчесності - спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень;

6) ефективності - раціональне і результативне використання ресурсів для досягнення цілей державної політики;

7) забезпечення рівного доступу до державної служби - заборона всіх форм та проявів дискримінації, відсутність необґрунтованих обмежень або надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу та її проходження;

8) політичної неупередженості - недопущення впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків;

9) прозорості - відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України;

10) стабільності - призначення державних службовців безстроково, крім випадків, визначених законом, незалежність персонального складу державної служби від змін політичного керівництва держави та державних органів [3].

Принципи державної служби визначають: – сутність державної служби, її найважливіші риси; – загальний характер управлінської, законотворчої, організаційно-розпорядчої, консультативно-дорадчої та іншої діяльності державних службовців; – закономірності в системі організації та функціонування державної служби; – значущість, законність і соціальну цінність правовідносин, що виникають у системі державної служби; – об’єктивні зв’язки, що виникають у системі державно-службових правовідносин [4, с. 156].

Кожний окремий принцип державної служби відображає не всі об’єктивні закономірності діяльності державних органів і службовців, а лише деякі із них. Але всі принципи взаємопов’язані: додержання одних спонукає до реалізації інших, і навпаки, порушення одного із принципів негативно відображається на виконанні інших.

Література:

1. Євтух В. Державна служба // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.202
2. Алфьоров С. М. Адміністративне право, 2011
3. Закон України «Про державну службу».
4. Маліновський В. Я. Державна служба : навч. посіб. / В. Я. Маліновський. – К. : Атіка, 2003. – 156 с.

Сичов М. О.,
головний спеціаліст Управління забезпечення
діяльності Державного бюро розслідувань,
ад'юнкт кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Прийняття Закону України «Про Державне бюро розслідувань» обумовило виникнення нового державного органу – Державного бюро розслідувань, до працівників якого віднесено осіб рядового і начальницького складу, державних службовців та осіб, які уклали трудовий договір (контракт) із Державним бюро розслідувань [1].

Працівники Державного бюро розслідувань, як публічні службовці правоохоронного органу, наділяються широким колом повноважень для реалізації державної правоохоронної функції. Зважаючи на це, необхідно зауважити, що працівники Державного бюро розслідувань окрім загального правового статусу мають спеціальний адміністративно-правовий статус, похідний від статусу Державного бюро розслідувань.

Спеціальний адміністративно-правовий статус працівників Державного бюро розслідувань включає декілька складових:

1) цільова складова, що визначає мету, завдання, функції та повноваження працівників Державного бюро розслідувань, а також безпосередньо їх реалізація відповідно до мети діяльності органу;

2) організаційна складова, що визначає систему підпорядкування, організацію відносин між працівниками, зовнішні відносини з іншими органами влади, органами

місцевого самоврядування, громадянами та юридичними особами;

3) сукупність юридичних гарантій діяльності для належного виконання завдань та юридичної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання посадових обов'язків або зловживання наданими правами.

До особливостей правового статусу працівників Державного бюро розслідувань можна також віднести наявність особливих організаційно-правових засад, специфіка умов проходження служби, наявність ризику під час виконання службових обов'язків, особливі службові обов'язки, особливі дисциплінарні акти, специфічні умови і порядок прийому на службу, її проходження, присвоєння спеціальних звань, припинення служби, порядок притягнення до юридичної відповідальності та спеціальне забезпечення.

Однією з особливостей правового статусу працівників Державного бюро розслідувань також є наявність нижченаведених ознак.

По-перше, це права та обов'язки загального характеру, притаманні цивільним службовцям (визначені законодавством про державну службу, трудовим законодавством, антикорупційним законодавством).

По-друге, це права та обов'язки особливого характеру, які обумовлюються специфікою діяльності правоохоронного органу та метою такої діяльності, визначені профільним законом [1], [Положенням](#) про проходження служби особами рядового та начальницького складу Державного бюро розслідувань, що затверджується Кабінетом Міністрів України [2], Дисциплінарним статутом Національної поліції України [3].

Однією з особливостей адміністративно-правового статусу працівників Державного бюро розслідувань є підвищення юридична відповідальність, що виражається в

особливому порядку її застосування, визначення вичерпного переліку видів стягнень за порушення службової дисципліни. Дана особливість обумовлена покладенням спеціальних державно-владних повноважень на службових осіб.

Водночас, в Законі України «Про Державне бюро розслідувань» відсутній перелік видів юридичної відповідальності, суб'єктами яких можуть бути працівники Державного бюро розслідувань, чим ускладнюється реалізація механізму притягнення до відповідальності.

Література:

1. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794- VIII / *Верховна Рада України*. Відомості Верховної Ради. 2016. № 6. Ст. 55.

2. Про затвердження Положення про проходження служби особами рядового та начальницького складу Державного бюро розслідувань: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 743, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-2020-п>.

3. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 р. № 2337-VIII / *Верховна Рада України*. Відомості Верховної Ради. 2018, № 29, ст.233.

Скорик В.О.,

к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Ще з моменту здобуття незалежності в державі розпочався процес реформування інституту адміністративної відповідальності. Особливо це стосувалося чинного на даний час КУпАП, який був прийнятий ще у 1984 році, шляхом внесення великої кількості змін та доповнень [2]. Вже давно прийняті і діють нові Кримінальний, Кримінальний процесуальний кодекси, а КпАП ніяк не отримує заміни.

Також треба зауважити, що КУпАП розроблявся в суттєво інших соціально-політичних умовах, тому вже багато відносин які він регулював вже є застарілими або зовсім зникли. Отже, питання реформування інституту адміністративної відповідальності є дуже важливим и актуальним, хоча, на жаль, якихось конкретних кроків щодо його здійснення досі не зроблено.

В теорії адміністративного права питання про визнання суб'єктами адміністративної відповідальності юридичних осіб також залишається дискусійним [3]. Інститут відповідальності юридичних осіб ще досить не оформлений і перебуває в процесі становлення, тому і містить багато суперечностей та прогалин. Це питання є дуже дискусійним, зумовлене стрімкими процесами зростання кількості самостійних підприємств та розвитком ринкової економіки, що зумовило утворення великої кількості юридичних осіб різних форм власності після здобуття незалежності. Хоча відповідальність юридичних осіб дуже тісно пов'язане з відповідальністю фізичних осіб,

але все ж таки є самостійним видом юридичної відповідальності. За вчинення правопорушення юридичною особою, можливі такі правові наслідки як: притягнення до відповідальності посадової особи, за порушення митних правил; притягнення до відповідальності одночасно і юридичної, і посадової осіб, у разі скоєння порушення в сфері обмеження монополізму; притягнення до відповідальності тільки юридичної особи, у випадку порушення правил містобудування.

Частина науковців заперечує наявність адміністративної відповідальності юридичних осіб, вказуючи на те, що в Кодексі про адміністративні правопорушення юридичні особи чітко не визначаються, як суб'єкти адміністративного правопорушення, а також відсутній окремий кодифікований акт та система правових норм, які б висвітлювали дане питання.

У 2015 році були внесені значні зміни до КУПаП, де юридичні особи вперше були названі суб'єктами адміністративного правопорушення зокрема: Кодекс був доповнений статтею 14-2, в якій встановлено, що адміністративну відповідальність за правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, несуть юридичні та фізичні особи, за якими зареєстровано транспортний засіб[2]; примітка до ст.122 КпАП визнає суб'єктом порушення правил дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, юридичну або фізичну особу, за якою зареєстровано транспортний засіб [2].

Хоча в останні роки кардинальних змін законодавство про адміністративні правопорушення не зазнало, провідні засади адміністративної відповідальності дещо оновилися. Однією з таких засад є індивідуальний характер відповідальності, який закріплений в ч.2 ст.61 Конституції України[1]. КУПаП в статті 33 встановив чіткі

правила щодо реалізації цього принципу [2], а саме при накладанні стягненні повинно враховуватися: характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність. Однак, щодо правопорушень в сфері забезпечення дорожнього руху існує виняток, в тому числі і ті, що зафіксовані в автоматичному режимі. Проте такий виняток порушує загальну логіку принципу індивідуалізації. До того ж стягнення у вигляді штрафу за ці правопорушення є достатньо значними порівняно з іншими і мають тенденцію до збільшення.

Нещодавно в Україні вже запрацювала система автоматичної фіксації правопорушень в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Однак основними питаннями, які залишаються відкритими По-перше, чи можна обладнати відеокамерами всі існуючі перехрестя? Інакше на неконтрольованих перехрестях порушення фактично є легалізованими. Причому, на перехресті однієї камери недостатньо, адже напрямків руху на ньому кілька. По-друге, чи зможуть ці технічні прилади визначати особу порушника ? В ст.14-1 та 14-2 КпАП передбачено можливість притягнення до адміністративної відповідальності власників чи володільців транспортних засобів, що по суті є неконституційним, адже суперечить принципу індивідуалізації . Коли правопорушення зафіксоване в автоматичному режимі реально визначити лише транспортний засіб, а особу правопорушника необхідно встановлювати в ході адміністративного провадження, які здійснюють уповноваженні на те особи. Звідси випливає, що особа-власник транспортного засобу повинен відповідати за правопорушення, якого він не вчиняв, що також суперечить загальним принципам адміністративної відповідальності, а саме презумпції невинуватості, тобто обов'язок власника транспортного

засобу повідомляти про особу справжнього порушника, тим самим доводити власну невинуватість.

Також говорячи про принцип індивідуалізації адміністративної відповідальності варто зауважити, що останнім часом в нормах КУПаП встановлюються чітко визначенні розміри стягнень (наприклад, ст.129 та ст.130). З одного боку це допомагає запобігати корупції, а з іншого суперечить загальним засадам адміністративного провадження, так як фактично не враховується особа правопорушника та її майновий стан. Також треба враховувати те, що розмір штрафу в Україні обчислюється за офіційно встановленого неоподаткованого мінімуму доходів громадян, що складає 17 грн., що також не ілюструє фактичний майновий стан особи. Доцільніше було б запозичити досвід європейських країн, де штраф обчислюється згідно з денним заробітком особи, але в чітких межах встановлених санкцією. Якщо особа не має заробітку, який офіційно обраховується, можна застосувати середню величину денного заробітку в країні.

Варто також звернути увагу на певні особливості здійснення адміністративного провадження за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху зафіксованих в автоматичному режимі. Відповідно до ст.283 КУПаП постанова по справі повинна містити дані про розмір штрафу та порядок його сплати, але ж постанова може бути не тільки про накладання стягнення, а й про закриття справи [2]. Також в ч. 2 ст. 291 КУПаП зазначається, що постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксоване в автоматичному режимі, набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення, або про відмову в її отриманні [2]. Тобто особа має виконувати постанову незалежно від того, бажає чи не бажає її

оскаржити, ще навіть не ознайомившись з нею. Тобто особа має виконувати постанову незалежно від того, бажає чи не бажає її оскаржити, ще навіть не ознайомившись з нею, що суворо порушує конституційне право громадян на оскарження рішень і дій суб'єктів владних повноважень.

Отже, на сьогодні КУПАП містить в собі багато неузгодженостей які визначають особливості адміністративного провадження та відповідальності як фізичних та і юридичних осіб. З вище викладеного можна зробити висновок, що деякі положення КУПАП не узгоджуються, а іноді і суперечать не тільки загальним юридичним принципам, а й принципам адміністративної відповідальності, положенням Конституції, а іноді й нормам самого ж КУПАП. Тому на сьогодні існує нагальна потреба в реформуванні інституту адміністративної відповідальності, а саме розробка та прийняття нового Кодексу України про адміністративні правопорушення, який вже є застарілим, та містить в собі велику кількість суперечностей та неузгодженостей, а також доповнити нормативну базу кодифікованим актом, який би чітко визначав основні засади, механізм та процес притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності. Також доречним було б переглянути розміри стягнень за деякі правопорушення, та навіть, механізм накладання штрафів, враховуючи принцип індивідуалізації покарання та досвід європейських країн.

Література:

1. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // База даних «Законодавство України»/ ВР України.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 28. 10. 2020).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984. – Додаток до № 51. – С.1123. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 28.10.2020)

3. Адміністративна відповідальність в Україні : навчальний посібник / за заг. ред. доц. А. Т. Комзюка. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : Ун-т внутр. справ, 2001. 99 с.

Сом К.С.,
здобувач вищої освіти ННІ №3 НАВС,
Булик І.Л.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ ДОКУМЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1], на всій території України введено воєнний стан у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти нашої держави, що для українців було доволі несподівано.

З територій, наближених до ведення активних бойових дій, цивільне населення масово евакуюються до інших місць, де загроза для їхнього життя на даний час є найменшою. У зв'язку із швидкістю проведення

евакуаційних заходів багато людей можуть за тих чи інших обставин забути, загубити, втратити особисті документи, що ускладнює їх подальше пересування територією України або за її межі, а також постановку на облік, отримання фінансової та інших видів допомоги від держави та інше.

З цієї причини питання щодо своєчасного відновлення втрачених документів на даний час є найбільш актуальним.

Документи відіграють велику роль у нашому житті, оскільки вони офіційно затверджують та захищають наші права як громадянина (вільне пересування територією України, засвідчення права на володіння певним майном, наприклад, квартира, транспортний засіб та інші, хоча з певним обмеження на сьогодні із вищезазначеною обставиною).

До 15 березня 2022 року Державна міграційна служба України (далі – ДМС) тимчасово призупиняла свою роботу, чим й ускладнила процес отримання або відновлення документів. На користь громадян було ухвалено рішення продовжити терміни дії документів, які підлягали заміні. Проте даний час територіальні органи та територіальні підрозділи ДМС, які знаходяться в безпечних районах, де не ведуться активні бойові дії, відновлюють роботу з прийому та надання адміністративних послуг [2]. До Державної міграційної служби найбільш частіше звертаються з питанням про отримання або відновлення таких документів:

- паспорт громадянина України (у формі ID-карточок або книжечки);
- паспорт громадянина України для виїзд за кордон;
- посвідка на постійне або тимчасове проживання.

Щодо поновлення паспорта громадянина України та закордонного паспорта потрібно звернутися до

територіального органу ДМС з таким переліком документів:

- заяву про втрату паспорта;
- паспортний документ, що підлягає обміну (у разі пошкодження);
- документи, що підтверджують сплату адміністративного збору, або оригінал документа про звільнення від його сплати;
- довідку про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків або повідомлення про відмову від його прийняття;
- довідку органу реєстрації встановленого зразка про місце проживання.

Відновлення паспорта триває з дня подання заяви до 20 робочих днів, а при терміновому отримання – до 10 робочих днів.

Для іноземців та осіб без громадянства, які проживають на території України при втраті посвідки на тимчасове чи постійне проживання необхідно звернутися до відділення ДМС по місці проживання та надати такі документи до 15 робочих днів:

- паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства, з візою типу Д, якщо інше не передбачено законодавством і міжнародними договорами України (після пред'явлення повертається) та його копію;
- документ, що посвідчує особу законного представника, та документ, що підтверджує повноваження особи як законного представника (у разі подання документів законним представником) (оригінали документів після пред'явлення повертаються, копії подаються);
- переклад на українську мову сторінок паспортного документа іноземця або документа, що

посвідчує особу без громадянства, з особистими даними, засвідчений у встановленому законодавством порядку;

- дійсний поліс медичного страхування на весь строк дії посвідки;

- у разі наявності, документ про звільнення від сплати адміністративного збору (оригінал після пред'явлення повертається, копія подається) [3].

Відповідно до Закону України "Про Єдиний державний демографічний реєстр і документи, що засвідчують особу або спеціальний статус", для ідентифікації громадян на території України, які втратили або в яких знищено документи, можна використовувати електронний паспорт та електронний паспорт для виїзду за кордон, а також посвідку на тимчасове або постійне проживання, сформовані засобами мобільного додатка «Дія». На період воєнного стану уряд запустив використання «єДокументу», який можна згенерувати в додатку та на порталі «Дія». Він містить усю необхідну інформацію для ідентифікації людини, зокрема дані паспорта громадянина України, індивідуальний податковий номер, місце реєстрації, а також QR-код для перевірки автентичності інформації, «єДокумент» також можна використовувати для посвідчення особи [5].

Таким чином, під час дії воєнного стану постало питання стосовно відновлення документів, тому що при евакуації їх могли загубити, забути, вкрати та інше. Своєчасне та повне відновлення документів необхідне для вільного пересування територією України та за її межами, при отриманні статусу внутрішньо переміщеної особи та отримання різних видів допомоги від держави та інше [4].

Цим питанням безпосередньо займається Державна міграційна служба, яка з 15 березня 2022 року відновила свою діяльність.

Також завдяки порталу «Дія», громадяни України мають сформований документ під назвою «єДокумент», який допомагає більшості громадян вільно пересуватися територією України та за її межами, отримувати статус внутрішньо переміщеної особи та отримувати різні види допомоги від держави та інше.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022. *Голос України*. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.
2. Міграційна служба відновлює надання адміністративних послуг. *Державна міграційна служба України*. Київ. 2022. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/12509.html>.
3. ВТРАЧЕНИЙ ПАСПОРТ: куди звертатись, що робити та скільки коштує відновити документ. *Державна міграційна служба України*. Київ. 2019. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/region/5052.html>.
4. Станіслав Мірошніченко. Як відновити паспорт, свідоцтво про народження або інші втрачені документи у воєнний час. *Фокус*. Київ. 2022. URL: <https://focus.ua/uk/ukraine/509637-kak-vostanovi-pasport-svidetelstvo-o-rozhdenii-ili-drugie-poteryannye-dokumenty-v-voennoe-vremya>.
5. Посвідки на тимчасове та постійне проживання будуть доступні у Дії — Уряд схвалив постанову. *Міністерство цифрової трансформації України*. Київ. 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/posvidki-na-timchasove-ta-postijne-prozhivannya-budut-dostupni-u-diyi-uryad-shvaliv-postanovu>.

Співак М.В.,

д.політ.н., доцент, доцент кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

«UNITED 24» ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ОБОРОННОЇ ПОЛІТИКИ

Оборонна політика є частиною більш широкої концепції політики національної безпеки або стратегії національної безпеки. Вона включає в себе планування оборони і оборонний менеджмент, які є послідовними кроками у напрямку до практичної реалізації даної політики аж до безпосереднього управління військами. Межі, що розділяють всі ці концепції або фази, часто на практиці розмиті. Загалом, оборонна політика охоплює все – від цілей до шляхів їх реалізації та засобів досягнення цілей національної оборони – і дотримується кодексів і принципів, які визначаються політикою національної безпеки [1].

Оборонна політика є важливим кроком в реалізації політики національної безпеки та її цілей. Національна оборона – це ключовий елемент в системі національної безпеки. Це означає, що функціонуючий і ефективний оборонний сектор дуже важливий для національної безпеки. На оборону також припадає велика частина державних витрат. Тому, вкрай важливо, щоб кошти використовувалися ефективно й відповідально. Процес формування оборонної політики дає чудову можливість для впровадження реформ сектора безпеки і заходів щодо виховання доброчесності, тому, важливо, щоб відповідні учасники, ресурси та зусилля були зосереджені на вирішенні завдань даного етапу [2].

Збройна агресія і порушення територіальної цілісності України завдали значних втрат оборонному

сектору. Його відновлення потребує комплексного підходу. Для цього урядом вже представлений план відновлення України після війни, який включає вступ України до ЄС у 2024 році, енергонезалежність, перехід від експорту сировини до продуктів переробки та розвиток військових технологій; **отримання повного доступу до ринків країн G7 та Євросоюзу** зі скасуванням всіх квот та імпорتنих мит; статус кандидата на вступ до ЄС у 2022 році тощо [3]. Окрім цього, Президентом України з метою консолідації міжнародних зусиль, спрямованих на надання підтримки Україні в захисті незалежності, територіальної цілісності та суверенітету, а також у її повоєнному відновленні, задля підвищення рівня обізнаності міжнародної спільноти про події в Україні підписано Указ «Про невідкладні заходи щодо об'єднання зусиль для підтримки України» №344/2022. Зокрема, у ньому говориться про підтримку ініціативи щодо заснування національного бренду «UNITED 24» для об'єднання зусиль міжнародних партнерів, донорів, благодійників щодо підтримки України в захисті її незалежності, територіальної цілісності та суверенітету, а також у повоєнному відновленні.

На Кабінет Міністрів України покладається обов'язок забезпечити:

- 1) розробку концепції національного бренду «UNITED 24»; 2) проведення інформаційної кампанії в Україні та за кордоном для просування мети, інструментів і концепції національного бренду «UNITED 24», а також поширення відповідної інформації під час міжнародних зустрічей та контактів; 3) запровадження в рамках національної платформи «UNITED 24» «єдиного вікна» для пожертв від благодійних організацій, міжнародних партнерів та громадян з метою підтримки України, зокрема за такими напрямками, як: допомога Збройним

Силам України; гуманітарна, медична допомога і допомога дітям; відновлення інфраструктури; цифрова та інформаційна протидія збройній агресії; 4) прискорення інтеграції України в міжнародний цифровий простір, у тому числі шляхом створення нової мультимедійної платформи, державного іномовлення «UNITED 24» для забезпечення щоденного інформування міжнародної спільноти про реальний стан безпекової ситуації та події в Україні, а також протидії російській пропаганді [4].

Іншими словами UNITED 24 працює за трьома напрямками: оборона та розмінування територій, гуманітарна та медична допомога, відновлення України. Вже за перший тиждень роботи платформи на рахунки НБУ надійшло понад 25 млн. доларів США. Корпоративні донори також мають змогу обрати цільову допомогу – забезпечити обладнанням лікарню, відбудувати об'єкт критичної інфраструктури, придбати амуніцію для військових тощо. Невдовзі така можливість з'явиться і для широкої аудиторії. Також за підтримки UNITED 24 відбуватимуться благодійні події та концерти, партнерські проекти з відомими брендами, а також співпраця з лідерами думок [5].

Серед позитивів започаткування даного проекту можна виділити те, що його слід розглядати як процес узгодження дій, поведінки, інвестицій, інновацій та комунікацій країни, задля реалізації стратегії національної безпеки та конкурентної ідентичності. По-друге, це сприяє формуванню іміджу країни, підвищення рівня її конкурентоспроможності у глобальному світі і на міжнародній політичній арені. По-третє, за допомогою UNITED 24 існує можливість досягнути стратегічні цілі економічного розвитку держави у конкретних галузях, що дозволить країні ефективно і швидко створювати добробут, нівелювати загрози і ризики. По-четверте, на

нашу думку головним і визначальним у позиціонуванні UNITED 24, є чітке розуміння місця і ролі людини, її життя і здоров'я у безпековому секторі.

Література:

1. What is Defence Policy? The [Geneva Centre for Security Sector Governance](https://securitysectorintegrity.com/about/dcaf/). URL:

<https://securitysectorintegrity.com/about/dcaf/> (дата звернення: 17.05.22)

2. Parliamentary Brief on Building Integrity in Defence. URL:

<https://securitysectorintegrity.com/publication/parliamentary-brief-building-integrity-defence/> (дата звернення: 17.05.22)

3. Вступ до ЄС у 2024 році, військові технології та ставка на переробку: план уряду з відновлення України. 21 квітня 2022, ЕКОНОМІЧНА ПРАВДА. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/21/686094/> (дата звернення: 18.05.22)

4. Про невідкладні заходи щодо об'єднання зусиль для підтримки України. Указ Президента України №344/2022. Офіс Президента України.

URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3442022-42561> (дата звернення: 20.05.22)

5. В Україні створять національний бренд UNITED 24, обличчям якого стане Андрій Шевченко. [Новини. LIVE](https://novyny.live/ukraine/v-ukraine-sozdatut-natsionalnyi-brend-united-24-litsom-kotor-stanet-andrei-shevchenko-45419.html). URL: <https://novyny.live/ukraine/v-ukraine-sozdatut-natsionalnyi-brend-united-24-litsom-kotor-stanet-andrei-shevchenko-45419.html> (дата звернення: 20.05.22)

Стужук А. О.,
здобувач вищої освіти ННІ № 3 НАВС,
Булик І.Л.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ РОБОТИ КОМІСІЇ З РОЗГЛЯДУ
ПИТАНЬ ПРО НАДАННЯ КОМПЕНСАЦІЇ ЗА
ПОШКОДЖЕННЯ ТА ЗНИЩЕННЯ ОБ'ЄКТІВ
НЕРУХОМОСТІ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ НА
ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ
ВИРІШЕННЯ**

Після початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україні було зруйновано близько 14 тисяч житлових будинків, ще 72 тисячі зазнали часткових пошкоджень. При цьому близько 11 мільйонів українців були змушені переселитися в безпечніші області країни чи за кордон.

29 березня Президент України Володимир Зеленський у своєму зверненні заявив: "Держава відшкодує втрати будинку чи квартири внаслідок бойових дій. Кожен наш громадянин і громадянка вже можуть подати заявку у Дії".

1 квітня 2022 року Верховна Рада України прийняла за основу законопроект "Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації".

Отримувачі компенсації. Право на компенсацію матимуть громадяни України, які є: власниками пошкодженого або зруйнованого

житла; інвесторами у житлове будівництво, якщо вони отримали право на виконання будівельних робіт, але не ввели будівлю в експлуатацію; членами кооперативів, які викупили квартиру чи інше приміщення кооперативу, але не оформили право власності на нього; а також спадкоємці осіб усіх зазначених вище категорій. Отримувачі компенсації за пошкодження спільного майна багатоквартирного будинку – ОСББ чи управителі, які здійснюють утримання відповідних будинків.

Отримання компенсації здійснюється у такому порядку:

- 1) подання заяви про надання компенсації;
- 2) розгляд заяви про надання компенсації (встановлення наявності/відсутності підстав для отримання компенсації; встановлення наявності/відсутності пріоритетного права на отримання компенсації; збір документів та необхідної інформації; прийняття рішення про включення отримувача компенсації до черги отримувачів; визначення розміру компенсації);
- 3) прийняття рішення про надання компенсації;
- 4) виплата компенсації

При цьому компенсацію можуть отримати лише фізичні особи - громадяни України та об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, управителі будинків, ЖБК - щодо відновлення пошкодженого спільного майна. А як бути з нерухомістю, яка належить на праві власності іноземцю, особі без громадянства або юридичній особі. Адже зазначені особи також постраждали від збройної агресії та втратили житло, чим було порушено їх право власності, яке підлягає захисту за нормами українського законодавства.

Варто зазначити, що законопроект розмежовує компенсацію за:

знищений об'єкт нерухомого майна – об'єкт нерухомого майна, відновлення якого є неможливим шляхом поточного або капітального ремонту чи реконструкції або є економічно недоцільним;

пошкоджений об'єкт нерухомого майна – об'єкт нерухомого майна, може бути відновлений шляхом поточного або капітального ремонту чи реконструкції;

пошкоджене спільне майно багатоквартирного будинку – приміщення загального користування (місця загального користування), несучі, огорожувальні та несуче-огорожувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання всередині або за межами будинку, яке обслуговує більше одного житлового або нежитлового приміщення, а також будівлі і споруди, які призначені для задоволення потреб усіх співвласників багатоквартирного будинку та розташовані на прибудинковій території.

При цьому, законодавець передбачив компенсацію не лише за знищені або пошкоджені квартири, інші житлові приміщення в будівлі, приватні житлові будинки, садові та дачні будинки (надалі – об'єкти нерухомого майна), а й за об'єкти будівництва, у яких були зведені несучі та зовнішні огорожувальні конструкції та щодо яких отримано право на виконання будівельних робіт, і складові частини вказаних об'єктів, які після прийняття в експлуатацію є самостійними об'єктами нерухомого майна.

В той же час, дія законопроекту не розповсюджується на відшкодування вартості речей, що перебували у об'єктах нерухомого майна, вартості внутрішньо оздоблювальних робіт, що був зроблений власниками такого майна, а також вартості пошкоджених

та знищених транспортних засобів та інших об'єктів рухомого майна.

Куди та як подати документи на компенсацію?

Заява про надання компенсації *подається до Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації за пошкоджені та знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації.*

Заява може бути подана:

1) *в електронній формі* через Єдиний державний вебпортал електронних послуг, а також через мобільний додаток Єдиного державного вебпорталу електронних послуг — громадянином України;

2) *в паперовій формі* через центр надання адміністративних послуг, органи соціального захисту населення, або нотаріуса.

Заява подається під час дії воєнного стану та протягом 90 календарних днів з дати його закінчення на території, на якій знаходиться (знаходився) пошкоджений або знищений об'єкт нерухомого майна.

Заява подається щодо кожного пошкодженого або знищеного об'єкта нерухомого майна окремо.

Подання заяви здійснюється незалежно від місця проживання (перебування) фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи.

Законопроектом пропонується такі способи отримання компенсації:

- грошової компенсації шляхом перерахування грошових коштів на поточний рахунок отримувача компенсації із спеціальним режимом використання для цих цілей. Порядок відкриття та ведення таких рахунків визначається Національним банком України;

- передачі об'єкта нерухомого майна шляхом фінансування його будівництва;

- фінансування виконання будівельних робіт з відновлення пошкодженого спільного майна багатоквартирного будинку

Граничний розмір компенсації як для грошової так і у вигляді фінансування будівництва не може перевищувати вартості 150 м² за один об'єкт нерухомого майна. Методику обрахунку вартості ще буде визначати Кабінет Міністрів України. При цьому отримувач компенсації має право на отримання об'єкта нерухомого майна, вартість якого перевищує граничний розмір компенсації, самостійно сплативши різницю за ринковою вартістю [1].

Отже, питання оцінки розміру компенсації має вирішальне значення, адже важливо, щоб обрахована вартість за методикою, яку визначить Уряд, була наближено до дійсної ринкової вартості. В іншому випадку ні про які фактичні 150 кв.м. компенсації не може йти мови.

Принциповим є питання, хто саме повинен оплачувати проведення оцінки вартості відновлення пошкодженого об'єкту та оцінки розміру компенсації – даний законопроект це питання не врегульовує.

Незрозуміло, навіщо в законопроекті прописали як імперативну норму про те, що кількість кімнат в об'єкті нерухомого майна, що надається, не може бути меншою за кількість кімнат у знищеному об'єкті нерухомого майна.

Також в законопроекті належно не розкрито питання створення та функціонування Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації. Так, не визначено максимальний склад Комісії, не вказано, чи підлягає оплаті робота членів Комісії, порядок включення та виключення членів Комісії, порядок оскарження їх рішень.

Вказано граничний строк для подачі заявки про компенсацію до Комісії – 90 днів з дати закінчення воєнного стану.

Проте, вважаючи на те, що мільйони людей були змушені виїхати за кордон, необхідно передбачити можливість поновити строк на її прийняття, якщо була поважна причина пропуску строку.

Безумовно такий законопроект давно назрів і його необхідно приймати, проте він повинен містити дієвий механізм захисту прав і свобод людини і громадянина. А для досягнення цієї мети він потребує суттєвого доопрацювання.

Література:

1. Компенсація українцям пошкоджених чи знищених під час війни окремих категорій об'єктів нерухомого майна. URL: <https://everlegal.ua/kompensatsiya-ukrayintsyam-poshkodzhenykh-chy-znyschenykh-pid-chas-viyny-okremykh-kategori-y-obektiv-nerukhomogo-mayna>

Толокольнікова А.В.,
курсант 3-го курсу ННІ № 2 НАВС,
Мартиненко Д.Б.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування НАВС

ШЛЯХИ ПРИПИНЕННЯ/ПОДОЛАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Домашнє насильство є серйозною соціальною загрозою, воно є справою кожного, тому що не стосується лише осіб, постраждалих від домашнього насильства, а й осіб, які постраждали від насильства у навчальних закладах або на роботі. Двадцять років тому слова «насильство» та «запобігання» рідко вживались в одному

реченні. Насильство – це проблема, яку можна розуміти і вирішувати, передбачити неминучий наслідок стану людини неможливо. [1, с.226]

Масштаб проблеми яскраво ілюструє наступна інформація. Згідно з даними відомої Громадської організації «Ла Страда Україна», 38% суддів та 39% прокурорів вважають домашнє насильство «приватною справою», в середньому 10-12% правоохоронців визнають домашнє насильство прийнятним (дані за період 2015–2017 рр.). Про що це нам говорить? Мова йде про те, що маючи такі переконання, спрацьовує звична форма поведінки: оскільки домашнє насильство — це приватна справа, то не варто в неї втручатися.

Україна має певний досвід проведення тренінгів зі Soft Skills («м'які» навички комунікації з вразливими категоріями суспільства) в різних регіонах України тому можна свідомо констатувати, що певна частина суспільства звикла закривати очі на подібне та абсолютно не прагне допомагати/підтримати осіб, які систематично страждають від домашнього насильства [2].

На сьогоднішній день домашнє насильство як наслідок швидких соціальних змін в політиці та практиці установ викликає глобальне занепокоєння у всіх верств населення. Хоча, часто вважається, що домашнє насильство передбачає фізичне насильство, це не завжди так. Домашнє насильство може мати різні форми: психологічне, фізичне, сексуальне чи економічне насильство.

Аналізуючи причини «нейтрального» ставлення до домашнього насильства, можна сказати, що причина не одна і не дві, причин десятки. Це і виховання, і досвід, і особливості сприйняття, і певне розуміння суспільством тих чи інших ситуацій/стандартів поведінки, які передаються від батьків до дітей не одне покоління, і

менталітет, і рівень правосвідомості. Цей список довгий та багатогранний. Адже, однозначно що в пострадянському суспільстві досі живі певні стереотипи сприйняття проявів домашнього насильства. Наприклад, «якщо б'є - значить любить» або «сама винна». Ефект стереотипізації надзвичайно поширений при спілкуванні з малознайомими людьми. Стереотипи достатньо сильно підкріплені установкою (яка формує подальшу поведінку), що домашнє насильство — це справа двох і не варто втручатися [2].

Побачивши всю проблематику цього питання в Україні 7 січня 2018 року набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», в якому запроваджено комплексний підхід та визначено систему заходів щодо запобігання та протидії фізичному, психологічному та сексуальному насильству в сім'ї.

Також є і інші відповідальності за вчинення домашнього насильства згідно статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, статті 126-1 Кримінального кодексу України.

Україна повинна робити перші кроки вперед задля припинення, можливого подолання домашнього насильства. Говорити про це, а не мовчати. Шляхи припинення є, саме тому вирішення цієї проблеми можливе.

Шлях перший – не мовчати.

Щоденно в Україні фіксують більше 300 фактів домашнього насильства. Соціальний тиск настільки сильний, що багато жертв сприймають це насильство як невідворотне явище і просто його замовчують. Їх мовчанка – це сигнал для кривдника, який «легалізує» злочин і вказує на його безкарність.

Шлях другий – знати про власні права та алгоритм дій.

Дієвим способом запобігання є інформування кожної людини про її право на вільне від насильства життя, про невідворотність покарання за будь-яке насильство з моменту повідомлення про нього, про неприпустимість самоствердження через насильство над слабшими, про неприпустимість насильства над жінкою лише через те, що вона жінка, про неприпустимість насильства на очах у дітей, про неприпустимість замовчування насильства.

Шлях третій – профілактика.

Для результативності цього процесу необхідне: • розроблення і поширення превентивних заходів щодо попередження домашнього насильства; • професійна підготовка фахівців, які працюють з дітьми та молоддю за програмами, що стосуються питань домашнього насильства; • посилення захисту і підтримки дітей, які стали свідками насильства або жертвами насильства; • вивчення масштабів домашнього насильства; • зміцнення знань про ефективні засоби запобігання домашньому насильству

Одним із найважливіших напрямів профілактичної діяльності, спрямованої на протидію насильству є просвітницька робота серед дітей та молоді. Одним із важливих заходів профілактики насильства в освітньому середовищі є формування у здобувачів освіти умінь і навичок розвитку і підтримки здорових міжособистісних відносин.

Шлях четвертий – підтримка місцевої влади.

Органи місцевого самоврядування повинні організовувати соціальні послуги, можуть їх замовляти, брати участь у підготовці фахівців, які будуть боротися з домашнім насильством і визначати, які спецслужби з підтримки постраждалих потрібні регіону, забезпечувати їхнє створення і роботу.

Органи управління освіти повинні забезпечувати підготовку фахівців, які боротимуться з домашнім насильством, включити до навчальних програм питання запобігання та протидії домашньому насильству.

Медики повинні повідомляти місцевій владі та Нацполіції про ушкодження, які пацієнт міг отримати через домашнє насильство [3].

Література:

1. Литвинова Д.І. «Домашнє насилля». Збірник доповідей учасників ХХІ студентської науково-практичної конференції іноземними мовами: *Попередження та протидія насильству у суспільстві (зарубіжний досвід)*. Харків, 2020 веб-сайт. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/09_04_2020/pdf/212.pdf
2. Гриценко Л. Домашнє насильство — це вже не справа двох, це злочин. Юридична Газета Online. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/domashne-nasilstvo--ce-vzhe-ne-sprava-dvoh-ce-zlochin.html>
3. URL: <http://www.network.rv.ua/2018/12/03/5-shljahiv-podolannja-domashnoho-nasylstva/>

Чантай С.В.,

здобувач ступеня вищої освіти магістра за
спеціальністю «Право» ННІ № 2 НАВС,

Мартиненко Д.Б.,

к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН З НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Для ефективного розвитку публічного управління в Україні доволі важливо віднайти нові й сучасні механізми. Нині існує чимало проблемних питань, пов'язаних із величезними чергами у ЦНАПах, великим різноманіттям платежів та безмежними візитами до урядових кабінетів. З огляду на це сьогодні в нашій державі реалізується чимало реформ, зокрема і у сфері надання адміністративних послуг населенню. Крім цього, докладається чимало зусиль для покращення комунікаційних зв'язків громадян з державою, які своєю чергою виступають споживачем та надавачем адміністративних послуг. Беручи до уваги все зазначене, можна стверджувати, що дослідження кращої іноземної практики надання адміністративних послуг населенню є доволі актуальним.

Сфера надання адміністративних послуг населенню в зарубіжних країнах формувалася протягом досить тривалого часу. Найважливішим індикатором, що дозволяє визначати ефективність надання таких послуг, вважається рівень їх якості, який оцінюють безпосередньо їх споживачі.

Побудова сервісно орієнтованої системи надання послуг публічних органів влади за принципом «єдиного вікна» ґрунтується на ідеї створення єдиного офісу для

громадян («onestop-shop»). Остання виникла в Європі в 90-х роках минулого століття за часів «нового публічного управління», коли органи влади почали масово перетворюватися на заклади з надання послуг. З метою отримання особою максимально швидко і, якщо є така можливість, у межах одного візиту адміністративної послуги в європейських країнах почали впроваджувати так звані універсами послуг (УП). Однією з перших країн, що впровадила концепцію УП, стали Нідерланди.

На думку чималої кількості як іноземних, так і вітчизняних науковців, нідерландська система офісів для громадян (універсамів послуг) є найкращою серед інших європейських країн. До її складу входить модель, яка складається з двох рівнів. Так, до першого рівня входить центральний офіс для громадян міста. До другого рівня входять універсами послуг у районах міста. Певні види адміністративних послуг громадяни Нідерландів можуть отримати тільки в центральному офісі, а деякі – у районах міста. Це залежить від їх складності та частоти їх затребуваності. Подібна модель дає можливість забезпечити високий рівень ефективності роботи системи надання адміністративних послуг шляхом розподілу виробничих засобів та їх наближеності до споживачів залежно від необхідності. На нашу думку, саме нідерландська система офісів для громадян (універсамів послуг) є доволі актуальною в умовах сьогодення в Україні та практично набуває впровадження у вигляді розбудови ЦНАПів у містах на регіональному та районному рівнях.

Вітчизняні фахівці вбачають, що взірцем слід вважати, також, УП муніципалітету м. Гаага, насамперед –

в аспекті дизайну приміщення й організації роботи з відвідувачами. [1, с. 165-167]

Система універсамів послуг в м. Гаага є дворівневою (центральный офіс на загальноміському рівні та сім офісів у різних районах міста). В офісах з надання послуг Гааги, які облаштовані так, щоб на прийом до консультанта можна було потрапити якомога швидше (діє система електронних черг, а також кілька десятків прийомних місць (ідеться про центральный офіс), можна отримати широкий спектр послуг. Зокрема, зареєструвати акти цивільного стану: народження, попередньої реєстрації сімейних відносин, шлюбу й розлучення; отримати широкий перелік документів особи: водійське посвідчення, паспорт, а також відповідні документи, витяги з них чи їх копії (наприклад, витяг з муніципального реєстру населення, який містить загальні особисті дані про всіх мешканців міста). Для розгляду справи й отримання послуги споживач може звернутися трьома способами: особисто, у письмовій чи електронній формах. Усі послуги платні, навіть «дрібні» довідки. Розміри плати за кожену послугу визначає муніципалітет Гааги, вони можуть суттєво відрізнятися від вартості таких послуг в інших регіонах країни [2, с. 37-38].

Структура та організація універсамів послуг у Німеччині передбачає:

- організацію великого офісного приміщення з місцями обслуговування замовників (зокрема, для конфіденційних розмов);
- створення фронт-офісу (зони обслуговування замовників) та бек-офісу (зони для роботи співробітників УП), де опрацьовуються документи, розподіляється пошта, працює телефонна служба;
- широку компетенцію працівників, яка полягає у тому, що усі послуги повинні опрацьовуватися в

УП всіма співробітниками (принцип загальних повноважень або універсалізму);

- УП у порівняно великих містах (понад 30 000 жителів) мають біля входу інфотеки, де замовники отримують інформацію та вирішують дрібні питання (отримують бланки заяв, забирають готові посвідчення особи). Така організаційна форма сприяє скороченню часу прийому та регулює потоки відвідувачів);

- якщо деякі місця обслуговування відвідуються споживачами частіше, то рекомендується періодично (щотижня) практикувати зміну робочих місць між співробітниками (принцип ротації), що сприяє збалансованому розподілу навантаження та урізноманітненню сфер діяльності працівників;

- починаючи з певного розміру міста (понад 40 000 жителів), черга регулюється різними системами організації прийому (системою талонів з номерами). Необхідність впорядкування черги, крім іншого, зумовлюється відсутністю у споживачів можливості бачити усі місця обслуговування;

- організацію позмінної роботи через подовжені години прийому з тією метою, щоб у години-пік була забезпечена достатня чисельність персоналу. Отже, працівники бюро для громадян працюють не відповідно до загального режиму роботи в органах місцевого самоврядування, адже їм надається можливість колективно вирішувати питання режиму роботи (складати робочий графік) [3].

Сьогодні таких офісів лише у Берліні є 46. Вони вважаються своєрідною візитівкою адміністрації (віддзеркалюють її репутацію серед населення) та передбачають трансформацію владних органів на установи з надання послуг на базі єдиного офісу для населення, де люди мають змогу отримати послуги

швидко після першого ж візиту. Варто зазначити, що сьогодні громадяни Німеччини можуть отримати понад 170 видів онлайн-послуг. Проте, незважаючи на доволі тривалий період, потягом якого було прийнято чимало ініціатив, стратегій та законів, що сприяють електронному уряду та цифровізації, прогрес електронного уряду є помірним, адже Німеччина явно відстає від багатьох інших країн ЄС. У більшості порівнянь Німеччина має середній рейтинг. Відсутність прогресу щодо цифровізації електронного урядування також широко розглядається політиками та державним управлінням. Навіть Національна рада регуляторів дійшла висновку, що в Німеччині електронне урядування у сфері надання адміністративних послуг де-факто не існує [4]. Ключовими причинами повільного прогресу є відсутність ефективного управління та фінансування федерального устрою. На даний момент більшість штатів та органів місцевого самоврядування мають власні ІТ-структури з обмеженою координацією та співпрацею між ними.

Показовим прикладом для України зокрема в контексті реформи децентралізації, є досвід Польщі. У цій країні формування єдиної централізованої системи надання публічних послуг населенню пов'язане з адміністративно-територіальною реформою, яку було проведено в кінці 1990-х – у 2000-х роках, унаслідок чого організацію надання публічних послуг було покладено на органи територіального самоврядування.

Європейський досвід засвідчує, що основним завданням органів місцевого самоврядування є організація надання публічних послуг для мешканців. Ці послуги поділяють на комунальні (енергія, водопостачання та каналізація, транспорт, утримання доріг, зелених насаджень тощо), соціальні (навчання, охорона здоров'я,

соціальна допомога, безпека, культура, питання ринку праці тощо) й адміністративні.

У Варшаві, наприклад, створено централізовану систему відділів обслуговування мешканців (відділи) в усіх районах міста задля забезпечення належної якості послуг та пришвидшення адміністративних процедур. Зазначені відділи було організовано як установи, де кожен мешканець Варшави має можливість вирішити свої справи в офіційній сфері (питання обміну ID-карток, реєстрації транспортного засобу, отримання ліцензії тощо). Вони пропонують споживачам кваліфіковані та швидкі послуги: якщо раніше потрібно було відвідати декілька кабінетів у приміщенні установи, то після впровадження відділів адміністративні процедури було суттєво спрощено. Основним принципом діяльності відділів є відмежування процесу прийняття звернення від тих посадовців, які розглядають справу та виносять рішення. Зазначене є запорукою незацікавленості чиновників в отриманні незаконної вигоди. Окрім реалізації своїх основних завдань, відділи також виконують інформаційну функцію, а саме: підтримують електронну систему обслуговування мешканців, що суттєво скорочує потребу використання паперових документів, і це стало надзвичайно актуальним із поширенням електронних підписів і розвитком системи «електронного уряду» [5, с. 153-154].

Отже, розвиток систем надання адміністративних послуг у західних країнах за принципом «єдиного вікна» забезпечив вагомі позитивні результати. Істотно підвищено якість надання публічних послуг населенню, знижено рівень бюрократизму, скорочено публічні витрати шляхом поєднання комплексу методів і технологій управління, спрямованих на розроблення єдиних стандартів надання послуг, їх оцінювання й моніторингу, децентралізації системи їх надання, підвищення

відкритості та прозорості діяльності адміністративних органів, якості інформування громадян під час надання їм публічних послуг (їх сприймають як клієнтів), мінімізацію контактів осіб із чиновниками; оптимізовано витрати часу й зусиль клієнтів на процедури отримання таких послуг (завдяки побудові розгалуженої інфраструктури спеціалізованих адміністративних установ, а останніми роками – активному розвитку систем «електронного уряду»).

Література:

1. Буханевич О. Правове забезпечення діяльності суб'єктів надання адміністративних послуг. Київ: Атіка, 2014. Спеціальний випуск. 242 с.
2. Тимошук В. П. Адміністративні послуги: посібник. Київ, 2012. 104 с.
3. Тимошук В. Адміністративні послуги : посібник. Київ: ТОВ «Софія-А», 2012. 104 с.
4. Nationaler Normenkontrollrat, E-Government in Deutschland: Wie der Aufstieg gelingen kann – ein Arbeitsprogramm (Kurzfassung), 2016, S. 5.
5. Зарубіжний досвід організації та роботи місцевої влади: монографія / О. В. Власенко, П. В. Ворона, М. О. Пухтинський та ін. Полтава, 2015. - 288 с.

Чичкало М.А.,
здобувач вищої освіти ННІ №3 НАВС,
Булик І.Л.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Роль та функції малого та середнього бізнесу полягають в тому, що вони є одними з найважливіших дієвих чинників економічного розвитку суспільства, яке опирається на ринкові моделі господарювання. Також їх важливою функцією є сприяння соціально-політичній стабільності суспільства, тобто даний сектор дозволяє вільно вибирати шляхи і методи для забезпечення добробуту власників бізнесу.

Малі та середні підприємства є одним із дієвих засобів вирішення таких соціально-економічних проблем, як: прискорення структурної перебудови економіки, забезпечення ринку товарами і послугами, створення конкурентного середовища, створення нових робочих місць шляхом самозайнятості, ефективне використання сировинних ресурсів. Просування малого та середнього бізнесу в Україні повинно бути підтримано з боку держави шляхом створення комфортних умов для розвитку, надання фінансової допомоги, тощо. На жаль, вітчизняна організаційна та державно-управлінська системи не є досконалими і тому потребують більшої уваги з боку влади [1, с. 112].

Підтримка роботи українського бізнесу – важливе завдання для забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни. Навіть у

поточних надскладних умовах держава здійснює доступні кроки, аби підтримати підприємства, що опинились у скрутних умовах.

Проблемою діяльності публічної адміністрації є функціонування механізму взаємодії та комунікацій у сфері малого та середнього бізнесу. Вона полягає в неналежній якості організації діяльності, що ґрунтуються на загальноприйнятих засадах і принципах, із застосуванням цільового орієнтування та використанням конкретних управлінських методів та методик, орієнтованих на задоволення інформаційних потреб та потреб населення в комунікаціях і, як результат, неефективна організація діяльності владних органів.

Мета цієї взаємодії повинна полягати в задоволенні інформаційних та комунікаційних потреб суб'єктів комунікаційної взаємодії у сфері публічного управління та керування

Принципами запровадження комунікаційної взаємодії у галузі управління підприємництвом вважаються: гарантія права на отримання інформації; правдивість, забезпечення доступності до джерел інформації та вільного її розповсюдження; об'єктивності, інформаційної вірогідності; точність та повнота; законодавче підтвердження правомірності отримання, застосування, розповсюдження та збереження. Результатом цього повинно бути покращення ефективності діяльності органів державної влади у галузі публічного управління завдяки оптимізації комунікаційної взаємодії між підприємництвом та громадськістю [2, с. 92].

Також необхідно визначити першочергові заходи ефективної підтримки. Визначенням головних перспектив для розвитку малого та середнього бізнесу можуть слугувати:

– державна підтримка: сприяти формуванню перспективного підприємницького клімату (привести чинні нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у відповідність до принципів державної регуляторної політики; розробити механізм часткового відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проєктів);

До того ж необхідно визначити заходи публічної адміністрації щодо ефективної підтримки та визначення основних перспектив розвитку малого та середнього бізнесу, якими можуть служити: місцеві органи влади повинні сприяти самозайнятості безробітних шляхом надання їм одноразової матеріальної допомоги для створення власної підприємницької діяльності; при перепідготовці та підвищенні кваліфікації особливу увагу слід приділяти професіям, які не лише користуються попитом на ринку праці, а й дають можливість відкрити власну справу; проводити семінари та курси підвищення кваліфікації для всіх, хто хоче розпочати бізнес [3, с. 60].

Здійснювати інформаційну підтримку малого та середнього бізнесу та спрощувати їх доступ до необхідної інформації, створювати в регіонах бази даних, які акумулюватимуть та упорядковуватимуть інформацію про норми чинного законодавства України; інформаційно-аналітичні матеріали про розвиток підприємництва в регіоні, цінову ситуацію, регуляторну політику, діючі банківські установи та кредитні спілки з переліком їх послуг у сфері кредитування малого та середнього бізнесу.

Для ефективного регулювання органами публічної адміністрації розвитку малого та середнього підприємництва та для вирішення нагальних проблем сталого економічного розвитку країни необхідно [4, с. 69]:

- на державному рівні стимулювати добровільні ініціативи суб'єктів господарювання, які запроваджують політику соціальної відповідальності бізнесу, а також надають державну підтримку у здійсненні заходів щодо визначення ефективності соціальної відповідальності бізнесу;

- органам місцевого самоврядування забезпечити сприятливі фінансові та організаційні умови для розвитку малого бізнесу та їх соціальної відповідальності;

- органам місцевого самоврядування розглянути можливість створення постійно діючого громадського дорадчого органу місцевого самоврядування та підприємницьких структур і працівників недержавного сектору економіки території (області, району, міста);

- органам місцевого самоврядування спільно з представниками малого та середнього бізнесу розробити та реалізувати програми пріоритетних напрямів розвитку малого підприємництва з метою вирішення соціально-економічних проблем.

Отже, розвиток малого та середнього бізнесу є вагомим поштовхом для розвитку економіки України, особливо в такий складний для країни період воєнного стану, але для цього держава має забезпечити відповідні умови для його функціонування. шляхом докорінної перебудови державної політики.

Література:

1. Бондарук Т. Г., Артем'єва І. О., Бондарук І. С. Державне регулювання розвитку малого бізнесу і його соціальної відповідальності. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2019. № 3. - С. 111-119.

2. Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф.

молодих вчених і студентів (м. Львів, 19 лютого 2021 р.) : тези доповідей. Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2021. - 344 с.

3. Толстова А., Кібальчич С. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 60. - С. 55-62.

4. Крисак А. О., Мусятовська О. С. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Економіка та держава*. 2018. № 12. - С. 68-73.

Яворська Р.О.,
співробітник СБ України

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Віроломне вторгнення РФ на територію України свідчить, що системи тилового, технічного, медичного та інших видів забезпечення потребувала швидкої адаптації до реальної обстановки, форм та способів застосування частин (підрозділів) на різних етапах її проведення. В контексті європейської інтеграції і нових завдань Збройних Сил України та в миротворчій діяльності під егідою НАТО та ООН, виникає потреба реформування військ (сил), видів тилового, технічного та медичного забезпечення відповідно до вимог стандартів НАТО. Збройні Сили України потребують створення єдиної системи логістичного забезпечення, задоволення потреб життєдіяльності військ (сил) – впровадженням логістики, як системи управління сумісної з системою логістики армій НАТО, яка охоплює широке коло різноманітних

питань планування, управління та організації забезпечення Збройних Сил. Тому в реаліях сьогодення вбачається актуальним дослідження щодо створення єдиної системи логістичного забезпечення у Збройних Силах України.

Відповідно до Стратегії воєнної безпеки України та ураховуючи фундаментальні національні інтереси, визначені Конституцією України та іншими законами України, Стратегія передбачає досягнення таких цілей реалізації державної політики у воєнній сфері, оборони і військового будівництва: сучасне високотехнологічне озброєння, військова та спеціальна техніка Збройних Сил України, інших складових сил оборони, яка забезпечує виконання ними покладених завдань, зокрема в операціях НАТО; розвинута військова інфраструктура, об'єднана логістика та достатні запаси матеріальних засобів, дієва система медичного забезпечення, що відповідають потребам сил оборони тощо.

Поняття власне логістичної системи утворилося на основі узагальненого терміну “система”. Відповідно до якого система (від грец. – ціле, утворене з частин; об'єднання) – це множина елементів, які пов'язані один з одним і утворюють визначену цілісність [1, с. 87-92].

Виходячи з цього система логістики ЗСУ, як будь-яка система володіє наступними ознаками:

- цілісність і здатність до поділу, як наприклад система матеріально-технічного забезпечення;
- наявність зв'язків між складовими підсистемами, наприклад між Головним управлінням логістики Збройних Сил України (ГУЛ) та Командуванням Сил логістики Збройних Сил України (КСЛ) та їх окремими елементами;
- наявність організаційного елемента (командування ГУЛ), який упорядковує всі внутрішні складові;
- інтеграційні якості – які утворюються як результат об'єднання якостей окремих елементів системи.

У процесі вирішення цього актуального завдання виникають труднощі, які пов'язані зі стратегічними, концептуальними, функціональними, економічними та іншими несприятливими чинниками, які ускладнюють його вирішення [2, с. 35]. Проте, важливим, на наш погляд, є прийняття ефективних управлінських рішень для побудови єдиної системи логістики ЗС України за стандартами країн НАТО.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити ряд проблемних питань, зокрема запропонувати ефективну єдину систему логістичного забезпечення та подальші перспективи розвитку даної системи в реаліях сьогодення.

У аспекті питання, що розглядається важливо зазначити, що основа концепції, Єдина автоматизована система управління Збройних Сил України (далі - ЄАСУ ЗС України) її створення відповідає прийнятій у НАТО концепції C4ISR – системи управління військами “Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance, що у перекладі означає – “управління, контроль, зв'язок, збір і комп'ютерна обробка інформації, спостереження та розвідка” [3].

Відповідними умовами обумовлено створення єдиної системи логістики, а саме: наявність різної номенклатури матеріально-технічних засобів в ЗС України, МТЗ, яке буде направлено по ленд-лізу та їх своєчасний рух до підрозділів. Окрім цього, в реаліях сьогодення, необхідно також враховувати і той факт, що активно відбувається взаємодія і координація МТЗ між суб'єктами державної безпеки України, тому необхідно розглядати процес руху матеріальних, інформаційних та людських потоків, з позиції системного підходу.

Зручність даного підходу полягає в тому, що при його використанні виникає можливість розгляду техніко-технологічної, організаційно-економічної, соціально-психологічної та інших складових процесу управління постачанням матеріальних засобів та ресурсів в сукупності із можливістю врахування впливу одного елемента на інші.

Таким чином, можна констатувати, що Єдина автоматизована система управління ЗС України – це технологічно складна організаційно структурована військово-економічна система, яка складається із взаємопов'язаних елементів (матриці), що об'єднані внутрішніми цілями організації відповідних видів забезпечення ЗС України, а також визначеними зовнішніми цілями. Складаються з двох підсистем Головного управління логістики та Командування Сил логістики і активно взаємодіють із зовнішнім середовищем. До зовнішнього середовища можна віднести галузі Національної економіки України, міжнародні зв'язки, міжвідомчі зв'язки, взаємодія та координація між суб'єктами логістичного забезпечення державної безпеки України тощо.

Література:

1. Гаврилюк І.Ю. Концептуальні основи управління потоками в системі логістичного забезпечення Збройних Сил України / І.Ю. Гаврилюк, О.Й. Мацько, В.О. Дачковський // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2019. – № 1(34). – С. 37-44.

2. Enterprise Application Suites and ERP Key Initiative Overview. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gartner.com/technology/home.jsp>.

3. C4ISR Architecture Framework Version 2.0 [Electronic Resource] // C4ISR Architecture Working Group

U.S. Department of Defense. – 1997. – Mode of access:
<http://www.afcea.org/education/courses/archfwk2.pdf>.

Гуз К.Ю.,
ад'юнкт кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК НАПРЯМОК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

За час проведення антитерористичної операції на Донбасі та початком російсько-української війни 2022 року їх учасниками стали понад сотні тисячі українців, багато з яких є працівниками правоохоронних органів для яких це не лише військовий обов'язок, але і виконання своїх службових повноважень. Наразі ці громадяни потребують належної уваги до себе з боку держави та надання їм відповідних соціальних гарантій, адже перебування у зоні конфлікту не завжди призводить до фізичного каліцтва на відміну від тримання психологічних травм, які існують нероздільно з війною. Основні засади державної політики у сфері соціального захисту працівників правоохоронних органів та військовослужбовців відповідно до Конституції України визначено Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», який встановлює єдину систему соціального та правового захисту, надаючи військовослужбовцям та особам, які приймали участь у бойових діях комплекс гарантій.

Однією з важливих форм соціальної підтримки ветеранів та інвалідів військових конфліктів є

психологічна реабілітація за допомогою спеціалізованих психотерапевтичних послуг. Адже досвід засвідчує, що не розв'язані вчасно психологічні проблеми учасників бойових дій призводять до руйнування міжособистісних контактів, у тому числі в сім'ях; посилюють ступінь толерантності до алкоголю, наркотичних засобів та насилля. Саме тому, ефективне функціонування системи соціально-психологічної реабілітації захисників розглядається одним з пріоритетів соціальної політики в державі.

За останні роки в Україні з'явилося чимало місцевих громадських ініціатив, які займаються соціальною та психологічною реабілітацією бійців. Проте єдиної концепції реабілітації та адаптації військових та правоохоронців після повернення із зони конфлікту в державі досі не існує.

Окремою проблемою виявилась нестача професійно підготовлених кадрів – військових психологів та той факт, що й самим військовим після повернення з гарячих точок буває складно звернутися до психолога. Адже в нашому суспільстві в суспільстві побутують міфи, пов'язані із психологічною допомогою, насамперед, це пов'язане зі страхом бути осудженим в суспільстві, так ніби в цьому є якийсь сором. Отже, суттєвою вважається руйнація усталеного у свідомості багатьох учасників бойових дій стереотипу про те, що «сильним допомога не потрібна», тим паче, психологічна.

За статистичними даними військових психологів проблема криється також у вкрай низькому ступені довіри українських військових та правоохоронців саме до «кабінетних» психологів, які навряд чи до кінця розуміють реалії бойових дій [1].

Досвідчених військових психологів в країні поки замало, тому здебільшого психологічна допомога різної

якості надається в місцевих ветеранських об'єднаннях та громадських організаціях.

Масштабним втіленням в Україні проектів психосоціальної підтримки учасників бойових дій займається ГО «Studena» (неприбуткова громадська організація, що фінансується Агенством США з міжнародного розвитку USAID), яка розробляє та втілює в життя адаптаційні програми для українських військових. В рамках реалізації цих програм презентовано проект психологічної реабілітації та соціальної адаптації до мирного життя правоохоронців після повернення із зони конфлікту «Без броні», що має на меті створення єдиної бази даних наявних по всій Україні ініціатив з надання юридичної, психологічної, соціальної та медичної допомоги таким особам. Наразі портал офіційно розпочав свою роботу за допомогою спільних зусиль волонтерів, медиків, соціальних працівників, психологів та юристів. Назва проекту «Без броні» говорить про те, що у мирному житті душевна броня, так необхідна в умовах бойових дій, нарешті може бути знята [2].

Станом на сьогодні платформа <http://bezbroni.net> об'єднує понад 500 громадських та державних ініціатив з усієї України на одному порталі, більшість з яких знаходяться в Києві, а також Харкові та Львові. Показовою, якщо не сказати кричущою, видається внутрішня статистика проекту: так, всього 14% опитуваних зверталися до психолога, з них 65% робили це примусово, і лише 35% – добровільно. 41% усіх опитаних ніколи ні за що не піде до психолога. Але чинником, здатним похитнути цю думку, є рекомендація побратимів, це відзначили 23% респондентів. У зв'язку із цим, найбільшим попитом на ресурсах проекту користуються так звані «камін-аути», куди бійців запрошують

розповідати про свій досвід – на них найбільше переходів, переглядів і поширень [2].

Цікавим видається досвід соціально-психологічної реабілітації українських бійців ГО «Творча Криївка», що влаштовує табори для реабілітації на Прикарпатті. Робота тут ведеться з ветеранами бойових дій, з тими, хто очікує на протезування, виписався з госпіталю після поранення та контузій, звільненими з полону, а також з бійцями після виснажливих ротацій. Майже два тижні вони займаються живописом, катаються верхи, беруть участь у сплаві на річці й спілкуються з психологом.

Як бачимо, психологічна реабілітація працівників правоохоронної системи часто відбувається за рахунок громадських організацій, волонтерів, а тому треба розробляти програми та готувати спеціалістів саме в державній сфері, залучаючи державні кошти та державні установи. Адже право бути здоровим українцю дає Конституція, – первинний документ, яким має користуватися чиновник!

Так, метою психологічної реабілітації є збереження або відновлення фізичного та психічного здоров'я співробітників правоохоронних органів, як учасників бойових дій, досягнення соціально-психологічного благополуччя, зниження частоти та тяжкості наслідків перенесених бойових психічних травм у формі гострих стресових реакцій, запобігання інвалідності, профілактика агресивної та саморуйнівної поведінки.

Психологічна реабілітація передбачає надання послуг психологічної діагностики, просвіти та інформування, консультації, підтримки і супроводження, психотерапії та групової роботи.

Психологічна реабілітація передбачає надання таких послуг:

1) психологічна діагностика — оцінка актуального психологічного стану та індивідуально-психологічних особливостей отримувача послуг, контроль за його психічним станом, визначення потреби та оптимальних методів психологічної реабілітації;

2) психологічна просвіта та інформування — інформування отримувача послуг для формування розуміння закономірностей функціонування людської психіки, поведінки людей в екстремальних умовах, формування навичок і способів управління можливостями власної психіки, надання самопомоги та першої психологічної допомоги іншим особам, а також готовності та бажання отримувати професійну психологічну допомогу в разі потреби;

3) психологічне консультування — комплекс короткострокових заходів, які здійснюються психологом і спрямовані на надання отримувачу послуг інформації з психологічних питань, емоційної підтримки, допомоги у прийнятті усвідомлених рішень та оцінці власних психологічних ресурсів для зміни поведінки, на розвиток відповідальності за власну поведінку, самосвідомості та зміну ставлення до проблеми, підвищення стресостійкості та психологічної культури;

4) психологічна підтримка і супроводження — система соціально-психологічних способів і методів, застосування яких сприяє соціально-професійному самовизначенню особистості в ході відновлення її здібностей, ціннісних орієнтирів і самосвідомості, підвищенню її конкурентоспроможності та адаптованості, подоланню стресових та інших життєвих ситуацій і запобіганню виникненню психологічних кризових станів;

5) психотерапія — використання методів психологічного впливу для розв'язання особистісних та міжособистісних проблем із застосуванням

стандартизованих процедур в індивідуальній або груповій формі, спрямованих на відновлення порушеної діяльності організму отримувача послуг з метою відновлення або компенсації його психічних функцій, особистісних якостей, міжособистісних стосунків, а також поліпшення якості життя;

б) групова робота — проведення психологічних тренінгів, інтерв'ю, занять із психологічної просвіти та інформування для груп підтримки із застосуванням стандартизованих процедур, спрямованих на саморозкриття учасників таких груп, актуалізацію наявного досвіду і пошук шляхів розв'язання власних психологічних проблем, формування навичок самопізнання та саморозвитку, опанування нових комунікативних і поведінкових стратегій [3].

Надання психологічної допомоги це різновид соціальних послуг, які входять до переліку публічних послуг, які надаються державою [4]. Виходячи з цього і фінансування на отримання зазначених послуг повинно здійснюватися за рахунок держави, як соціальної гарантії, а не вимоги з боку користувача цією послугою. Працівники правоохоронних органів мають бути впевнені в отриманні відповідної послуги, а не вимагання її від держави. Це повинно бути гарантією, захистом, а не принизливим домаганням і вимогою. Особа має отримати її за ініціативою держави, а не шляхом постійних звертань до усіх державних установ [5].

Держава повинна забезпечити надання послуги із психологічної реабілітації окремо або в комплексі з іншими оздоровчими, фізкультурно-спортивними, санаторно-курортними, медико-психологічними та соціальними послугами. Це повинно бути загальнообов'язковим завданням держави по відношенню до всіх працівників правоохоронних органів, які несли

службу у гарячих точках, а не вибірковою прерогативою осіб, які власноруч звернулися за отриманням відповідної послуги. Адже, як було зазначено вище, наше суспільство ще не готово сприймати психологічну допомогу як норму життя. Це окреслює необхідність у впровадженні заходів державної політики щодо сприйняття надання психологічної допомоги як норми нашого життя не змушуючи соромитися отримувачів цієї послуги. Політика медичних закладів в системі органів внутрішніх справ повинна бути налаштована на невід’ємну психологічну підтримку працівників правоохоронних органів разом із наданням поточних медичних послуг, зважаючи на характер їх службових обов’язків.

Література:

1. Реабілітація військових АТО в Україні. URL: <http://nbuviap.gov.ua/>
2. Єдина база ініціатив для ветеранів. URL: <https://bezbroni.net/>
3. Психологічна реабілітація учасників бойових дій. URL: <https://imr.gov.ua/en/upravlinnya-pratsi-ta-sotsialnogo-zakhistu-naselennya/>
4. Стрельченко О.Г., Бухтіярова І.Г., Скорик В.О. Доктринальна характеристика інституту адміністративних процедур. «XIV Міжнародна науково-практична конференція «THEORETICAL FOUNDATIONS IN PRACTICE AND SCIENCE», 21-24 грудня 2021р., Більбао, Іспанія с. 210-215.
5. Стрельченко О.Г., Бухтіярова І.Г., Бухтіяров О.А. Доктринальна характеристика суб’єктів публічної адміністрації: сучасний вимір у рамках європеїзації суспільства. Правова позиція (правонаступник наукового журналу «Вісник Академії митної служби України. Серія:

Шевченко Л.В.,

доцент кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного університету імені Вадима
Гетьмана

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ

Міжнародне митне співробітництво – це один із видів спільної діяльності держав, міжнародних митних організацій та інших суб'єктів, спрямованої на узгодження їхніх інтересів та досягнення спільних цілей у вирішенні особистих та спільних проблем у митній справі на основі загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права.

На сьогоднішній день, зважаючи на стрімкі темпи глобалізації світових ринків, що підвищує обсяги міжнародної торгівлі; активізацію представництва України в міжнародних організаціях, в тому числі з митною та загальноінтеграційною спрямованістю; лібералізації правил перетину кордонів для українців все більше значення починає відігравати міжнародне співробітництво митних органів України з як міжнародними організаціями, так і митними органами інших країн.

Слід зазначити, що співробітництво України та міжнародних організацій у митній сфері зводиться до впорядкування та розвитку різноманітних видів міжнародних митних відносин, присвячених, як правило, питанням: спрощення та гармонізації митних процедур; упровадження сучасних митних інформаційних систем та

обміну на їх основі статистичною інформацією; боротьби з митними правопорушеннями; розвитку потенціалу національних митних адміністрацій; гармонізації та уніфікації національних митно-правових систем на основі єдиних міжнародних стандартів; створення митних союзів та ін.

Міжнародні організації є основним організатором спілкування держав. Так, відповідно до Постанови ВРУ від 19.06.1992 «Про приєднання до Конвенції про створення Ради митного співробітництва 1950 року» [1] Україна є членом Всесвітньої митної організації, завданням якої є усунення перешкод під час здійснення міжнародних економічних чи торговельних відносин шляхом уніфікації та гармонізації національних митних систем. На базі цієї міжнародної організації проводиться міжнародне співробітництво з таких напрямів, як боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, захист прав інтелектуальної власності, тощо. Заходами, які здійснюються під егідою цієї міжнародної організації, та які фактично забезпечують співробітництво між митними органами України та інших країн є: участь країн у комплексних багаторічних Програмах з розвитку потенціалу; проведення спільних навчальних заходів на глобальному та регіональному рівнях.

16 травня 2008 року Україна стала повноправним членом Світової організації торгівлі (СОТ), вступ до якої відкрив перспективи для розвитку національної економіки. Україна на абсолютно рівних умовах та правах з іншими членами організації бере безпосередню участь у формуванні новітніх правил торгівлі на світовому ринку у рамках поточного раунду багатосторонніх торговельних переговорів з метою максимального врахування національних інтересів нашої держави у торговельно-економічній сфері [2].

Також, Україна бере активну участь у всіх напрямках діяльності ООН, найважливішими з яких є: підтримання міжнародного миру та безпеки та зміцнення верховенства права у міжнародних відносинах, розвиток співробітництва у вирішенні проблем соціально-економічного та гуманітарного характеру, забезпечення прав людини.

Не менш важливе значення для будь-якої країни, в тому числі і України, відіграють субрегіональні, міжрегіональні та більш локальні регіональні механізми взаємодії, зокрема Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ) та Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС). Так, Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ) це регіональна організація, створена в 1997 році Грузією, Україною, Азербайджаном і Молдовою. Представники Держмитслужби України приймають участь у засіданнях: міжвідомчої групи України по боротьбі зі злочинністю, розповсюдженням наркотиків та іншими небезпечними видами злочинів; з правової статистики; з імплементації Протоколів про наміри між митними адміністраціями держав – членів ГУАМ. У торгово-економічних відносинах між Україною і державами-членами ГУАМ діє Угода про створення зони вільної торгівлі між державами - учасниками ГУУАМ [3, с.40]. Також здійснюється продовження спрощення процедур при переміщенні товарів і транспортних засобів через пункти пропуску на кордонах, організації обміну попередньою інформацією про товари та транспортні засоби.

Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС) це міжнародна організація, яка об'єднує Азербайджан, Албанію, Болгарію., Вірменію, Грецію, Сербію, Туреччину, Україну та інші країни чорноморського співробітництва. В рамках ОЧЕС створена і функціонує

Робоча група з митних питань. Країни-члени співпрацюють за напрямом співробітництва між митними органами переважно таким питанням: усуненні бар'єрів у взаємній торгівлі, розвиток інформаційного обміну, гармонізації митного та торгового режимів на основі вимог СОТ; сприяння транзиту; тощо.

Доречно сказати, що після вступу до Всесвітньої митної організації Україна стала стороною таких конвенцій: Конвенції про створення Ради митного співробітництва, підписаної 15 грудня 1950 року (Україна приєдналась до цієї Конвенції 10 листопада 1992 року); Митної конвенції, що стосується контейнерів, підписаної 2 грудня 1972 року (УРСР приєдналась до неї 22 жовтня 1973 року) [4]; Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція), підписаної 18 травня 1973 року (УРСР приєдналася до неї 18 травня 1973 року; в 1999 році було підписано Доповнену конвенцію, яка має аналогічну назву); Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (Конвенція Найробі), підписаної 9 червня 1977 року (Україна стала стороною цієї Конвенції 11 липня 2000 року) [5]; Міжнародної конвенції про гармонізовану систему опису та кодування товарів, підписаної 14 червня 1983 року (наша держава приєдналась до неї 26 червня 2002 року); Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція), підписаної 26 червня 1990 року (приєднання України до конвенції відбулося 24 березня 2004 року) [6]; Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Доповнена Київська конвенція), прийнятої 26 червня 1999 року (5 жовтня 2006 року до неї приєдналася й Україна) [7].

Також, важливе значення в цьому напрямку має національне українське законодавство, де закріплені засади співробітництва між митними органами, зокрема, в таких нормативно-правових актах як: Митний кодекс України від 13.03.2012 року (зокрема, Глава 78 МКУ) [8]; Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 року; Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 року, та інші; а також підзаконні нормативно-правові акти, зокрема, Порядок проведення робочих зустрічей керівника митниці та його заступників з представниками митного органу суміжної іноземної держави, затверджений Постановою КМУ від 17 грудня 2003 р. № 1956; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 травня 2020 р. № 569-р «Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну митну політику» [9] тощо.

Доречно сказати, що відповідно до основних напрямків співробітництва митних органів України з митними органами суміжних держав, визначених в Митним кодексом України, між митними органами Угорщини та України підписано угоди щодо обміну інформацією про значні затримання наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, а також щодо підакцизних товарів, зокрема тютюнових виробів. Зокрема, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Австрія про адміністративну допомогу та співробітництво у митних справах встановлює, що: митні органи надають один одному по одержанні запиту вичерпну інформацію щодо: стягнення мита, податків, зборів, що провадиться митними органами, зокрема, інформацію, яка допомагає визначити митну вартість товарів та встановити їхню тарифну класифікацію; застосування імпорتنих, експортних та транзитних

заборон і обмежень, тощо. На сьогоднішній день, між Україною та Угорщиною визначено оптимальну кількість транспортних засобів, яку сторони зобов'язуються приймати за певний період. В свою чергу, це сприяє запобіганню виникненню черг та збільшенню товарообігу і обсягів перевезень зовнішньоекономічних вантажів через пункти пропуску на українсько-угорському кордоні.

Також, між Україною та Республікою Молдовою підписано ряд угод, зокрема, Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про спільний контроль осіб, транспортних засобів, товарів та предметів у спільних пунктах пропуску через українсько-молдовський державний кордон від 06.10.2017. Цей документ закріплює основи взаємодії між митними органами України та Молдови з визначених питань.

Співробітництво щодо протидії контрабанді, контрафактній продукції базується на міжнародних актах загального характеру (зокрема, Угоді ТРІПС) та міждержавних угодах. Так, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Австрія про адміністративну допомогу та співробітництво у митних справах встановлює засади співробітництва між митними органами, в тому числі, в галузі протидії контрабанді.

Слід сказати, що перспективні напрями підвищення взаємодії між митними органами України та митними органами інших країн визначені, зокрема в розпорядженні Кабінету Міністрів України, «План заходів з реформування та розвитку системи органів, що реалізують митну політику», відповідно до якого, такими є: розвиток двосторонньої договірної бази про здійснення спільного контролю в пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення; активізація використання інструментів міжнародної технічної допомоги та участі у проектах, що підтримуються МО; співпраця на керівному

та операційному рівні між митними адміністраціями суміжних країн для сприяння транскордонному двосторонньому митному співробітництву; підписання угод із суміжними країнами та найбільшими торговельними партнерами України щодо обміну інформацією про товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України [10, пп.55-60].

Таким чином, той факт що Україна є учасницею досить великої кількості міжнародних угод та договорів, спонукає законодавчу та виконавчу влади здійснювати реформування митної системи, запроваджувати новітні форми, методи правової діяльності, а також втілювати нові форми інформаційного та організаційного співробітництва між державами. Конкретні форми співробітництва, його напрямки й обсяги залежать від самих держав, їх потреб та матеріальних ресурсів, внутрішнього законодавства і прийнятих міжнародних зобов'язань. Треба сказати, що перспективні напрями підвищення взаємодії між митними органами України та митними органами інших країн визначені, зокрема Планом заходів з реформування та розвитку системи органів, що реалізують митну політику (затв. розпорядженням КМУ від 13.05.20 р. № 569), відповідно до якого, такими є: розвиток двосторонньої договірної бази про здійснення спільного контролю в пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення; активізація використання інструментів міжнародної технічної допомоги та участі у проєктах, що підтримуються МО; співпраця на керівному та операційному рівні між митними адміністраціями суміжних країн для сприяння транскордонному двосторонньому митному співробітництву; підписання угод із суміжними країнами та найбільшими торговельними партнерами України щодо обміну

інформацією про товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України [9]. Також, для удосконалення співробітництва України з міжнародними митними організаціями необхідно активно вивчати та обмінюватися досвідом реформування митних органів зарубіжних країн.

Література:

1. Про приєднання до Конвенції про створення Ради митного співробітництва 1950 року: постанови ВРУ від 19.06.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-12>.
2. Нижникова В.В. Співробітництво України з міжнародними організаціями у сфері митної справи. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Правознавство. 2015. Т. 20. Вип. 2 (27). С. 121–128.
3. Нагорічна О.С., Слободян В.В. Основні форми міжнародного співробітництва України у митній справі. Приазовській економічний вісник - №3. 2020. С.34-42.
4. Щодо міжнародних договорів з питань співробітництва у митній справі: URL: <https://ips.ligazakon.net>
5. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї : Указ Президента України № 699/2000 від 23 травня 2000 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/699/2000>.
6. Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення: Закон України № 1661-IV від 24 березня 2004 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1661/15> .

7. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур: Закон України № 227-V від 5 жовтня 2006 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/227-16>.

8. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

9. План заходів з реформування та розвитку системи органів, що реалізують митну політику: Розпорядження КМУ від 13 травня 2020 р. № 569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2020-%D1%80#top>.

Чернишов Є.К.,
аспірант кафедри публічного
управління та адміністрування НАВС

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством є основним завданням

Кодексу України про адміністративні правопорушення [1]. Протидія вчиненню адміністративних правопорушень є складовою частиною загальної протидії правопорушенням, яка передбачає організацію попередження правопорушень, планування, управління, координацію та взаємодію, а також контроль за реалізацією протидії правопорушенням у місцях їх вчинення [2].

Так, основними цілями запобігання адміністративним правопорушенням є:

1) обмеження дії негативних соціальних явищ та процесів, які є причинами та умовами вчинення адміністративних правопорушень;

2) виховання громадян у дусі неухильного додержання вимог законності, формування високого рівня правової культури;

3) вплив на осіб, які належать до групи ризику щодо вчинення ними адміністративних правопорушень з метою зниження вірогідності вчинення ними протиправних діянь [2].

Слід зазначити, що провадження завжди являє собою сукупність послідових процесуальних дій, які є своєрідним засобом реалізації й забезпечення матеріальних норм адміністративного права; здійснюються на підставах та в межах нормативно-правового регулювання.

На законодавчому рівні поняття адміністративного провадження визначено в ст. 356 Митного кодексу України, у якій зазначено, що провадження в справі про порушення митних правил включає в себе виконання процесуальних дій (під час проведення митного обстеження), розгляд справи та винесення за нею постанови [3].

Разом із тим, Кодекс України про адміністративні правопорушення прямо не надає дефініції провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Проаналізувавши положення четвертого та п'ятого розділів можна виокремити особливості зазначеного провадження. По-перше, виникає на підставі вчинюваного адміністративного проступку й необхідності притягнення порушника до відповідальності; ч. 1 ст. 9 КУпАП визначає адміністративне правопорушення (проступок) як протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права та свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку передбачено адміністративну відповідальність [1]. Варто відзначити, що адміністративна відповідальність є наслідком не тільки порушення норм адміністративного законодавства, а й інших галузей права.

Крім того, Кодекс України про адміністративні правопорушення закріплює вичерпний перелік обставин, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення: – відсутність події та складу адміністративного правопорушення; – недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку; – неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність; – вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони; – видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; – скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; – закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених ст. 38; – наявність за тим самим фактом щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення

за цим фактом кримінальної справи; – смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі [1]. По-друге, реалізується чітко визначеним колом суб'єктів. Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах (посадовими особами), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначається КУпАП та іншими законами України. По-третє, специфіка процесуальних актів, до яких відноситься протокол – підстава для порушення справи, постанова про накладення стягнення – результат розгляду; рішення приймається після завершення стадії оскарження. Провадження в справах про адміністративне правопорушення характеризується оперативністю вирішення справи й активністю правозастосовних органів [4, с. 36-40].

До завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення законодавець відносить своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи; вирішення її в точній відповідності до закону; забезпечення виконання винесеної постанови; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень; запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів; зміцнення законності (ст. 245 КУпАП) [1].

О.М. Собоєвий зазначає, що адміністративно-деліктне провадження схоже на юрисдикційні провадження за кримінальними справами. Їх об'єднує спільна мета – боротьба з правопорушеннями; вони мають подібні зовнішні прояви діяльності (складання документів, здійснення затримання тощо). Водночас деліктне провадження має й істотні відмінності від відповідних інститутів інших галузей, зокрема за такими критеріями: за органами, що здійснюють провадження; за специфікою процесуальних актів; за специфікою самої процедури [5, с.

46]. Провадження в справах про адміністративні правопорушення може розвиватися в одному з двох напрямів, тому доцільно виділити загальне та спрощене провадження. Загальному провадженню притаманне складання протоколу, застосування запобіжних заходів, з'ясування обставин, дослідження доказів тощо. Спрощене провадження, навпаки, характеризується мінімальною кількістю процесуальних дій: протокол про адміністративне правопорушення не складається; посадова особа, яка виявила делікт, приймає й виконує рішення про накладення стягнення на місці вчинення правопорушення [6, с. 58].

Отже, з огляду на викладене можна виокремити наступні стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення:

- 1) порушення справи та адміністративне розслідування;
- 2) розгляд і прийняття рішення у справі;
- 3) оскарження прийнятого рішення (ця стадія є факультативною);
- 4) виконання постанови.

На підставі викладеного вважаємо, що провадження в справах про адміністративні правопорушення являє собою систему дій уповноважених органів публічної адміністрації, кінцевим результатом яких є притягнення осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, до адміністративної відповідальності.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
2. Запобігання адміністративним правопорушенням. URL:

<https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0>

3. Митний кодекс України від 13 березня 2013 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

4. Фазикош О.В. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення та його принципи. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015. Серія Право. Випуск 35. Частина I. Том 3. 36-40 с.

5. Собовий О.М. Правовий статус судді в адміністративно-деліктному провадженні. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.00 К. 2010. 220 с.

6. Алфьоров С.М. Адміністративне право. Загальна частина : навчальний посібник. К. Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.

Бадьон К.А.,
студент групи 209_ПД_ПД_студ_2021 НАВС,
Волох О.К.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОСТУПУ ДО БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

На розгляді парламенту знаходиться проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги» (реєстр. № 7473 від 17.06.2022 р.).

До законопроекту можна висловити наступні зауваження.

1. Зміст законопроекту не відповідає проголошеній меті його прийняття.

Ініціатором законопроекту у Пояснювальній записці вказано, що цей проект було розроблено з метою «забезпечення права *осіб, які постраждали від торгівлі людьми*, на безоплатну вторинну правову допомогу, ефективної реалізації, зокрема, в умовах воєнного стану, прав осіб, у тому числі дітей, недієздатних осіб та осіб, дієздатність яких обмежена, на отримання безоплатної правової допомоги шляхом спрощення механізму організації надання такої допомоги».

Слід наголосити, що словосполучення «торгівля людьми» присутнє у тексті законопроекту лише двічі, на стор. 7:

«12) особи, які постраждали від торгівлі людьми, - на правничі послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 цього Закону, з питань, що пов'язані із захистом їх прав, визначених Законом України «Про протидію торгівлі людьми»;».

При цьому текст законопроекту складає 19 сторінок.

Крім того, акцентуація уваги у формулюванні мети прийняття даного законопроекту на *воєнному стані, дітях і водночас на особах, які постраждали від торгівлі людьми*, створює враження зосередженості на спробі вирішення відповідних задач щодо протидії торгівлею дітьми в умовах воєнного стану за допомогою введення в дію пропонованих правових новел.

Але аналіз норм розглядуваного законопроекту показує, що декларована мета не відповідає його змісту.

2. Зокрема, пропонується виключити з переліку послуг безоплатної первинної правової допомоги надання консультацій, роз'яснень та підготовка проектів договорів користування земельними ділянками (оренда, суборенда, земельний сервітут, емфітевзис, суперфіцій) для сільського

населення - власників земельних ділянок (п. 3-1 ст. 7 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»).

По суті, йдеться про скорочення змісту права на безоплатну правову допомогу для сільського населення - власників земельних ділянок, що є, у свою чергу, порушенням вимог ч. 3 ст. 22 Конституції України.

Так, Конституційний Суд України у своїх рішеннях під різним кутом розглядав питання, пов'язані з приписом частини третьої статті 22 Конституції України, відповідно до якої при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, тобто тих прав і свобод, які людина і громадянин мали на підставі раніше чинних законів (рішення від 6 липня 1999 року № 8-рп/99, 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, 17 березня 2004 року № 7-рп/2004, 1 грудня 2004 року № 20-рп/2004, 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005, 18 червня 2007 року № 4-рп/2007, 28 квітня 2009 року № 9-рп/2009, 9 вересня 2010 року № 19-рп/2010, 6 жовтня 2010 року № 21-рп/2010 тощо). Склалася правова позиція Конституційного Суду України, за якою «звуження змісту прав і свобод означає зменшення ознак, змістовних характеристик можливостей людини, які відображаються відповідними правами та свободами, тобто якісних характеристик права. Звуження обсягу прав і свобод – це зменшення кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно вимірюваних показників використання прав і свобод, тобто їх кількісної характеристики» (абзац шостий пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005).

У Рішенні від 28 квітня 2009 року № 9-рп/2009 Конституційний Суд України, вказуючи на недопустимість звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, що

об'єктивно призведе до погіршення становища особи в суспільстві через їх обмеження, зробив концептуальне застереження органам державної влади про те, що невиконання державою своїх зобов'язань призводить до порушення принципів правової держави, ставить громадян у нерівні умови, підриває принцип довіри особи до держави (абзац п'ятий пункту 5 мотивувальної частини).

3. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» пропонується доповнити новою статтею 11-1 «Порядок надання безоплатної первинної правничої допомоги центрами з надання безоплатної правничої допомоги».

У Пояснювальній записці вказується, що «Законом суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги визначено центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, але при цьому механізм надання такої допомоги (розгляд звернень, прийняття рішень) на сьогодні в Законі відсутній, що ускладнює роботу працівників цих центрів.

У зв'язку з цим необхідно вказати, що станом на сьогодні є чинним наказ Координаційного центру з надання правової допомоги від 28.01.2019 р. № 2 «Про затвердження Порядку надання безоплатної правової допомоги працівниками місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги».

Крім того, з точки зору фахівців Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України, Закон – це державний нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що регулює **найбільш важливі** суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил поведінки суб'єктів цих відносин» (див.: «Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки (Методичні рекомендації)». URL: http://static.rada.gov.ua/site/bills/info/zak_rules.pdf).

Отже, відповідні правовідносини вже належним чином врегульовані і немає потреби перенавантажувати текст Закону нормами права підзаконного характеру.

4. Доповнення Закону України «Про безоплатну правову допомогу» новою статтею 26-1 «Права та обов'язки суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу» виглядає зайвим, оскільки ці права впливають із змісту самого права на безоплатну правову допомогу.

Одночасно, покладення на громадян додаткових обов'язків у зв'язку із зверненням з приводу отримання вказаної допомоги є надуманим і необґрунтованим.

5. У Пояснювальній записці також зазначено, що «з метою закріплення на законодавчому рівні повноважень Координаційного центру з надання правової допомоги пропонується Закон доповнити новою статтею, яка за змістом визначатиме такі повноваження. Також потребує удосконалення порядок оформлення трудових відносин з директорами його територіальних відділень шляхом укладання з ними трудових договорів у формі контрактів».

По-перше, Координаційний центр з надання правової допомоги було створено ще у 2012 році, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 6 червня 2012 р. № 504 «Про утворення Координаційного центру з надання правової допомоги та ліквідацію Центру правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції» (Офіційний вісник України, 2012 р., № 43, ст. 1668; 2017 р., № 2, ст. 46).

Ініціатором законопроекту повторюються окремі пункти Положення про Координаційний центр з надання правової допомоги, а наступне речення відсилає до вже існуючого Положення.

Таким чином, доповнення Закону новою статтею 28-1 не має сенсу.

По-друге, порядок оформлення трудових відносин з директорами територіальних відділень Координаційного центру з надання правової допомоги шляхом укладання з ними трудових договорів у формі контрактів вже врегульований нормами трудового законодавства України: КЗпП України та прийнятими на його виконання нормативно-правовими актами.

Висновок: за результатами розгляду в першому читанні законопроект доцільно відхилити та зняти з розгляду.

Повх О.В.,
студент групи 209_ПД_ПД_студ_2021 НАВС,
Волох О.К.,
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та
адміністрування НАВС

ЩОДО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО СТАТТІ 139 КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

У Верховній Раді України розглядається проект Закону України «Про внесення змін до статті 139 Кодексу адміністративного судочинства України» (реєстр. № 4255 від 23.10.2020 р.).

До нього слід висловити такі зауваження та пропозиції.

Згідно п. 1 Пояснювальної записки до законопроекту № 4255 «проект Закону України «Про внесення змін до статті 139 Кодексу адміністративного судочинства України» (далі – проект Закону) спрямовано на забезпечення реалізації принципу рівності всіх учасників

судового процесу в адміністративному судочинстві, зменшення фінансового навантаження на державний бюджет, підвищення рівня безпеки на об'єктах суб'єктів господарювання шляхом, зокрема, покращення їх протипожежного стану.

Кафедра висловлює такі зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 139 Кодексу адміністративного судочинства України».

1. Щодо зменшення фінансового навантаження на державний бюджет, підвищення рівня безпеки на об'єктах суб'єктів господарювання шляхом, зокрема, покращення їх протипожежного стану

Дійсно, відповідно до підпункту 48 пункту 4 Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052, ДСНС в разі встановлення порушень, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, звертається безпосередньо та через територіальні органи до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення до повного усунення порушень вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатації будівель, об'єктів, споруд, цехів, дільниць, окремих приміщень, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, зупинення проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту.

Але, по-перше, Державна служба України з надзвичайних ситуацій – це лише один з багатьох суб'єктів владних повноважень, у розумінні п. 7 ч. 1 ст. 4 Кодексу

адміністративного судочинства України; по-друге, вказаними повноваженнями ДСНС можливість подання адміністративного позову суб'єктами владних повноважень не обмежується.

Зокрема, відповідно до ч. 5 ст. 46 КАС України громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, громадські об'єднання, юридичні особи, які не є суб'єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами лише за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень:

1) про тимчасову заборону (зупинення) окремих видів або всієї діяльності громадського об'єднання;

2) про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського об'єднання;

3) про затримання іноземця або особи без громадянства чи примусове видворення за межі території України;

4) про встановлення обмежень щодо реалізації права на свободу мирних зібрань (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо);

5) в інших випадках, коли право звернення до суду надано суб'єкту владних повноважень законом.

Зміст частини другої статті 3 (випадки, коли судовий збір не справляється) та статті 5 (пільги щодо сплати судового збору) Закону України «Про судовий збір»

не містить випадків, коли суб'єктів владних повноважень хоч у якомусь випадку – у разі подання адміністративного позову – звільнено від сплати судового збору.

Отже, громадян, іноземців та осіб без громадянства (а не лише суб'єктів господарювання) пропонується зобов'язати сплачувати розмір судового збору, встановленого саме для суб'єктів владних повноважень.

Так, згідно пункту 3 частини другої статті 4 Закону України від 08.07.2011 р. № 3674-VI «Про судовий збір» ставка судового збору за подання до адміністративного суду:

- адміністративного позову немайнового характеру, який подано суб'єктом владних повноважень, становить 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

- апеляційної скарги на рішення суду, заяви про приєднання до апеляційної скарги на рішення суду, заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, - 150 відсотків ставки, що підлягала сплаті при поданні позовної заяви, іншої заяви і скарги;

- касаційної скарги на рішення суду, заяви про приєднання до касаційної скарги на рішення суду, - 200 відсотків ставки, що підлягала сплаті при поданні позовної заяви.

- апеляційної і касаційної скарги на ухвалу суду; заяви про приєднання до апеляційної чи касаційної скарги на ухвалу суду, - 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Довідково: ставка судового збору за подання до адміністративного суду адміністративного позову немайнового характеру, який подано фізичною особою, становить 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, тобто на порядок менше – у грошовому еквіваленті (біля 1000 грн.) у порівнянні з вимогами цього Закону – до суб'єктів владних повноважень.

Особливо абсурдно це виглядатиме у справах про примусове видворення за межі території України іноземця або особи без громадянства.

Безумовно, в такий спосіб фінансове навантаження на державний бюджет буде зменшено.

Але такі зміни у законодавстві об'єктивно суперечать визначенню України як демократичної, соціальної, правової держави (ст. 1 Конституції України).

2. Щодо декларування реалізації принципу рівності всіх учасників судового процесу в адміністративному судочинстві

Порівняльна таблиця до розглядуваного законопроекту містить доволі дивне пояснення пропонованих змін до ст. 139 КАС України: *«Унесенням наведених змін досягається безпосередня реалізація принципу процесуальної рівності сторін, гарантована статтею 129 Конституції України та передбачена пунктом 2 частини третьої статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України, а саме:*

при задоволенні позову зі сторони, не на користь якої прийнято рішення, стягуються, крім інших, визначених чинним Кодексом витрат, витрати на сплату судового збору, здійснені іншою стороною».

Насправді, це викривлене тлумачення принципу процесуальної рівності сторін.

У практиці Європейського суду з прав людини достатньо чітко розтлумачено сутність принципу процесуальної рівності сторін, що **не дає підстав для розширення його змісту у бік покладення обов'язку відшкодування витрат (розміру судового збору) позивача - суб'єкта владних повноважень відповідачем-громадянином, відповідачем-іноземцем (чи особою без громадянства), відповідачем-юридичною особою (яка не є суб'єктом владних повноважень), відповідачем-громадським об'єднанням, якщо судові рішення прийнято не на їх користь.**

Так, у п. 36 рішення у справі **«Лазаренко та інші проти України» (Lazarenko and Others v. Ukraine)**, заява № 70329/12 та 5 інших заяв, від 27 червня 2017 року, а

також у п. 6 рішення у справі **«Харченко проти України»** від 03.11.2019 р., заява № 37666/13, наявна така правова позиція Суду: *«Принцип рівності сторін вимагає надання кожній стороні розумної можливості представляти свою справу за таких умов, які не ставлять її у явно гірше становище порівняно з протилежною стороною* (див. рішення у справах **«Авотіньш проти Латвії»** [ВП] (<...>) [GC], заява № 17502/07, пункт 119, ЄСПЛ 2016, та **«Домбо Бехеер Б.В. проти Нідерландів»** (Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands), від 27 жовтня 1993 року, пункт 33, Серія А № 274). *Кожній стороні має бути забезпечена можливість ознайомитись із зауваженнями або доказами, наданими іншою стороною, у тому числі із апеляційною скаргою іншої сторони, та надати власні зауваження з цього приводу. Під загрозою стоїть упевненість сторін у функціонуванні правосуддя, яке ґрунтується, inter alia, на усвідомленні того, що вони мали змогу висловити свою позицію щодо кожного документа в матеріалах справи* (див. рішення у справі **«Беер проти Австрії»** (Beer v. Austria), заява № 30428/96, пункти 17 та 18, від 06 лютого 2001 року)».

Ще раніше, у справі **«Салов проти України»** (заява № 65518/01, рішення від 06.09.2005 р., п. 87) було наголошено також наступне: *«Суд повторює, що принцип рівності сторін у процесі є лише одним з елементів більш широкого поняття справедливого судового розгляду, яке також включає фундаментальний принцип змагальності процесу* (див. Ruiz-Mateos v. Spain, рішення від 23 червня 1993 р., Серія А, N 262, с. 25, параграф 63). *Більш того, принцип рівності сторін у процесі – у розумінні "справедливого балансу" між сторонами – вимагає, щоб кожній стороні надавалася розумна можливість представити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону у суттєво невигідне становище відносно другої*

сторони (див. Dombo Beheer B. V. v. the Netherlands, рішення від 27 жовтня 1993 р., серія А, N 274, с. 19, параграф 33 та Ankerl v. Switzerland, рішення від 23 жовтня 1996 р., Reports 1996-V, стор. 1567-68, параграф 38). *Принцип змагальності процесу означає, що кожній стороні повинна бути надана можливість ознайомитися з усіма доказами та зауваженнями, наданими іншою стороною, і відповісти на них* (див. рішення у справі Ruiz-Mateos, наведене вище, с. 25, параграф 63)».

Таким чином, за змістом відповідних положень КАС України сутність принципу «процесуальної рівності сторін, гарантованого статтею 129 Конституції України та передбаченого пунктом 2 частини третьої статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України» (як звучить у поясненні змін у Порівняльній таблиці до проекту № 4255), а точніше – принципу *рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом* полягає у рівності прав сторін судового процесу.

Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 44 КАС України учасники справи мають право: 1) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень; 2) подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом; брати участь у дослідженні доказів; ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам; 3) подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб; 4) ознайомлюватися з протоколом судового засідання, записом фіксування судового засідання технічними засобами, робити з них копії, подавати письмові зауваження з приводу їх неправильності чи неповноти; 5) оскаржувати судові

рішення у визначених законом випадках; 6) користуватися іншими визначеними законом процесуальними правами.

Про судовий збір мова не ведеться взагалі.

Висновок: прийняття даного законопроекту є недоцільним з огляду на:

- суперечність даного законопроекту правовим позиціям Європейського суду з прав людини;

- порушення у разі введення його в дію вимог ст. 2 КАС України, а саме головної мети запровадження в Україні інституту адміністративного судочинства (ефективний захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень).

Снитко А.А.,

студент групи 211_ПД_ПД_студ_2021 НАВС,

Волох О.К.,

к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування НАВС

ЗАУВАЖЕННЯ ДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ДЕРЖАВНЕ БЮРО ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ»

1. Текст розглядуваного проекту Закону України «Про Державне бюро військової юстиції» (реєстр. № 6569 від 28.01.2022) майже без змін скопійовано з іншого проекту Закону України «Про Державне бюро військової юстиції» (реєстр. № 8387 від 25.03.2018 р.).

Скопійовано в т.ч. і помилки у тексті: зокрема, помилки у нумерації пунктів у статті 5 (пропущено пункт «7», натомість два підряд пункти під номером «21»);

пропущено літеру у слові «**з**азначений» (ч. 2 ст. 22 законопроекту): «Про результати розгляду припису у **з**а**на**чений термін інформується відповідний орган військової юстиції».

У Пояснювальній записці до проекту № 6569 є посилання (на стор. 2) на законопроект № 8387 як на позитивний приклад парламентської законотворчості, і при цьому вказується:

«Законопроекти щодо діяльності Державного бюро військової юстиції вносилися на розгляд Верховної Ради України VIII скликання (реєстраційний номер 8387 та альтернативні) та розглядалися комітетом Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

Зокрема, Проект Закону про Державне бюро військової юстиції (реєстраційний номер 8387) рішенням комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності було рекомендовано за результатами розгляду у першому прийняти за основу».

Але цього недостатньо, щоб вважати подібні законотворчі ініціативи «перевіреними часом», а відтак виправданими і прийнятними (економічно, політично або етично).

Справа у тому, що ініціатором проекту № 8387 від 21.05.2018 р. був н.д. Кожемякін А.А., за сумісництвом – Голова комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності. Тобто того самого комітету, на позитивне рішення якого посилається ініціатор проекту № 6569 н.д. Олександр ДАНУЦА.

Досить логічно, що альтернативний проект № 8737-1 н.д. В. Купрія (від 25.05.2018 р.) рішенням комітету було рекомендовано «**відхилити**», а свій проект № 8737 –

рекомендовано **«прийняти за основу»**, з такими поясненнями:

«Проаналізувавши основний та альтернативний законопроекти, народні депутати України – члени Комітету дійшли висновку, що проекти структурно побудовані однаково, мають однакову назву, містять аналогічні й тотожні норми, *проте законопроект за реєстр. № 8387 є концептуально виваженішим, збалансованішим та краще структурованим порівняно із законопроектом за реєстр. № 8387-1.*

Крім того, більшість положень альтернативного законопроекту скальковано із законів України «Про Державне бюро розслідувань» та «Про Національне антикорупційне бюро України» і містять у собі всі їх недоліки, неузгодженості та конфліктність правових норм».

2. У Пояснювальній записці до розглядуваного проекту № 6569 констатується наступне: *«Чинним законодавством досудове розслідування військових злочинів покладено на Державне бюро розслідувань, **слідчі якого, не зважаючи на свій фаховий рівень, не завжди мають належну спеціалізацію для виявлення, розкриття та припинення військових злочинів**».*

Будь-які фактичні дані, що підтверджували б дане зауваження автора законопроекту, відсутні. Отже, його не можна використовувати на користь важливості запровадження пропонованих законопроектом нововведень.

3. У Пояснювальній записці до проекту № 6569 також наголошується: *«Функціонування Державного бюро військової юстиції також обговорюється на щорічних конференціях «Діяльність військової юстиції в умовах збройного конфлікту. Досвід української прокуратури» за участі міжнародних експертів».*

Але що заважає вже сьогодні застосовувати на практиці напрацювання вчених та позитивний досвід фахівців у сфері військової юстиції – **без витрачання коштів Державного бюджету** на створення нового центрального органу виконавчої влади, який складається згідно ст. 6 з: *центрального апарату, головних регіональних управлінь, місцевих управлінь, спеціальних, навчальних та інших підрозділів, закладів і установ?*

4. У частині 1 статті 1 законопроекту Державне бюро військової юстиції (далі – ДБВЮ) визначається як *«центральный правоохоронный орган виконавчої влади зі спеціальним статусом»*.

Аналогів такому симбіозному формулюванню у чинному законодавстві немає.

Адже згідно Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» є центральні органи виконавчої влади. При цьому частина з них виконує правоохоронну функцію (їх перелік міститься в Законі України «Про захист працівників суду та правоохоронних органів»). Але жоден з них не визначається як «центральный правоохоронный...».

В системі органів виконавчої влади України немає ні центральних правоохоронних, ні місцевих правоохоронних органів виконавчої влади.

Ми приєднуємось до численних зауважень, наданих фахівцями Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України щодо законопроекту № 8387 від 21.05.2018 р., які, у свою чергу, прямо стосуються розглядуваного проекту Закону України «Про Державне бюро військової юстиції» (реєстр. № 6569 від 28.01.2022 р.).

Нижче, з урахуванням змін, що відбулися у законодавстві України (зокрема, у зв'язку з прийняттям нових законодавчих актів), сформульовано актуальні

зауваження до проекту Закону України «Про Державне бюро військової юстиції» (реєстр. № 6569 від 28.01.2022 р.).

Зауваження загального характеру

А) Відомо, що контроль є однією з найважливіших функцій держави. Його зміст полягає у спостереженні за законністю і доцільністю діяльності підконтрольного об'єкта. Тобто, якщо розглядати функцію державного нагляду (контролю) ДБВЮ *з точки зору доцільності*, то у такому випадку зазначений державний орган фактично «перебирає» на себе відповідні контрольні функції Президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, а також інших державних органів (Ради національної безпеки і оборони України, Міністерства оборони України та ін.).

Якщо ж говорити про нагляд (контроль) за законністю діяльності тих чи інших державних інституцій, то тим самим фактично повертається скасована Верховною Радою України ще 14 жовтня 2014 року функція *загального нагляду* прокуратури над військовими формуваннями і сферою військово-промислового комплексу (див. п. 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Конституції України, Закон України «Про прокуратуру»).

При цьому, приписи законопроекту щодо вказаного *загального нагляду* ДБВЮ викладені нечітко, загальними фразами і можуть призвести у подальшому до зловживань з боку відповідних посадових осіб ДБВЮ (див. зауваження до ст. 5 проекту). Крім того, працівників ДБВЮ пропонується наділити давно вже скасованими прокурорськими засобами реагування, зокрема, щодо винесення постанови про призначення перевірки та припису про усунення порушень закону (див. зауваження до статей 21, 22 законопроекту).

Враховуючи викладене, не може бути підтримано пропозицію законопроекту щодо наділення ДБВЮ (який, у першу чергу, позиціонується як **центральный правоохоронний орган виконавчої влади**) функціями нагляду (контролю) за діяльністю Збройних Сил України, інших військових формувань, Служби безпеки України та ін.

Б) Вважаємо, що ДБВЮ надаються занадто широкі владні та контрольні повноваження, яких не має жоден державний орган в Україні, зокрема, щодо проведення фінансового аудиту всіх військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та підприємств оборонної сфери (див. зауваження до ст. 5 законопроекту), надання доручень всім розвідувальним органам держави (див. ч. 1 статті 41 КПК в редакції законопроекту) тощо.

Однак, попри таку кількість правоохоронних та контролюючих повноважень безпосередній контроль за ДБВЮ фактично зводиться до декларованого у ст. 30 законопроекту контролю профільного комітету Верховної Ради України (комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого відноситься організація та діяльність правоохоронних органів) та інформування вказаного парламентського комітету, Президента України і Кабінету Міністрів України, а також періодичного звітування.

Одночасно у законопроекті передбачається створення підрозділів внутрішнього контролю. Однак з огляду на те, що вказані підрозділи підпорядковуватимуться вищому керівництву ДБВЮ (ст. 31 проекту), існує досить високий ризик значних корупційних зловживань у даній сфері.

Враховуючи наведене, вважаємо, що законодавство має передбачати більш суттєвий контроль за діяльністю ДБВЮ з боку інших державних і недержавних органів,

зокрема, включати громадський контроль, фінансовий аудит з боку незалежних органів тощо.

В) Низка положень законопроекту не узгоджуються з Конституцією України (див. зауваження до статей 6, 7, 10, 19, 30 законопроекту), а також з чинними законодавчими актами (див. зауваження до ст. 30 законопроекту, статті 41 КПК в редакції законопроекту).

До того ж, деякі положення законопроекту містять широкі дискреційні повноваження посадових осіб, що створює небезпеку виникнення корупціогенних факторів (див. зауваження до статей 18, 20, 21 законопроекту). Тому у даному випадку було б доцільним проведення антикорупційної експертизи вказаних положень законопроекту.

Шиманська А.К.,

студент групи 210_ПД_ПД_студ_2021 НАВС,

Волох О.К.,

к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування НАВС

ЩОДО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОМПЕТЕНЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Відповідно до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України щодо підсудності справ Верховному Суду як суду першої інстанції» (реєстр. № 5067 від 08.02.2021 р.) частину четверту статті 22 КАС України пропонується доповнити новим абзацом такого змісту:

"Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо оскарження нормативно-правових актів

Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України чи іншого суб'єкта владних повноважень, повноваження якого поширюються на всю територію України".

Таким чином, проектом пропонується виключити відповідні категорії справ з виключної підсудності окружного адміністративного суду, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ

Із вказаною законотворчою ініціативою не можна погодитися, виходячи з вказаного нижче.

1. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» учасники справи, яка є предметом судового розгляду, та інші особи мають право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення.

Учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, **мають право оскаржити в касаційному порядку** рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи, а також постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково у випадках, визначених цим Кодексом (ч. 1 ст. 328 КАС України).

Отже, право на касаційне оскарження рішень щодо законності (крім конституційності) нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України чи іншого суб'єкта владних повноважень, повноваження якого поширюються на всю територію України закріплено законом.

Згідно ч. 3 ст. 23 КАС України у випадках, визначених цим Кодексом, Велика Палата Верховного Суду переглядає в апеляційному порядку як суд

апеляційної інстанції судові рішення у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції.

Відповідно, Кодексом не передбачено можливість перегляду у касаційному порядку справ, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції, а Великою Палатою Верховного Суду – в апеляційному порядку як судом апеляційної інстанції.

Згідно зі статтею 22 Конституції України конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга), при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (частина третя). Скасування конституційних прав і свобод – це їх офіційна (юридична або фактична) ліквідація. Звуження змісту та обсягу прав і свобод є їх обмеженням. У традиційному розумінні діяльності визначальними поняття змісту прав людини є умови і засоби, які становлять можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку. Обсяг прав людини – це їх сутнісна властивість, виражена кількісними показниками можливостей людини, які відображені відповідними правами, що не є однорідними і загальними (абз. 4 п. 5.2 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005).

Обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими, вони мають встановлюватися виключно Конституцією і законами України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими, у разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з

мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи і не порушувати сутнісний зміст такого права (абзац третій підпункту 2.1 пункту 2 Рішення Конституційного Суду України від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016).

Фактично, пропонованими до КАС України змінами скасовується можливість оскарження судових рішень у справах відповідної категорії у касаційному порядку, що суперечить вимогам ч. 3 ст. 22 Конституції України.

2. Цілями та завданнями проекту Закону декларуються *запровадження належного високого рівня суддівського розгляду адміністративних справ щодо оскарження актів Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Національного банку України та інших суб'єктів владних повноважень, повноваження яких поширюються на всю територію України (розділ 2 Пояснювальної записки).*

Отже, ініціатор законопроекту вважає, що судді Окружного адміністративного суду міста Києва а пріорі некомпетентні розглядати справи щодо оскарження нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України чи іншого суб'єкта владних повноважень, повноваження якого поширюються на всю територію України.

Але Законом України «Про судоустрій та статус суддів» не встановлено різних вимог до професійного рівня суддів окружного адміністративного суду та Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду.

Між тим, ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права закріплює право кожного

на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом.

Ч. 3 ст. 52 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» встановлено, що судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судоустрою чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді.

Крім того, відповідно до п. 8 ч. 7 та ч. 8 ст. 56 суддя зобов'язаний систематично розвивати професійні навички (уміння), підтримувати свою кваліфікацію на належному рівні, необхідному для виконання повноважень у суді, де він обіймає посаду; суддя проходить підготовку у Національній школі суддів України не менше ніж раз на три роки.

Таким чином, діючим законодавством вже забезпечено належний високий рівень суддівського розгляду адміністративних справ щодо оскарження актів Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Національного банку України та інших суб'єктів владних повноважень, повноваження яких поширюються на всю територію України.

Наукове видання

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

Збірник тез науково-практичного семінару

голова редакційної колегії: І. Д. Пастух
відповідальний за випуск: О. К. Волох